

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI**

**TOKAT ŞEHRİNDE MALA KARŞI İŞLENEN SUÇLAR (2006):
COĞRAFİ BİR YAKLAŞIM**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Alper UZUN

Balıkesir, 2008

**T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA ANABİLİM DALI**

**TOKAT ŞEHRİNDE MALA KARŞI İŞLENEN SUÇLAR (2006):
COĞRAFİ BİR YAKLAŞIM**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Alper UZUN

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Alpaslan ALIĞAĞOĞLU**

Balıkesir, 2008

T.C.
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüzün Coğrafya Anabilim Dalı'nda 200512515002 numaralı Alper UZUN'un hazırladığı "Tokat Şehrinde Mala Karşı İşlenen Suçlar (2006): Coğrafi Bir Yaklaşım" konulu YÜKSEK LİSANS tezi ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca 10.06.2008 tarihinde yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda tezin onayına OY BİRLİĞİ/OY ÇOKLUĞU ile karar verilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Yılmaz ARI

İmza.....

Üye: Yrd. Doç. Dr. Alpaslan ALIĞAĞOĞLU

İmza.....

(Danışman)

Üye: Yrd. Doç. Dr. İbrahim AYDIN

İmza.....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylarım.

07.06.2008
Enstitü Müdürü
Doç. Dr. Oya SEYMEN

ÖNSÖZ

“Dünya kötülük yapanlar yüzünden değil, seyirci kalıp hiçbir şey yapmayanlar yüzünden tehlikeli bir yerdir.” Albert Einstein

Suç, farklı toplumlarda çeşitli derecelerde etkileri olan bir olgudur. Bu olguya bilim adamlarının ve konu ile ilgili olan kurumların bakış açısı ise onu çözümlmek, oluşmasını önlemek ya da toplumdaki etkilerini azaltmaktır.

Birçok problemlerle içice olan şehirlerin temel problemlerinden birisi de suç ve suçlulardır. Şehirsal mekânlar, diğer yerleşme alanları ile karşılaştırıldığında, suç için çok daha fazla çekici unsurlar içeren yerler olduğu aşikârdır. Suçun görünür ve görünmez maliyetleri birlikte değerlendirildiğinde; tekrar düzeltilmesi çok zor olan ya da mümkün olmayan çok büyük maddi ve manevi kayıplara neden olduğu görülmektedir. Şehirlerde ve hatta diğer yerleşmelerde suçun önlenmesi ya da azaltılması günümüzün önemli çalışma alanlarından birini oluşturmaktadır. Eldeki çalışma da bu amaç doğrultusunda Tokat şehrinde 2006 yılında mala karşı işlenmiş suçları ele almaktadır. “Tokat Şehrinde Mala Karşı İşlenen Suçlar (2006): Coğrafi bir Yaklaşım” adlı bu tez çalışması, mekân ile suç arasındaki ilişkileri Tokat şehri örneğinde ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda çalışmada mala karşı işlenmiş suçlarla ilişkili olarak şehrin sosyoekonomik verileri ve arazi kullanımı gibi çok sayıda değişken analiz edilmiş ve sonuçta suç olgusunun mekândaki dağılımı anlaşılmıştır.

Suç olgusuna coğrafi bir bakış açısı getiren bu çalışma; mekân ile suç arasındaki ilişkinin varlığına odaklanmaktadır. Suç olgusu, onu işleyen insan, ona maruz kalan mağdur, işlendiği mekân ve zamanla ele alındığında coğrafya bilimindeki yeri ortaya çıkmaktadır. Mekân bilimi olan coğrafya, mekândaki olguların dağılımına ve bu dağılımlardaki farklılıklara odaklanmaktadır.

Araştırma konusunun belirlenmesi, konu ile ilgili literatürün sağlanması, kavramsal çerçevenin oluşturulması, önerileri ve yapıcı

eleştirileri konusunda danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Alpaslan ALIĞAOĞLU'na, akademik anlamda bugünlere gelmemde emeği geçen bölümümün değerli öğretim üyelerine ve ayrıca maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili eşim Ayfer UZUN'a, Anneme ve Babama şükranlarımı sunarım.

Yine katkılarından dolayı kardeşim Yasemin AYAR'a ve kardeşim Umut UZUN'a, çalışmamla ilgili verilerin istatistiksel analizi konusunda yardımlarından dolayı Yrd. Doç. Dr. Naim UZUN'a, tezin yazım aşamasında eleştirileri ve katkılarından dolayı Arş. Gör. Funda VARNACI'ya ve Arş. Gör. Serdar GENÇ'e, konu ile ilgili verilerin temini konusunda yardımlarını esirgemeyen Tokat Belediyesi ve Tokat Esnaf Odaları çalışanlarına, şehir ile ilgili bilgilerini paylaşan Tokat Belediyesi Kent Bilgi Sistemi Sorumlusu Burhaneddin Gülmez'e, araştırmanın temel verisinin (2006 yılı mala karşı işlenmiş suç istatistikleri) tarafımıza verilmesi konusundaki anlayışından dolayı Tokat İl Emniyet Müdürü İhsan ÜNAL'a (şu anda Çanakkale İl Emniyet Müdürü) teşekkür ederim.

Alper UZUN

ÖZET

TOKAT ŞEHRİNDE MALA KARŞI İŞLENEN SUÇLAR (2006): COĞRAFİ BİR YAKLAŞIM

UZUN, Alper
Yüksek Lisans, Coğrafya Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Alpaslan ALİAĞAOĞLU
2008, 111 Sayfa

Araştırmanın amacı; suç çeşitlerinden biri olan mala karşı işlenmiş suçların Tokat şehrindeki mekânsal dağılımını ve zamansal değişimini nedenleri ile birlikte açıklayarak analiz etmektir. Bu doğrultuda ilk olarak elde edilen veriler amaca uygun şekilde düzenlenmiş, daha sonra çoklu regresyon analizi kullanılarak değişkenler arasındaki ilişkinin varlığı ve mevcut olan ilişkilerin yönü tespit edilmiştir. Çalışma hipotezlerinin test edilebilmesi için Tokat şehrinde 2006 yılında mala karşı işlenmiş olan suçlar bağımlı değişken; bu bağımlı değişkeni etkileyecek olan sosyal, ekonomik ve demografik özellikler ise bağımsız değişkenler olarak ele alınmıştır. Çalışmada bunlara ek olarak; coğrafya biliminin olguları anlamada yardımcı olan haritalama metodu kullanılmış ve suçların mekândaki dağılımı görsel hale getirilmiştir.

Analiz sonuçları, şehirsiz arazi kullanımının suç dağılımında etkili olduğunu göstermiştir. İş ve ticaret hacminin yoğun olduğu bölgeler ile çok fonksiyonlu ve yoğun nüfuslu mekânların yüksek suç miktarlarına sahip olduğu görülmüştür. Bu bölgelerde suç miktarının en aza indirilebilmesi için, sosyal ve ekonomik özellikler dikkate alınarak güvenlik tedbirleri tekrar gözden geçirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Suç, suç coğrafyası, suç haritaları, mekân, Tokat şehri, mala karşı işlenmiş suçlar.

ABSTRACT

PROPERTY CRIMES IN TOKAT CITY (2006): A GEOGRAPHICAL APPROACH

UZUN, Alper
Master Thesis, Department of Geography
Adviser: Asist. Prof. Alpaslan ALIAGAĞLU
2008, 111 pages

The aim of the survey is to analyze the spatial distribution and changes of property crime in the course of time in the city of Tokat by explaining it with its causes. For this purpose, firstly, the data gained was arrayed appropriate to the aims, and then by using the multi-regression analysis method, the presence of the relation between variables and the way of the existing relations were determined. To test the study hypothesis, the property crimes in the city of Tokat in 2006 were undertaken as dependent variable; social, economical and demographical features that may influence this dependent variable were undertaken as independent variables. In addition to these, cartographic method that helps understanding geographical science phenomenon has been used in this study and the residential distribution of crime has been visualized.

The results of the analysis showed that urban land usage is influential in crime dispersion. It was recognized that regions with high business and commerce capacity; multi-functional spaces and with intense population have high crime rates. To minimize the crime rate in such regions, safety precautions should be overviewed again by considering social and economical features.

Key Words: Crime, crime geography, crime maps, space, the city of Tokat, property crime.

Sınıf arkadaşım, sıra arkadaşım ve hayat arkadaşım olan Sevgili Eşim
Ayfer'e...

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
ÇİZELGELER LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem.....	4
1.2. Amaç.....	4
1.3. Önem.....	5
1.4. Varsayımlar.....	7
1.5. Sınırlılıklar	8
1.6. Tanımlar.....	10
2. İLGİLİ ALANYAZIN	14
2.1. Kuramsal Çerçeve.....	14
2.2. İlgili Araştırmalar	20
3. YÖNTEM	39
3.1. Veri Kaynakları.....	39
3.2. Veri Toplama Süreci.....	40
3.3. Verilerin Analizi	40
4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	42
4.1. Çalışma Alanının Yeri ve Genel Özellikleri	42
4.2. Mala Karşı İşlenmiş Suçların Genel Özellikleri	56
4.2.1. Evden Hırsızlık	69

4.2.2. İşyerinden Hırsızlık.....	82
4.2.3. Oto Hırsızlığı	89
4.2.4. Otodan Hırsızlık	91
4.2.5. Dolandırıcılık	93
4.2.6. Yankesicilik	95
4.2.7. Mala Zarar Verme	97
4.2.8. Mala Karşı İşlenmiş Diğer Suçlar.....	100
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	101
5.1. Sonuçlar.....	101
5.2. Öneriler	104
KAYNAKÇA.....	106

ÇİZELGELER LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 1. Tokat Şehrinin 2000 ve 2003 Yılları Nüfusları	50
Çizelge 2. Tokat Şehrinin Mahalle Nüfusları, Yüzölçümleri ve Nüfus Yoğunlukları (2003).....	51
Çizelge 3. Tokat Şehri Nüfus Yoğunlukları (2003).....	53
Çizelge 4. Tokat Şehrinde Erkek ve Kadın Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2000).....	54
Çizelge 5. Behzat Polis Merkezi'nin Sorumlu Olduğu Mahalleler	54
Çizelge 6. Karşıyaka Polis Merkezi'nin Sorumlu Olduğu Mahalleler.....	55
Çizelge 7. Tokat İli İlçe Merkezlerinin Nüfus ve Suç Miktarları (2006)	56
Çizelge 8. Tokat İlinde Yakalanan Suçluların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2006)	58
Çizelge 9. Tokat Şehrinde Mala Karşı İşlenmiş Suçlar ve Genel Özellikleri (2006)..	63
Çizelge 10. Mahalle Nüfuslarına Göre Mala Karşı İşlenen Suçlara İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları.....	64
Çizelge 11. Mahallelerin Eğitim Seviyelerine Göre Mala Karşı İşlenen Suçlara İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	65
Çizelge 12. Mahalle Sakinlerinin Ekonomik Faaliyetlerine Göre Mala Karşı İşlenen Suçlara İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	66
Çizelge 13. Mahalle Sakinlerinin Medeni Durumlarına Göre Mala Karşı İşlenen Suçlara İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	67
Çizelge 14. İş Sahipliğine Göre Mala Karşı İşlenen Suçlara İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	68
Çizelge 15. Tokat Şehrinde Mahallelerin Nüfus Özellikleri (2003)	72
Çizelge 16. Tokat Şehri Hane Halkı Büyüklükleri (2000).....	75
Çizelge 17. Hane Halkı Büyüklüğü ile Evden Hırsızlık Suçlarına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	77
Çizelge 18. Bina Kat Durumlarına Göre Evden Hırsızlık Suçlarına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	79
Çizelge 19. Evin Mülkiyet Durumuna Göre Evden Hırsızlık Suçlarına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	80

Çizelge 20. Tokat Şehri İşyerinden Hırsızlık Suçlarının Mahallelere Göre Dağılımı (2006).....	83
Çizelge 21. Tokat Şehrinde Oto Hırsızlığının Mahallelere Göre Ayrıntılı Olarak Dağılımı (2006).....	90

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1. Çalışma Alanı Lokasyon Haritası.....	43
Şekil 2. Tokat İli Ulaşım Haritası	46
Şekil 3. Tokat Şehir Merkezindeki Mahalleler.....	49
Şekil 4. Tokat Şehri Çocuk, Genç ve Yaşlı Nüfusu (2000).....	53
Şekil 5. Tokat Şehri Polis Merkezlerinin Sorumluluk Bölgeleri (2007).....	55
Şekil 6. Tokat İlinde İşlenen Suçların İlçe Merkezi Olan Yerleşmelere Göre Oransal (%) Dağılımı (2006).	57
Şekil 7. Tokat İlinde Yakalanan Suçluların Yaş Dilimlerine Göre Dağılımı (2006)...	59
Şekil 8. Tokat Şehrinde İşlenmiş Başlıca Suçlar ve Onların Sayıları (2006).....	60
Şekil 9. Tokat Şehrinde Mala Karşı İşlenmiş Suçlar Suçlar ile Mahalle Nüfusları Arasındaki İlişki (2006)	61
Şekil 10. Tokat Şehrinde Evden Hırsızlık Olayı İle Mahallelerin Gelişmişlik Düzeyi Arasındaki İlişki (2006)	70
Şekil 11. Tokat Şehrinde Evden Hırsızlık Olayı İle Nüfus Miktarı Arasındaki İlişki (2006).....	73
Şekil 12. Tokat Şehri Hane Halkı Büyüklükleri (2000)	75
Şekil 13. Tokat Şehrinde Evden Hırsızlık Suçu Zaman (Saatler) İlişkisi (2006)	81
Şekil 14. Tokat Şehrinde Evden Hırsızlık Suçu Zaman (Günler) İlişkisi (2006).....	81
Şekil 15. Tokat Şehrinde Evden Hırsızlık Suçu Zaman (Aylar) İlişkisi (2006)	82
Şekil 16. Tokat Şehrinde İşyerinden Hırsızlık-İşyeri Sayısı Arasındaki İlişki (2006).84	84
Şekil 17. Tokat Şehri Fonksiyonel Arazi Kullanım Alanları (2003)	86
Şekil 18. Tokat Şehrinde İşyerinden Hırsızlık Suçu Zaman (Saatler) İlişkisi (2006) 88	88
Şekil 19. Tokat Şehrinde İşyerinden Hırsızlık Zaman (Günler) İlişkisi (2006)	88
Şekil 20. Tokat Şehrinde İşyerinden Hırsızlık Zaman (Aylar) İlişkisi (2006)	89
Şekil 21. Tokat Şehrinde Oto Hırsızlığının Mahallelere Göre Dağılışı (2006)	91
Şekil 22. Tokat Şehrinde Otodan Hırsızlığın Mahallelere Göre Dağılışı (2006)	92
Şekil 23. Tokat Şehrinde Dolandırıcılık Suçunun Mahallelere Göre Dağılışı (2006)94	94
Şekil 24. Tokat Şehrinde Yankesicilik Suçunun Mahallelere Göre Dağılışı (2006) . 96	96
Şekil 25. Tokat Şehrinde Mala Zarar Verme Suçunun Mahallelere Göre Dağılışı (2006).....	99

1. GİRİŞ

Suç, evrensel ve genel bir olaydır. Suç, "Topluma zarar verdiği ya da tehlikeli olduğu kanun koyucu tarafından kabul edilen ve belirtilen eylem, davranış, tavır ve harekettir" (Dönmezer, 1994: 48). Suç olgusu insanlık tarihinin başlangıcından beri var olmuştur ve var olmaya devam edecektir. Bu olgu teknolojik gelişmelerin paralelinde gün geçtikçe çeşitlenmekte, insanlar yeni suç ve suçlu türleri ile karşı karşıya kalmaktadır. Suçun işlenmediği ya da kuralların çiğnenmediği bir toplum hayalden başka bir şey değildir. İnsanların içindeki ihtiraslarla birlikte toplum içinde yaşamının ortaya çıkardığı çeşitli sosyal çelişkiler ve uyumsuzluklar buldukça; suç olgusu da toplumda her zaman kendine yer bulacaktır (Dönmezer, 1994: 49). Suçsuz bir toplum olamayacağı için amaç suçluyu yakalamaktan ziyade suçun önlenmesi ve azaltılmasına yönelik çalışmalar olmalıdır.

Suç, işlendiği mekân, zaman ve etkilendiği dinamiklerle coğrafi bir olaydır ve hem sosyal hem de fiziksel yapının mekândaki farklılaşmasıyla ortaya çıkmaktadır (Yılmaz, 2006: 41). Suç belirli bir coğrafi mekânda meydana gelmekte; coğrafi mekânların kendine özgü özellikleri farklı suçların ortaya çıkışına neden olabilmektedir (Aliağaoğlu ve Alaeddinoğlu, 2005: 20).

Coğrafya biliminin temelinde yer alan mekân, suçun işlendiği yer olarak da karşımıza çıkmakta ve suç olayları coğrafya biliminin ilgi alanına girmektedir. Mekân ile ilgili suç analizi, coğrafya ile ilgili coğrafi bilgi sistemlerini (CBS) ve kriminolojideki materyalleri bir araya getiren disiplinler arası bir akıştır (Althausen, 2001). Karakaş'ın da belirttiği gibi suçu anlamak ve sorunu çözümlmek için onun nerede yer aldığı, nasıl dağılışı gösterdiği, niçin belirli alanlarda arttığı veya azaldığının açıklanması gerekir ki bütün bu soruların cevabı coğrafyanın içinde yer alır (Karakaş, 2005a: 59). Suç coğrafyası, suç ve suçluluğun mekân ve zamansal olarak dinamiklerini nedenleriyle birlikte ortaya koyan, beşeri coğrafyanın gelişen bir parçasıdır (Aliağaoğlu, 2007: 2). Suç olgusunun farklı ilim dallarının inceleme sahası

içerisinde yer almasının yanında suçun mekânsal kimliği coğrafya ile olan ilişkisini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla suçların farklı dağılış özellikleri göstermesi, bazı yerlerde artarken bazı yerlerde azalması, olayın mekânsal açıdan ele alınmasını gerektirmektedir (Yılmaz ve Ergün, 2006: 230–235). Bu noktada suçun mekânsal dağılımını ve bu dağılımın mekânla olan ilişkisini ortaya koyması bakımından suç coğrafyası önemli hale gelmektedir. Coğrafyacıların sahip olduğu betimleyici ve analitik araçlar, mekândan mekâna önemli değişiklikler gösteren suç olgusunun doğasını ve nedenlerini anlamaya yardımcı olmaktadır (Harries, 1974: XI).

Suç konusu disiplinler arası yaklaşımla ele alınan bir konudur. Birçok disiplin farklı yaklaşımları kullanarak kendi perspektiflerinden değişik yollarla suç konusu ile ilgilenmektedir. Suçun ve suçlunun bilimsel incelenmesine ve suçlunun ıslahına kriminoloji, psikoloji, endokrinoloji, psikiyatri, biyoloji, hukuk, tarih, antropoloji, sosyoloji ve coğrafya gibi disiplinlerin katkıları olmuştur (İçli, 2001: 15, Gümüş, 2004: 99, Kızmaz, 2003a: 375). Bu bilim dalları, oluşumunda birçok faktörün etkili olduğu suç olaylarını kendi yöntemleri dâhilinde ele almaktadır.

Suç konusundaki araştırmalar, suçun nedenlerine, işleniş biçimlerine, suçlunun demografik ve sosyolojik özelliklerine, cezaların etkinliği ve işlerliği üzerine yoğunlaşmaktadır (İçli, 2001: I). Bu araştırmalarda; modernleşme, endüstrileşme, sosyal hareketlilik, kentleşme, aile yapısı, akran grubu, kültürel yapı, sosyalleşme biçimi, medeni durum, öğrenim düzeyi, din, yerleşim yeri, sınıfsal konum, işsizlik ve yoksulluk gibi çok sayıda değişken çözümlene unsur olarak ele alınmaktadır (Kızmaz, 2003b: 280, Gümüş, 2004: 101).

Eldeki araştırmanın konusu Tokat şehrinin suç coğrafyasıdır. Bu bağlamda Tokat şehrinde mala karşı işlenmiş suçlar analiz edilmiştir. Polis kayıtlarında suç türleri ikiye ayrılır: Şahsa karşı işlenen suçlar ve mala karşı işlenen suçlar (Öztürk, 2005). Şahsa karşı işlenen suçlar; öldürme, müessir fiil, adam kaçıрма, rehin alma, tehdit, aile fertlerine kötü muamele, hakaret-sövme, mühtescen hareketler, ırza geçme vb. gibi kişiye yönelik suçları kapsamaktadır. Mala karşı işlenen suçlar ise hırsızlık, gasp-yağma, yangın (devlete ait bina ve araçlarda, orman yangını) ve diğer suçları (dolandırıcılık, emniyeti suiistimal, suç eşyasını satın almak, nası ızzar, bilişim suçları,

meskûn masuniyetini ihlal, hükümet emirlerine muhalefet) kapsamaktadır. Kısaca mala yönelik suç, birine ait olan herhangi bir malın onun izni dışında alınması veya zarar verilmesidir.

Araştırmada suçun mekân ile ilişkisi ele alınmış; arazi kullanışı ile suç arasındaki ilişki açıklanmıştır. Konu açıklanırken ele alınan değişkenler ise mala karşı işlenmiş suç miktarları, şehir içi arazi kullanımı, mahallelere göre nüfusun demografik, sosyal ve ekonomik özellikleridir.

Araştırma alanı olarak bir şehir yerleşmesinin seçilme nedeni ise şehirlerin kırsal alanlara oranla suç oranlarının daha yüksek olduğu yerler olmasıdır. Birçok sorunla iç içe olan şehirlerin temel sorunlarından birisi de suç ve suçlulardır. Suç ve şiddet oranları şehirleşme ve endüstrileşmeye bağlı olarak artış göstermektedir (McIlwaine, 1999). Şehirleşme beraberinde ekonomik ve toplumsal değişimleri de getiren bir süreçtir. Şehirler ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan kırsal kesimlere göre daha karmaşık bir yapı gösterirler. Şehirlerde yer alan insan sayısının fazlalığı, farklı sosyokültürel yapıdaki insanların bir arada bulunması, sosyal çevre baskısının şehirlerde daha sınırlı olması (sosyal kontrolün zayıflaması), aile yapısının şehirlerde değişikliğe uğraması, rahatsızlık verici durumların şehirlerde yaygınlığı (çevre kirliliği, gürültü, trafik vb.) gibi özellikler şehirlerde suçun neden kırsal alanlara oranla daha yaygın olduğunu açıklar niteliktedir (Soyaslan, 1996).

Türkiye’de asayiş olaylarına rakamlarla bakıldığında; 1998 yılında suçların yaklaşık %91’i, 1999 yılında ise %88’i polis sorumluluk bölgesinde meydana gelmiştir (Centel, 2000: 56–67). Bu durum kırsal alanlara oranla şehirlerde çok daha fazla suçun işlendiğini sayısal olarak da ortaya koymaktadır. Çünkü polisin görev yaptığı il ve ilçe merkezleri polis sorumluluk bölgeleri olarak kabul edilmektedir. Buna karşılık jandarmanın genel olarak görev ve sorumluluk alanı ise polis görev sahası dışı olup; bu alanlar il ve ilçe belediyeleri sınırları haricinde kalan veya polis teşkilatı bulunmayan yerlerdir (Resmi Gazete, 1983).

Tokat şehrinde mala karşı işlenmiş suçların mekânsal görünümünü açıklamaya çalışan bu araştırma 5 bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın 1. bölümünde konu açıklanmış, problem ortaya koyulmuş, araştırmanın amacı, önemi ve varsayımları belirtilmiştir. Ayrıca araştırmayı sınırlayan faktörler üzerinde durulmuş ve araştırmada geçen tanımlar verilmiştir.

Araştırmanın 2. bölümünde ilgili yayınlar üzerinde durulmuştur. Bu bölümde daha önce gerçekleştirilen çalışmalar incelenmiş ve araştırmanın kuramsal temeli oluşturulmuştur.

Araştırmanın 3. bölümünde araştırmanın yöntemi anlatılmış; yöntem başlığı altında araştırmanın veri toplama araç ve teknikleri, veri toplama süreci ve verilerin analizi açıklanmıştır.

Araştırma konusunun ele alındığı 4. bölümde ise Tokat şehrinde 2006 yılında mala karşı işlenmiş suçlar mekânsal ve zamansal olarak analiz edilmiştir. Bu bölümde ilk olarak çalışma sahasının yeri ve genel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra Tokat şehrinde mala karşı işlenmiş olan suçlar tek tek ele alınmış; önceden belirlenmiş olan varsayımlar test edilmiş ve konu açıklanmıştır. Araştırma son bölüm olan sonuç ve öneriler kısmı ile bitirilmiştir.

1.1. Problem

Suç olgusunu açıklamaya yönelik birçok teori bulunmaktadır. Bugüne kadar yapılan çalışmalarda farklı bilim dalları değişik teoriler geliştirerek suç olgusunu açıklamaya çalışmıştır. Suç ve mekân arasındaki ilişkinin varlığına bağlı olarak geliştirilen teorilerden biri ise “Rutin Faaliyet Teorisi”dir. Teori, suçlu davranışın, bir zaman ve mekânda, motive olmuş suçlu, uygun hedef ve deneyimli korumanın yokluğunun bir noktada birleşmeleriyle meydana geleceği fikri üzerine kuruludur (Cohen ve Felson, 1979).

Bu çalışmada da konu açıklanırken “Rutin Faaliyet Teorisi” kullanılacaktır. Teori suçun neden belirli mekânlarda arttığını ortaya koymaya yöneliktir. Bu bağlamda arazi kullanımı ve günlük rutin faaliyetler suç olgusunu açıklamaya yardımcı olmaktadır.

Araştırmada ele alınan temel problem, mekânsal arazi kullanımının şehirdeki suç dağılımına olan etkisidir. Tokat şehrinde 2006 yılında mala karşı işlenmiş olan suçlar şehrin mahalleleri bazında ele alınarak araştırma problemi çözümlenmiştir.

1.2. Amaç

Araştırmanın amacı; suç çeşitlerinden biri olan mala karşı işlenmiş olan suçların Tokat şehrindeki mekânsal dağılımını ve aynı yıl içerisindeki

zamansal değişimini nedenleri ile birlikte açıklayarak analiz etmektir. Araştırmada, Tokat şehir merkezinde 2006 yılında mala karşı işlenmiş olan suçların coğrafi dağılışı ve suçun işlendiği zaman dilimleri tespit edilmiş, suçların analizini yapılmış, analiz sonuçlarına göre suçların önlenmesi ve azaltılmasına yönelik yapılması gerekenler ortaya koyularak suçun mekân ile olan ilişkisi açığa çıkarılmıştır. Aliağaoğlu'nun da belirttiği gibi coğrafyacilar, suç coğrafyası çalışmaları ile suçun toplumsal zararlarının anlaşılmasını ve halkın bu konuda bilinçlenmesini amaçlamaktadırlar (Aliağaoğlu, 2007: 2). Çalışmada, sadece 2006 yılına ait suç verilerinin kullanılmasının nedeni ise uzun yıllara ait verilere erişimin zorluğundan kaynaklanmıştır.

Araştırmanın amacı doğrultusunda, aşığıdaki sorulara yanıt bulunmaya çalışılacaktır:

1. Suç türlerinin mahallelere göre dağılımı nasıldır?
2. Şehirde suçların yoğun olarak işlendiği bölgeler var mıdır?
3. Demografik özellikler ile suçların dağılışı arasındaki ilişki var mıdır?
4. Suçların yoğun olduğu bölgelerin mekânsal özellikleri nelerdir?
5. Mala karşı işlenmiş suçların aynı yıl içerisindeki zamansal değişimi nasıldır?
6. Mekânlar (eğlence yerleri, park, alışveriş merkezleri vb.) ile suç tipleri arasında ilişki var mıdır?

1.3. Önem

Birçok sorunla karşı karşıya olan şehirlerin önemli sorunlarından birisi de bu mekânlarda suç ve şiddetin artmasıdır. Dünyada şehir suçları, geçen 20 yıllık sürede her yıl ortalama % 3 ile % 5 arasında artış göstermiştir. Türkiye'de ise şehir asayiş suçları 1994–2004 döneminde yaklaşık % 80 oranında artmıştır (Yılmaz ve Ergün, 2005: 323). Emniyet Genel Müdürlüğü verilerine bakıldığında; 2006 yılında Türkiye'de polis sorumluluk bölgelerinde 322 bin şahsa karşı suç ve 463 bin mala karşı suç işlenmiştir. Mala karşı suçlardan özellikle evden ve işyerinden hırsızlık oranlarında büyük bir artış olmuştur. Mala karşı işlenmiş suçların 142 bini evden ve işyerinden hırsızlık suçudur. Suç istatistiklerini yıllara göre karşılaştırdığımızda; 1995 yılında Türkiye'de 229 bin suç işlenmişken, 2006 yılında bu değer 785 bine çıkmıştır (Asayiş Olayları, 2007).

Suçun sosyal bir varlık olan insan tarafından bir mekân ve zamanda işlenmesi suçların sosyal ve mekânsal özelliklerini öne çıkarmaktadır. Sosyo-mekânsal olan suç olgusunun açıklanması için zaman ve mekânın ayrıntılı bir şekilde ele alınması gereklidir. Toplumsal ve coğrafi özellikler bir arada değerlendirilmek suretiyle suç olgusunun açıklanması sağlanabilir.

Suç yerinin özellikleri, suçun analizi, suçluların yakalanması ve suçun önlenmesine yönelik önemli ipuçları vermektedir (Yılmaz ve Ergün, 2005: 325). Suçların yoğun olduğu bölgelerin ve işlendikleri zaman dilimlerinin tespiti suç önleme politikalarına yardımcı olmaktadır. Suçların nerede ve niçin yaşandığının anlaşılması mekânın bazı özelliklerinin bilinmesi ile ilgilidir. Örneğin, insanların yoğun olarak buldukları otobüs durakları veya şehrin ana arterleri ile bu yerler ve yakın çevresinde işlenen suçlar arasında ilişkiler vardır. Yankesicilik ve kapkaç suçları genelde insanların yoğun olarak bulunduğu bu tür yerlerde yoğunlaşmaktadır.

Bir mekân bilimi olan coğrafyanın suç olgusunu açıklamaya yönelik olacak en büyük katkılarından biri ise suçla ilgili verilerin görselleştirilmesini sağlamasıdır. Bir suç tipinin araştırılması esnasında o suç tipiyle ilgili istenilen özelliklere bağlı olarak haritalar üretilebilir. Suç haritalarında, suç, suç yeri, suçlu ve mağdur ile ilgili çeşitli verilerin mekânsal ilişkileri görsel olarak ortaya konulmaktadır. Sayfalarca yer tutan suç istatistiklerinin haritalar vasıtası ile mekânla ilişkili olarak görsel sunumu, bu haritayı kullanacak güvenlik personeli için daha açıklayıcı ve daha anlaşılır olmaktadır (Harries, 1999: 3–6).

Suç haritalarının emniyet güçlerine en büyük faydası ise suça ait birçok veriyi aynı anda ve coğrafyayla ilişkili olarak görebilmeleridir (Karakaş, Arslan ve Karadoğan, 2003a: 358–359). Suç haritaları bir sonraki suçun nerede, ne zaman, kime veya neye karşı işleneceği hakkında fikir vermekte; suçların yoğun olarak meydana geldiği bölgelerin ve zamanın tespit edilmesini sağlamaktadır. Suç haritaları, suçun analizi ve potansiyel suçların önlenmesini, suçla ilgili planlama ve mücadele faaliyetlerinin daha etkin hale gelmesine olanak vermektedir (Yılmaz ve Ergün, 2005: 326). Herhangi bir suç tipinin yıl içindeki dağılımı belirlenip görsel hale getirilerek, bu haritada bir suçun belirli bir gün ve belirli bir ayda yoğunlaşıp yoğunlaşmadığı incelenebilir. Bunun yanında belirli bir suç türünün o suçun işlendiği

mekânlarla bir ilişkisinin var olup olmadığı ortaya koyulabilir. Güvenlik personelinin daha randımanlı kullanımı (devriye saatlerinin ayarlanması, devriye güzergâhlarının seçimi vb.) sağlanabilir (Lowman, 1986: 85, Aksoy, 2003a: 365–366). Belirli güvenlik noktalarının oluşturulması ve konuşlandırılması (karakol yer seçimi, koruma noktalarının oluşturulması) kolaylaştırır. Hedefin belirlenmesi ve yapılacak harekâtın planlanması daha etkin ve hızlı hale gelir. Ayrıca suçların yoğun olduğu yerleri gösteren suç haritalarının vatandaş ile paylaşılması, vatandaşın hem güvenlik konusunda bilgi sahibi olmasını sağlayabilir hem de suçu önlemeye yönelik tedbirleri vatandaşın kendisinin alması sağlanabilir (Aksoy, 2003b: 137, Karakaş, Arslan ve Karadoğan, 2003a: 358).

1.4. Varsayımlar

Araştırmada suçun mekândaki dağılımını etkileyen demografik, sosyal ve ekonomik güçler açıklanmaya çalışılmış, arazi kullanımının suçu üretmedeki rolü üzerinde durulmuştur. Çalışmada birbiri ile bağlantılı birkaç hipotezin test edilmesi düşünülmüştür. Bu hipotezlere bakıldığında:

1. Mahalle nüfusları ile mala karşı işlenen suçlar arasında doğru orantı vardır. Şehirde insan yoğunluğunun arttığı mekân ve zamanlarda suç miktarları artmaktadır.
2. Mahallelerin sosyoekonomik özellikleri ile mala karşı işlenmiş suç miktarları arasında ilişki vardır.
3. Mahallelerin ekonomik gelişmişlik düzeyi ile evden hırsızlık suçu arasında doğru ilişki bulunmaktadır.
4. Mahalleler bazında nüfus ile evden hırsızlık suç miktarları arasında ilişki vardır.
5. Hane halkı büyüklüğü ile evden hırsızlık suçu arasında ters orantı vardır.
6. Bina kat durumları ile konutların mülkiyet özellikleri evden hırsızlık olayında önemli bir etkiye sahiptir.
7. İşyeri sayısının arttığı mahallelerde işyerinden hırsızlık suçu da artmaktadır.
8. Şehrin arazi kullanımı ile işyerinden hırsızlık suçu arasında ilişki vardır.

9. İşyerinden hırsızlık en çok kış aylarında yaşanmaktadır.
10. Şehirde oto hırsızlığı en fazla küçük sanayi sitesini içeren mahallede gerçekleşmektedir.
11. Dolandırıcılık ticaretin daha çok geliştiği merkezi alanlarda yaşanmaktadır.
12. Mala zarar verme suçu nüfusun ve ticaretin yoğun olduğu mahallelerde yaygındır.

1.5. Sınırlılıklar

Araştırma alan olarak Tokat ili şehir merkezi ve bu merkeze ait olan 41 mahalle ile sınırlıdır. Araştırmada Tokat şehrinin 2006 yılı suç istatistiklerinden sadece mala karşı işlenmiş olan suçlar ele alınmış ve analiz edilmiştir.

Suç konusu, Türkiye’de son dönemlerde önem kazanmış bir çalışma alanı olarak görülmesine rağmen (Yılmaz, 2006: 44) bu konudaki araştırmalar Türkiye için yenidir. Aslında Türkiye’de düzenli tutulup yayınlanan suç istatistiklerin olmayışı bu konu ile ilgili yapılan çalışmalarını sınırlamaktadır. Türkiye’de suçluluk ile ilgili istatistikleri; Mahkûmlar İstatistikleri, Adalet İstatistikleri ve Emniyet Genel Müdürlüğü’nce ve Jandarma Genel Komutanlığı’nca düzenlenen ancak yayınlanmayan istatistikler oluşturmaktadır (Dönmezer, 1994: 63). Özellikle polis ve jandarma teşkilatları tarafından tutulan suç istatistiklerinin yayınlanmaması ya da bunlara erişimin zorluğu Türkiye’de suç ile ilgili yapılan çalışmaların sayısını daraltmaktadır (Dönmezer, 1994: 29–37). Bu çalışmada da suç verilerine erişme konusunda sıkıntılar yaşanmıştır. Çok yıllık verilere erişilememesinden dolayı araştırma tek yıllık veri kullanılarak yapılmıştır.

Tokat şehri polis sorumluluk bölgesi ile jandarma sorumluluk bölgesi 2002 yılında yapılan bir protokolle belirlenmiştir. Protokole göre şehrin yayılma alanı ile polis sorumluluk bölgesi örtüşmekte; şehirdeki 41 mahalle de polis sorumluluk bölgesi dâhilinde yer almaktadır. Niksar yolu üzerinde Yeşilova Mahallesi’ne komşu olan bölge de Toplu Konut İdaresi (TOKİ) tarafından yapılmış olan yeni yerleşim bölgesi ise şu anda jandarma sorumluluk bölgesi içerisinde kalmaktadır. Ancak adı geçen bölge eldeki çalışmanın sınırları dışındadır.

Çalışmada yapılan haritaları sınırlayan unsurlar da bulunmaktadır. Birden fazla değişkenin gösterildiği haritalarda (Örneğin suç sayısı ile nüfus miktarı vb.) mahallelerin isimlerine ait bilgiler gösterilmemiştir. Çünkü bu tarz haritalarda mahalle isimleri de gösterildiği takdirde, haritaların anlaşılabilirlikleri ve görsellikleri konusunda problemler olmaktadır. Özellikle merkezde bulunan mahallelerin alanlarının küçük olması ve bu mahallelerin isimlerinin de haritaya işlenmesi haritanın okunabilirliğinin azalmasına neden olmaktadır. Bu problemlerin ortadan kaldırılmasına yönelik olarak çalışmada mahallelerin isim bilgileri içeren bir mahalle dağılışı haritası yapılmıştır.

Araştırmayı gerçek anlamda sınırlayan faktörlere bakıldığında: Ülkemizde düzenli tutulup yayınlanan suç istatistiklerin olmayışı bu konu ile ilgili yapılan çalışmaları dolayısıyla bu çalışmayı da sınırlamaktadır.

Tokat'ta mahallelerin ekonomik gelişmişlik durumlarına ilişkin bilgiler bulunamamıştır. Bu konudaki değerlendirmeler, Çelik (2000) tarafından hazırlanan çalışmadan yararlanılarak ve arazi çalışmalarındaki gözlemlere dayanılarak yapılmıştır. Çelik (2000), mahallelerin gelişmişliği, konut niteliği ve kira bedellerine göre mahallelerin ekonomik gelişmişlik derecelerini tespit etmiştir. Arazi çalışmaları ise 2005 ve 2006 yıllarının yaz ve kış mevsimlerinde, değişik zaman aralıklarında (10–15 gün arası) yapılmıştır. Bu çalışmalar esnasında da mahallelerin konut niteliklerine, kira bedellerine ve çevre düzenlerine dikkat edilmiş; muhtarlar ile görüşmeler yapılarak mahallelerin ekonomik gelişmişlik dereceleri ortaya çıkarılmıştır.

Araştırma konusunun temelini teşkil eden suç verileri elde edilirken büyük zorluklarla karşılaşmıştır. 2006 yılı suç istatistiklerinin Tokat İl Emniyet Müdürlüğü'nden alınma safhası araştırma sürecinin uzun bir periyodunu kapsamıştır. Yaklaşık olarak beş aylık bir süreç bu verileri elde etmek için harcanmıştır. Verilerin alınması sırasında konu ile ilgili kurumlar ve kişilerle uzun süreli resmi yazışmalar ve görüşmeler yapılmış ve sonuçta Tokat İl Emniyet Müdürü ile doğrudan yapılan yazışmanın neticesinde bu veriler temin edilebilmiştir.

Sınırlılıklar konusunda belirtilmesi gereken bir başka önemli husus ise gizlilik nedeniyle bazı verilerin -özellikle suçluların ikametlerine ait veriler- tarafımıza verilmemesidir. Dolayısıyla suçlu bölgeleri ile suç işlenen bölgeler

ve suçluların profiline ait yapılabilecek analizler bu çalışma kapsamı dışında tutulmak zorunda kalmıştır.

1.6. Tanımlar

Suç: Bu çalışmada kullanılan suç kavramı, hukuki manada, yasada belirtilen ve kanun koyucu tarafından cezası tayin edilmiş olan bir fiili değil, bu fiilin işlenmiş olduğu şüphesi ile polisin işlem yaptığı eylemleri ifade etmektedir. Dolayısıyla suç sayısını oluşturan rakamlar, cezası hükme bağlanmış suç sayısı değil polis teşkilatı tarafından yapılan işlem sayısını göstermektedir (Öztürk, 2005: 4). Polis kayıtlarında suç türleri Öztürk'ün (2005) ifade ettiği gibi genel olarak ikiye ayrılır: Şahsa karşı işlenen suçlar ve mala karşı işlenen suçlar. Şahsa karşı işlenen suçlar; öldürme, müessir fiil, genel adap ve aile nizamı ile şahsın hürriyeti aleyhine işlenen suçlar (adam kaçıрма, rehin alma, tehdit, aile fertlerine kötü muamele, hakaret-sövme, mühtescen hareketler, ırza geçme, ırza tasaddi, evlenme vaadiyle kızlık bozma, fuhşa teşvik ve kadın ticareti, kumar oynamak/oynatmak), devlet idaresi aleyhine işlenen suçlar (devlet memurlarına hakaret/ mukavemet/ darp/saldırı, rüşvet, zimmet, irtikâp, ihtilas) ve diğer suçları (6136 sayılı kanuna muhalefet, meskûn mahalde silah atmak, intihar) kapsamaktadır. Mala karşı işlenen suçlar ise hırsızlık, gasp-yağma, yangın (devlete ait bina ve araçlarda, orman yangını) ve diğer suçları (dolandırıcılık, emniyeti suiistimal, suç eşyasını satın almak, nası ızrar, bilişim suçları, meskûn masuniyetini ihlal, hükümet emirlerine muhalefet) kapsamaktadır. Kısaca mala yönelik suç, birine ait olan herhangi bir malın onun izni dışında alınması veya zarar verilmesidir. Ayrıca bu suçun kapsamında yasalara aykırı olarak ekonomik kazanç sağlamaya yönelik eylemler de vardır (Üresinler, 2005: 90).

Suç Analizi: “Suç ile işlendiği yer arasındaki ilişkileri ortaya koyan metot” olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir tanımla “bölgelere göre tekrar eden suç tiplerinin dağılımını” ve “gelecekteki olası suç eğilimlerini” inceleyen disiplindir. Suç analizi, suçların önlenmesinde ve suçluların yakalanmasında, polisin soruşturma işleminde ve olayların daha hızlı bir şekilde aydınlatılmasında önemli rol oynamaktadır. Suç analizinin amacı elde edilen verilerin hemen işleme sokulması; karmaşık olayların analitik yöntemlerle

daha anlaşılır hale getirilmesi; yapılan analizler sonucunda suçların önlenmesine ve kontrol edilmesine yönelik stratejilerin geliştirilmesi ve personel ve teknik kaynak istihdamında önem teşkil etmesidir (Demirci ve Çoban, 2002). Modern suç analiz sistemi üç ana kısımdan meydana gelmektedir. Bunlar; coğrafi bilgi sistemleri (CBS), suç veritabanı ve sayısal haritalardır (Alpdemir ve Çabuk, 2005: 580).

Suç Coğrafyası: Mekânsal bakış açısından suçlu davranışın sosyal ve kültürel organizasyonunun çalışılmasıdır (Lowman, 1986). Kısaca suçlu davranışın mekânsal görünümünün çalışılmasıdır¹.

Lowman (1986) çalışmasında suç coğrafyasının temel dayanak noktalarını açıklamıştır. Ona göre suçun ekolojik veya mekansal bakış (suçun zaman ve mekândaki dağılımı) açısının gelişimi ile ilgili günümüze gelinceye kadar 4 ana safha vardır. Bunlar; XIX. yüzyılın kartografik okulu (Guerry 1833, Quetelet 1842), 1920 ve 1930'ların Chicago ekolojik okulu (Shaw 1929, Shaw ve Mckay 1931), 1950 ve 1960'ların faktör analiz okulu ve son zamanlardaki çevresel kriminoloji (Mayhew 1976, Brangtinham ve Brantingham, 1981) ve suç coğrafyasıdır (Harries, 1974, Pyle 1974, Georges 1978, Herbert 1976, 1982). Başlangıçtaki iki aşamadan sonra ekolojik teori şiddetle eleştirilmiş ve mekansal bakış açısına olan ilgi 1930'larda zayıflamaya başlamıştır. 1950 ve 1960'larda faktör analizi metodun gelişmesiyle birlikte mekânsal bakış açısında günümüze kadar devam eden bir dirilme ve canlanma görülmüştür. Son yıllarda, suç coğrafyası henüz gelişme aşamasında olmasına rağmen coğrafyanın bir alt disiplini olarak ortaya çıkmış ve çevresel yaklaşım suç çalışmalarına farklı bir bakış açısı getirmiştir. Bugün, ortak noktalarından dolayı çevresel kriminoloji ve suç coğrafyası birleşmeye eğilimlidir ve coğrafyacılar doğrudan profesyonel kriminoloji kapsamına girmektedir.

Suç Haritası: Suça ait grafik olmayan verilerin mekâna ait grafik verilerle birlikte gösterilmesidir. Diğer bir ifadeyle suç ve suç tiplerinin bölgelere göre dağılımını gerçek yeryüzü haritaları kullanılarak görsel ortama aktarılması işlemi olarak tanımlanır (Alpdemir, 2006: 40, Demirci ve Çoban: 2002). Suç haritalarının temel verilerini mekâna ve suça ait olan veriler

¹ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bakınız; Aliağaoğlu, 2007, Balıkesir Şehrinde Suçlar: Coğrafi Bir Yaklaşım (2005), I. Bölüm: Suç, Mekân ve Suç Coğrafyası, s. 5-13.

oluşturur. Mekâna ilişkin veriler ise lokasyon verileri ve nüfus verilerini içerir. Lokasyon verileri, şehir planı, caddeler, sokaklar, yollar, arazi parselleri, mahalle sınırları, şehir içi arazi kullanımı gibi suçun işlendiği yere ait olan verilerken; nüfus miktarı, yaş ve cinsiyet yapısı, eğitim seviyesi, gelir miktarı ve iktisadi faaliyet türü gibi nüfusun çeşitli sosyal, ekonomik ve kültürel özellikleri ise nüfus verileridir. Suç verileri ise onun alandaki yeri, toplam miktarı, türü, şekli, zamanı (yıl, ay, gün, saat) gibi suçun çeşitli özelliklerinden oluşmaktadır (Karakaş, 2005a).

ABD’de, suç haritaları üzerine ülke genelinde yürütülen projelere destek veren ve bilimsel araştırmalara imkân tanıyan “Suç Haritaları Araştırma Merkezi (Crime Mapping Research Center, CMRC)” adlı bir kurum bulunmaktadır. Bu kurum suç haritaları konusunda yapılan bilimsel çalışmaları büyük yatırımlar ile desteklemektedir (Alpdemir ve Çabuk, 2005: 579).

Suç İstatistikleri: Suç istatistikleri belirli bir mekânda belirli bir zamanda işlenmiş suçların bütünüdür. Bu istatistikler suçun çeşitli değişkenler açısından dağılımı hakkında bilgi edinmek için başvurulacak önemli kaynaklardan biridir. Suç istatistikleri, suçun, yer, düzey itibarıyla dağılımını, suçların ne miktarda ve hangi şartlarda birlikte var olduklarını tespit etmek açısından önemlidir (Demirbaş, 2005: 75–84). Türkiye’deki suç istatistikleri polis ve jandarma teşkilatları tarafından tutulmakta ve bu iki kurum sorumluluk bölgeleri dâhilinde meydana gelen olaylar ile bu olaylardaki şüpheli ve mağdurlara ilişkin bilgileri kayda geçmektedirler (Suç İstatistikleri, 2007).

Suç istatistiklerinin temel olarak dört görevi vardır:

1. Suç istatistikleri resmi kontrol makamlarının çalışmalarının ortaya konulması amacıyla yöneliktir. Devletin personel ve eşya olanaklarının dağılımında karar vermeye yardımcı eder.
2. Suç istatistikleri bir araştırma aracıdır. Suçluluğun meydana geliş teorileri ve hipotezlerinin gelişimi için bilgi verir. Bu istatistikler tarihi ve coğrafi karşılaştırmaya olanak sağlar.
3. Suç istatistikleri suçluluğun nüfus üzerindeki yükü, şekli, gelişimi ve dağılımını araştırma çalışmalarına yardımcı eder.

4. Suç istatistiklerinin kontrol, yönlendirme ve planlama görevi vardır. Bu istatistikler vasıtası ile ceza kanunlarının etkinliği tespit edilir. Resmi makamların gelecekteki malzeme ve personel ihtiyacını tespit eder ve bunların amaçlanan yer ve zamanda devreye sokulmasını mümkün kılar (Demirbaş, 2005: 77).

2. İLGİLİ ALANYAZIN

2.1. Kuramsal Çerçeve

Suçlar mekâna gelişigüzel dağılmamıştır. Bu yüzden, suçların nerede, niçin ve ne zaman meydana geldiğini anlamak, hangi suç tipleri hangi bölgelerde meydana gelmiş, demografik değerler ile suçların nedenleri arasındaki ilişki, mekânlar ile suç tipleri arasındaki ilişki nedir gibi soruların yanıtlarını bulmak gereklidir.

Suç ve suçluluğu açıklama konusunda birçok kuram bulunmaktadır. Suç kuramlarının bu denli fazla olması, suç olgusunun karmaşıklığı ve suç işleyenlerin sahip oldukları farklı suçlu profillerinden kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifade ile gerek çok sayıda suç türünün olması (hırsızlık, tecavüz, zimmete para geçirme, adam öldürme, gasp vb.), gerek suçlulukla ilişkili çok sayıda değişkenlerin var olması (yoksulluk, işsizlik, eşitsizlik, suçlu akran grubu, sorunlu aile yapısı, göç, alkol ve uyuşturucu, yerleşim yerinin özelliği, kültür, eğitim durumu vb.) ve gerekse de suç işleyenlerin sahip olduğu bireysel özelliklerinin (yaş durumları, medeni durumları, mesleki yapıları, cinsiyet durumu vb.) farklılık arz etmesi gibi nedenler, suç olgusunun çok perspektifli açıklamasını gerekli kılmıştır (Kızmaz, 2005: 150).

Günümüzde suçla ilgili çalışmalar, suçun nedenlerini araştıran etiyolojik (neden bilimi) yaklaşımlar ile suçun zamansal ve mekânsal dağılımını inceleyen epidemiyolojik yaklaşımlar olmak üzere iki ana grupta toplanmaktadır (Erdoğan ve Düzgün, 2003). Etiyolojik yaklaşım süreçle ilgilidir ve suçun nedenlerini araştırmaktadır. Sosyal yapıyla suçun dağılımını açıklamaya çalışan epidemiyolojik kuramlar, ekolojik (mekana dönük) ve ekolojik olmayan yaklaşımlar olarak tanımlanmaktadır. Ekolojik çalışmalar, XIX. yüzyılın ilk yarısından başlayarak günümüzde de etkilerini sürdürmeye devam eden geleneksel kuramlar ile 1970'li yıllarda bu teorilerin eleştirileri sonucu ortaya çıkan ve günümüzde geçerliliğini koruyan yeni ekolojik kuramlara dayanmaktadır. Karakaş, bunları geleneksel ve modern

yaklaşımlar olarak değerlendirmiştir. Geleneksel ekolojik yaklaşımda suçlu-şüpheli kavramı ön planda iken, modern yaklaşımda suç ve olay yerleri ön plandadır (Karakaş, 2006: 85). Geleneksel ekolojik yaklaşımda dikkat suçlunun nasıl ortaya çıktığını verilirken; modern ekolojik çalışmalarda şehirlerin bazı alanlarında neden daha çok suçun işlendiği çalışma konusu olmuştur (Erdoğan ve Düzgün, 2003: 483). Örneğin “İşyerinden hırsızlık hangi alanlarda ön plana çıkmakta ya da hangi alanlarda daha az gerçekleşmektedir?” sorusuna verilecek cevap modern ekolojik yaklaşım kullanılarak açıklanır.

Suçun zaman ve mekândaki dağılımına odaklanan ekolojik yaklaşım, ilk olarak kartografik ekolle ortaya çıkmıştır. Kartografik ekol, coğrafi fenomenlerin (iklim, topografya, doğal kaynaklar, yerleşim yerleri vb.) suçlu davranış üzerinde etkili olduğu görüşüdür. Bu yöntemin esası suçu ve suçla ilişkin diğer problemleri sosyal ve coğrafi şartların zorunlu bir sonucu olarak kabul etmek ve özellikle suçun coğrafi ve sosyal bölgelerdeki dağılımını ortaya koymaktır. Kartografik ekol konusundaki ilk sistematik çalışmalar Fransa’da A.M. Guerry ve Belçika’da A. Quetelet tarafından yapılmıştır. Belçikalı matematikçi A. Quetelet (1796–1874) ve Fransız hukukçusu A.M. Guerry (1802–1866), suç istatistiklerinin yoksulluk, yaş, cinsiyet, ırk ve iklim ile ilişkilerini incelemiş ve bireysel olarak suçlular değil, toplum suçlu davranıştan sorumludur sonucuna varmışlardır. Guerry, 1827 yılında suç istatistiklerini kullanarak, yaş, cinsiyet, eğitim değişkenlerine göre çizelgeler, tablolar ve haritalar yapmıştır. Aynı zamanda suçları şahsa ve mala karşı olmak üzere sınıflamıştır. Amacı, davranışa neden olan faktörleri bulmak yerine, kişiyi suçlu davranışa eğilimli yapan faktörleri bulmaktır. Ona göre mala yönelik suçlarda temel faktör fırsattır (İçli, 2001: 35–120; Dönmezer, 1994: 72). Quetelet ise iklim elemanlarının suçluluk üzerindeki etkilerini araştırmış; sonuçta kişilere karşı işlenen suçların güneyde ve sıcak mevsimlerde arttığını, buna karşılık kuzeyde ve soğuk mevsimlerde mülkiyete karşı işlenen suçların yüksek sayılar gösterdiğini tespit etmiş ve bunu “suçluluk hakkındaki ısı kanunu” olarak nitelendirmiştir (Dönmezer, 1994: 159–160).

Son zamanlarda ekolojik suç teorileri üzerine yapılan çalışmaların artması, suç ve mekan arasında anlamlı ilişkilerin olduğunu ortaya

koymaktadır (Harries, 1999). Ekolojik çalışmalarda yapılan temel vurgu meydana geldiği çevre (demografik, ekonomik, coğrafi ve sosyal çevre) bilinmeden suçun anlaşılmasının kolay olmadığıdır (Aliağaoğlu, 2007: 13).

Sosyal bilimciler, suç ve mekân arasındaki olası ilişkiler ile ilgili olarak farklı açıklama modelleri geliştirmişlerdir. Bu açıklama biçimlerini genel olarak iki kuram içinde formüle etmek mümkündür: Rutin Aktivite Teorisi ve Sıcak Nokta Teorisi. Bu açıdan eldeki çalışma da rutin aktivite teorisi kapsamında Tokat şehrinde mala karşı işlenmiş suçları ele almaktadır.

Suçun mekândaki dağılımı düzenli değildir. Suç, bazı alanlarda yoğunlaşırken bazı alanlarda hiç yoktur. İnsanlar şehirlerdeki mekânları günlük rutin faaliyetlerinde kullanırlar. Kimi mekânları rahat bir şekilde kullanırlarken kimilerinden uzak durmayı tercih ederler. Bazı sokaklarda araçlarını kilitlemeyi ihmal etmezler; bazılarında ise buna gerek duymazlar. Bazı caddelerde hızlı bir şekilde yürürler ve yabancıların onlara doğru şüpheli şekilde yaklaştıklarını hissederek. Bazı caddelerde ise rahat bir şekilde ve tanıdık biriyle karşılaşacak edası ile gezinirler. Kısaca, insanlar, market, alışveriş merkezi, cadde, rekreasyon alanı vb. gibi mekanlar arasından tercih yaparlarken kurban olma risklerini de göz önünde bulundurlar (Eck, Chainey, Cameron, Leitner ve Wilson, 2005: 1–3).

Suçlar mekânsal bakış açısı ile değerlendirilirken Larry Cohen ve Marcus Felson (1979) tarafından geliştirilen “Rutin Aktivite Teorisi” kullanılmaktadır. Bu teori, suç ve suç mağduru oranlarını açıklayan ekolojik teorilerden biridir (Kızmaz, 2005: 170–171). Cohen ve Felson (1979) suç miktarının gidişatını analiz etmek için rutin aktivite teorisini geliştirmişlerdir. Bu teori, suç çalışmalarına mekânsal bakış açısı getiren teorilerden biridir ve suçun neden belirli alanlarda yoğunlaştığını açıklamada kullanılır. Teoride, suçluların özelliklerini açıklamaktan ziyade suçlu davranışın yıkıcı durumları üzerine odaklanılmıştır. Cohen ve Felson 1960–1980 yılları arasında ABD’de suç miktarının neden yükseldiğini açıklamak amacıyla bu teoriyi geliştirmişlerdir.

Bu teoriye göre kişilerin kontrol mekanizmalarının eksik olduğu rutin aktivitelerini (eğlence, alışveriş vb.) gerçekleştirdikleri mekânlarda suç olayları artmaktadır. Rutin aktiviteler kuramına göre üç koşulun bir araya gelmesiyle suç ortaya çıkar. Bu koşullar: Potansiyel/motivasyonlu/

suçlu/şüpheli (ergen çocuklar, işsiz birey, uyuşturucu bağımlısı vb.), uygun mağdur/hedef (ev ve arabaların kilitlenmemiş olması gibi) ve kontrol mekanizmasının eksikliğidir (polis, ev sahibinin ve güvenlik sistemin olmayışı gibi). Olaylar genel olarak, mağdur/hedef kişilerin alışveriş, eğitim, eğlence vb. rutin aktivitelerini gerçekleştirdikleri mekânlarda, kontrol mekanizmasının eksikliğinde ve motivasyonlu bir suçlunun/şüphelinin varlığında gerçekleşir (Kızmaz, 2005: 170–171, Eck ve diğerleri, 2005: 8). Diğer bir ifadeyle suçlu davranış bir zaman ve mekânda, motive olmuş suçlu, uygun hedef ve deneyimli korumanın yokluğunun bir noktada birleşmeleriyle meydana gelir (Cohen ve Felson, 1979). Cohen ve Felson'a göre, suç olgusunun meydana gelmesi bu üç unsurun başarılı bir biçimde birlikteliğiyle mümkündür. Bu elemanlardan herhangi birinin yokluğunda suçlu davranış önlenmektedir.

Cohen ve Felson'un (1979) çalışmalarının hipotezi evden ve aileden uzakta gerçekleştirilen faaliyetlerin suça imkân yaratması ve bundan dolayı suç oranının artmasıdır. Teori, Nüfus Sayımı Bürosu'nun son sayım yılındaki (1975) verileri ile Suç Raporları verilerinin karşılaştırılması sonucu ortaya çıkmıştır. Nüfus Sayımı Bürosu'nun raporuna göre sosyal ve ekonomik statülerdeki gelişmeler dikkate alındığında, suç oranlarının artışı çelişkili gibi görünmektedir. Çünkü rapora göre şehirsiz alanlarda sosyal ve ekonomik koşulların iyileşmesine rağmen; bu alanlarda suç oranları da artmıştır. Örneğin zenci nüfus arasında yüksek okul mezunlarının oranı 1961 yılında % 43 iken, bu oran 1968 yılında % 61'e yükselmiş; işsizlik oranları 1959–1967 yılları arasında dikkate değer biçimde azalmış; zenci ailelerin hane halkı gelirleri 1959 yılında beyaz ailelerin hane halkı gelirlerinin % 61'i iken, bu oran 1967 yılında % 68'e yükselmiştir. Aynı zaman dilimi içerisinde yoksulluk sınırı altında yaşayan kişilerin sayısı 11,3 milyondan 8,3 milyona düşmüştür. Sosyal ve ekonomik koşullardaki bu olumlu gelişmelere karşın ABD'nin 1960–1975 yılları arası suç raporu incelendiğinde saldırı, adam öldürme ve tecavüz gibi şahsa karşı suç oranlarında % 100'ün üzerinde artış olmuştur. Bu artış mala karşı işlenen suçlarda da benzer şekilde gerçekleşmiştir. Örneğin evden hırsızlık % 200 oranında artmıştır.

Yazarlar bu çelişkili durumu rutin faaliyetlerdeki değişim ile açıklamışlardır. Rutin faaliyetler evde, işyerinde ve değişik aktiviteler için

evden uzakta gerçekleştirilen faaliyetlerdir. Günlük rutin faaliyetler kişileri değer verdikleri mallardan uzak tutmakta; sonuçta evden veya işyerinden hırsızlık için imkânlar belirlemektedir. Rutin faaliyetler, insanların biyolojik veya kültürel kökenli, bireysel veya toplumsal ihtiyaçlarını karşılayan, tekrarlanan ve yaygın olan faaliyetlerdir. Bu faaliyetler resmi iş zamanlarını kapsadığı gibi yiyecek ve içeceğin sağlanması, barınma, boş zaman, sosyal etkileşim, öğrenme ve çocuk bakımı ihtiyaçlarını da kapsar niteliktedir (Cohen ve Folsen, 1979). Teoriye göre rutin faaliyetler de meydana gelen değişimlere örnek verecek olursak: Kadınların iş hayatına katılma oranının artmasıyla evde gün içerisinde gardiyan görevini üstlenen kişilerin sayısı azalmıştır. Her iki ebeveynin de işte olduğu sırada ve çocukların bakıcıda veya okulda olduğu sırada evler sık sık korumasız kalmaktadır. Banliyö yaşam tarzının gelişmesiyle ve komşuluk yapma gibi geleneklerin terk edilmesiyle de benzer gardiyanların (aile, akraba veya arkadaş) sayısı azalmıştır (Routine Activity Theory, 2007).

Aile yapısı ve hane halkı büyüklüğü ile arazi kullanışı, rutin faaliyeti belirleyen ve mağdur olma riskini artıran, işlenecek suçun cinsi ve zamanını etkileyen iki önemli faktördür. Aile yapısı kişilerin rutin faaliyetlerine yön veren temel etkenlerden biridir. Genç ve bekâr erkeklerin rutin faaliyetleri mağdur olabilme ihtimallerini yükseltecek şekildedir. Yine tek kişilik ailelerin (bekâr, dul, boşanmış) evleri doğal gözetimin daha yüksek olduğu ailelerin evlerine göre daha risklidir. Şehirsiz alanlarda arazi kullanım kalıbının rutin faaliyet teorisinde önemli bir yeri vardır. Çünkü arazi kullanımı beşeri faaliyetlerin çeşidini belirleyerek, suç tiplerini ve suç zamanını etkilemektedir (Aliağaoğlu, 2007: 19). Örneğin sanayi alanlarında işlenen suçun türü ve zamanı ile eğlence mekânlarında işlenen suçun türü ve zamanı farklılık arz eder.

Rutin aktivite teorisine göre suçun önlenmesi için suçun işlendiği şartların ve çevrenin değiştirilmesi önemlidir. Cohen ve Felson suçu önlemenin bir yöntemi olarak hedefi güçlendirmeyi görürler. Hedefin güçlendirilmesiyle suçluların belli hedefler üzerine suç işleme şansı zorlaşır. Kilitli kapıların ve pencerelerin, alarm sistemlerinin, koruma amaçlı köpeklerin ve belediye suç izleme programlarının kullanımının hepsi hedefi güçlendirmeye örnektir.

Teorinin bu çalışma için seçilme nedeni ise çalışmada kullanılan verilerin doğasından kaynaklanmaktadır. Çünkü rutin aktivite teorisi suçlunun özelliklerinden çok suçun özellikleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Eldeki çalışmanın verileri de suç miktarlarını içerdiğinden rutin aktivite teorisi bu çalışma için seçilmiştir. Yine Herbert ve Hyde'nin (1985: 261–262) de belirttiği gibi suçlulara ait verilerinin yerine suça ait verileri kullanmak daha avantajlıdır. Çünkü suça ait olan veriler daha çok güvenilirdir ve suç işlendiği zaman mutlaka kayıt altına alınır; buna karşılık suçlular ise yakalandıkları anda kayıt altına alınmaktadırlar.

Cohen ve Felson'a (1979) göre suçu açıklamaya çalışan bir başka teori "İnşa Edilmiş Çevre" (Built Environment) teorisidir. Onlara göre mimari ve çevresel tasarımın bile hedefin çekiciliğini azaltmada ve koruma mekanizmasını artırmada bir işlevi vardır. İnşa edilmiş çevre konusunda ele alınmış iki araştırma, çalışmanın ilgili araştırmalar bölümünde detaylı olarak açıklanmıştır (Tabrizi ve Madanipour, 2005; Schweitzer, Kim ve Mackin, 1999).

Suç dağılımı teorileri kapsamında ortaya konan bir başka analitik yaklaşım ise "sıcak noktalar (hot spots)". Sıcak noktalar, belli miktarlardaki suçların/olayların belirli dönemler boyunca süregelen biçimde yoğunlaştığı hassas alanlar ya da mekânlar olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifade ile suçun yoğun olduğu alanlar sıcak noktalar. Bu alanlar, suç miktarlarının haritaya aktarılması durumunda kolaylıkla ayırt edilebilmektedir. Sıcak noktalar insanların kurban olma risklerinin ortalamasının üzerinde olduğu yerlerdir. Sıcak noktaların farkına varılması farklı suç önleme yaklaşımlarına ihtiyaç duyulmasını gerektirebilir. Bir sıcak noktada çok sayıda olay olması, hedef önermeyi (hırsızlık durumunda) daha güvenli (hedefi güçlendirme olarak bilinir) hale getirmek için daha ileri suç önleme yöntemlerine ihtiyaç duyulabilir veya sıcak noktanın varlığı orada polis karakolu sayısının artırılmasını veya şüpheli kişilerin hedef olarak belirlenmesini gerektirebilir (Ratcliffe ve McCullagh, 1999).

Sıcak noktalara karşılık ortalamasının daha altında suç ve kargaşa içeren mekânlarda bulunmaktadır. Bu mekânlar ise serin/sakin yerler (cool place) olarak adlandırılmaktadır (Eck ve diğerleri, 2005: 1–14).

Mekân ile suç arasındaki ilişkiyi ele alan bir başka teori ise “suç fırsat teorisi”dir. Teori, suç için hedeflerin yoğunluğu üzerine odaklanmaktadır. Örneğin otomobillerin yoğun olduğu buna karşılık otoparkların bulunmadığı şehir bölgeleri oto hırsızlığı ya da otodan hırsızlık için sıcak nokta oluşturur (Eck ve diğerleri, 2005: 9–10).

2.2. İlgili Araştırmalar

Çalışmada araştırma sahası ve araştırma konusu ile ilgili literatür taranmış; daha önce yapılmış olan araştırma sonuçları incelenmiştir. Araştırma sahası ile ilgili literatürün taranması sonucunda ulaşılan kaynakların şehir ile ilgili genel bilgiler (sahanın nüfus özellikleri, ekonomik yapısı, kültürel yapı vs.) verdiği görülmüş; araştırma konusu ile ilgili olabilecek esere rastlanmamıştır. Bu durum, araştırma konusunun özgünlüğü açısından önem taşımaktadır.

Suç coğrafyası konusunda Türkiye’de yapılmış olan çalışmaların azlığından dolayı teorik bilgi birikimi daha çok yabancı literatürden sağlanmıştır. Araştırma konusu ile ilgili literatür taraması sırasında yabancı birçok esere ulaşılmıştır. Bu eserlerin incelenmesi, araştırmanın metodolojisi hakkında fikir vermiş, üzerinde durulması gereken konuları ön plana çıkarmış ve araştırmanın yapılmasını kolaylaştırmıştır.

Herbert (1976) mekânsal özelliklerin suçlu davranışı üzerindeki etkisini dikkate alan çalışmasında coğrafyacıların bu konuya olan ilgilerinin azlığından şikâyetçi olmaktadır. Çalışmasında; kriminoloji de ekolojik geleneğin gelişimini açıklamaktadır. Çalışması, Cardiff’ şehrinde mekânsal niteliklerin suçlu davranış üzerindeki etkisini dikkate alan bir çalışmadır.

Roncek (1981), çalışmasında Cleveland ve San Diego’daki şehir bloklarının verilerini kullanmış; hane halkının yapısı, yerleşim bölgesinin özellikleri ve sosyal yapının ve yaşanan çevrenin özelliklerinin etkileşiminin, şehirdeki suçun nerede ortaya çıkacağını nasıl etkilediğini araştırmıştır. Çalışmada konuyu açıklamak için örnek olarak Cleveland ve San Diego şehirleri ele alınmıştır. İki şehir yerleşmesinin seçilmesindeki amaç ise bu iki şehirde aynı nüfusa sahip olmalarına karşılık nüfus yoğunluklarının ve suç miktarlarının farklı olmasıdır. Hem nüfus yoğunluğu hem de suç oranları Cleveland’da San Diego’ya göre daha yüksektir.

Roncek, suç çeşitliliğinin ne kadarının yaşanılan bölgenin sosyal yapısının ve çevresel özelliklerin çeşitliliğinin sağladığı şansların yapısına bağlı olduğunu bulmaya çalışmıştır. Genişlik, yoğunluk ve çeşitlilik (insan) şehirlerdeki sapkın davranışı yükselten nedenlerdir. Geniş alanlar ve yoğun nüfus kişiler arası iletişimi ve etkileşimi azaltır. Araştırmada en tehlikeli şehir blokları genel olarak yüksek nüfuslu yerler, apartman yerleşiminin ve tek başına yaşayanların yoğun olduğu yerler olarak tespit edilmiştir. Bir blokta yaşayan insan sayısının fazlalığı o çevredeki sakinler arasındaki etkileşimi ve potansiyel suçluları fark edebilmelerini etkileyecektir. Çevresel etkiler mala karşı işlenen suçlarda şahsa karşı işlenen suçlardan daha önemlidir. Çünkü şahsa karşı işlenen suçlarda kişiler arası ilişki önemlidir. Şahsa karşı işlenen suçlar fiziksel ortamı ikinci plana itmektedir.

Çalışmanın sonuçları her iki şehirde de önemli etkilerin işleyişinin aynı fakat etkilerinin gücünün farklı olduğunu göstermektedir. Çevresel faktörler Cleveland için San Diego'dan daha önemlidir. Çünkü San Diego'daki etnik çeşitlilik azdır ve Cleveland'a göre daha zengin nüfusa sahiptir. Bu bağlamda çalışma da suç çeşitliliğinin önemli bir kısmı şehrin sosyal ve fiziksel farklılığının sağladığı seçeneklere (şanslara) bağlı olduğu sonucuna ulaşılması araştırmanın hipotezlerinin doğruluğunu ortaya koymaktadır.

Brown (1982) Chicago'nun banliyö bölgelerinde mala karşı işlenen suçları incelemiştir. Çalışmanın amacı bir şehir bölgesinin banliyösündeki suçların mekânsal dağılımını açıklamaktır. Gelir düzeyi yüksek banliyöler ile merkezi iş sahaları ve ticari banliyöler hırsızlık oranının yüksek olduğu mekânlardır. Çünkü bu mekânlar hırsızlık için değeri yüksek eşyaların fazla olduğu alanlardır. Bir alandaki polis örgütünün yüksek etkinliği suç oranlarını azaltmada ve suçun komşu alanlara yönelmesini sağlamada etkilidir. Ayrıca suç oranı ile emniyete yapılan harcamalar arasında ilişki vardır. Hakim, mesafenin potansiyel suçlu ile hedef arasında suçlu faaliyete engel olmasında üç neden olduğunu belirtmektedir. Bunlar; ulaşım masrafları, yabancı biri olarak tanınma riski ve bilinmeyen alanı tanımanın maliyetidir. Ancak günümüzün motorlu araç çağında mesafenin ne kadar önemli olduğu tartışılabilir. Çalınacak eşyanın değerinin yüksekliği suçlunun seyahat edeceği mesafe ile doğru orantılıdır. Chicago'nun 126 banliyösünü içeren ve regresyon analizi kullanılarak yapılan çalışmanın sonuçlarına göre mala karşı

suçlar perakende satış alanları ve sanayi faaliyetleri alanları ile ilişkilidir. Genç, siyah ve yoksul nüfus mala karşı suç oranının yüksek olduğu nüfustur. Regresyon analizinde ele alınan bağımlı değişkenler mala karşı işlenmiş suçlar ve şiddet suçlarıdır. Bağımsız değişkenler ise nüfus yoğunluğu, genç nüfus, gelir durumu, yoksulluk, ev değerleri, işsizlerin sayısı, banliyöde, sanayide ve perakende ticarete çalışanlar ve polis teşkilatının masraflarıdır.

Herbert ve Hyde'ye (1985) göre çevresel kriminoloji suç olayına ve suçun meydana geldiği mekânlara odaklanmaktadır. İlgili noktası suçludan ziyade suç olayı ve suçun belirli bir zamanda meydana geldiği belirli bir mekânın karakteristik özellikleridir. Çevresel kriminolojicilerin çalışmalarının başlangıç noktası suç nerede ve ne zaman meydana gelmiştir sorularıdır. Amaçları suç olayının meydana geldiği mekânların fiziki ve sosyal özelliklerini ortaya koymaktır. Onlara göre bazı mekânlar diğerlerine oranla daha savunmasız olduğunu için bu gibi alanlarda suç olayı sıklıkla meydana gelmektedir. Onlar çevresel kriminolojideki dört hipotezi açıklamışlardır: Suçlu-konut, sınır-zon, alansal değişkenlik ve yerel kontrol hipotezleri. Suçlu-konut hipotezine göre suçluların yaşadıkları yerler ile suçun işlendiği mekânlar arasında ilişki vardır. Hipoteze göre çoğu suçlu suç işlemek için kısa mesafelerde seyahat ederler; suçluların sayısının çok olduğu alanlara yakın olan bölgeler riskli olan bölgelerdir. Sınır-zon hipotezine göre, suç iyi tanımlanmış toplumsal alanların kenar kısımlarda meydana gelmektedir. Alansal değişkenlik hipotezi, yüksek oranda karışımların ve heterojenliğin suç için korunmasız alanlar oluşturduğuna; karışımın daha fazla fırsat yarattığına odaklanır. Son hipotez olan yerel kontrol hipotezine göre ise iyi derecede bütünleşmiş ve yüksek oranda sosyal bağlılığın olduğu toplumlar, suç için daha az çekici alanlardır.

Nagle (1995), Oxford şehrinde suçların coğrafi dağılışını incelemiştir. Araştırmacı suçun mekânsal değişimi açıklanırken, nüfus yoğunluğu, sosyal organizasyonsuzluk, işsizlik, sosyal sınıf ve şehrin fiziki çevresinin anahtar faktörler olduğuna işaret eder. Oxford'da merkezi iş sahaları ve şehir merkezi ortalamasının üzerinde suç miktarı içeren bölgelerdir. Oxford'da dükkân hırsızlığı merkezi iş sahalarında yaygındır. Otoparkların, hastanelerin, ana yolların olduğu yerlerde de suç oranları yüksektir. Oxford'un doğusundaki suç oranının artma eğilimini ise bu bölgedeki düşük sosyal bağlılık, geçiş

halindeki nüfus, yüksek oranda işsizlik ve yoksul şehir çevresi olması ile açıklamaktadır. Gelir seviyesinin yüksek olduğu Kuzey Oxford'da ise evden hırsızlık ile oto hırsızlığı yaygındır. Nagle, suç ile ilgili verilerin birçok kaynaktan ve birçok yoldan elde edilebileceğini belirtmektedir. Suçla ilgili veriler, polis teşkilatı kayıtları, mahkeme kayıtları, gazete raporları ve anketleri içerir.

Helsley ve Strange (1999), çalışmalarında "kapılı toplum (gated community)" kavramını açıklamakta ve bunun gelişiminin nedenlerini ortaya koymaktadırlar. Kapılı toplumlar, toplumun diğer kısmını yok sayarak etrafı duvarlarla çevrilmiş ve güvenli bir çevre yaratılmış mekânlardır. Kapılı toplumların çeşitli karakteristik özelliği vardır. Bu toplumlar herkese açık değildir ve bu toplum dışında kalanlar bu mekânların imkânlarından yararlanamamaktadır. Kapılar içerisindeki toplum, suç hedefi olarak daha az çekici hale gelir. Kapılar, suçun coğrafi dağılımını ve suç sayısını doğrudan etkiler ve suçu diğer alanlara yönlendirir. Kapılar içinde suç sayısı azalırken, dışarıda kalan toplumda suç miktarı artmaktadır. Kapılar ayrıca suça yapılan masrafları da azaltmaktadır. Bu özellikteki toplumların sayısı ABD'de hızla artmaktadır. Örneğin ABD'de 1995 yılında kapılı toplumlarda yaşayan insan sayısı 4 milyondur; Güney Kaliforniya'daki ise yeni yerleşmelerden her üçünden biri kapılı toplum şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Kapılı toplumlar, suçun şehrin fiziki görünümünü etkileme ve değiştirme de ne derece etkili olduğunu gösteren önemli bir örnektir. Maddi imkânı yeterli olan halk kapılı toplum inşa ederek; kendini geri kalan halktan soyutlamakta ve sonuçta toplumsal çöküşte rol oynamaktadır.

Ceccato, Haining ve Signoretta (2002) mekânsal istatistik metodunu kullanarak, 1980–2001 yılları arasında Stockholm şehrinin yerleşim bölgelerindeki cinayet, hırsızlık, oto hırsızlığı, otodan hırsızlık ve soygun gibi suçların dağılışının değişimini incelemişlerdir. Çalışmada kriminolojik literatür kısaca gözden geçirilmiş, kentsel coğrafyanın değişiminin suç yapısını nasıl değiştirdiğinin değerlendirilmesi yapılmış ve son olarak suç yapıları ile sosyoekonomik çeşitlilikler arasındaki ilişki incelenmiştir. Çalışmada standartlaştırılmış suç oranları hesaplanmış ve CBS kullanılarak haritalar oluşturulmuştur. Ceccato ve diğerleri "Son on-on beş yılda bu suçların yapısı ne seviyeye kadar değişti ve Stockholm'deki güncel suç coğrafyasının altında

yatan sosyoekonomik çeşitlilikler nelerdir?” sorularına cevap aramıştır. Çünkü Stockholm’de diğer Avrupa şehirleri gibi modernleşmeden kaymayla birlikte temel ekonomik ve sosyal değişimler yaşamaktadır. Ekonomik değişiklik, şehirlerde arazinin kullanımı, demografi ve sosyoekonomik şartlar açısından değişimlere yol açmaktadır. Örneğin şehir merkezlerinin dışında yapılan alışveriş merkezlerinin sayısı artabilir. Bu alışveriş alanları kendi içinde iş, tüketim ve eğlencenin yapılabilmesi için güvenlik sağlasa da bu alanlar işlenebilecek suçlar için yeni imkânlar ortaya çıkarmaktadır. Buna karşılık insanların yaşadıkları yerdeki küçük yerel dükkânların yerine bu alışveriş merkezlerini tercih etmesi küçük yerel dükkânların azalmasına ve bu alanların suç işlenebilecek bölgeler olarak gözden çıkarılmasına neden olur. Böylece ekonomik değişiklik sadece suçun işlenebileceği belli yerleri gözden çıkarmakla kalmaz; yeni bölgeler, yeni şanslar ve sonuç olarak yeni suç tarzlarına neden olur. Kısaca modernleşmede bilişim toplumuna geçiş şehirdeki arazinin kullanımı, demografik ve sosyoekonomik yapıyı değiştirmektedir. Bu değişimler coğrafyası kurbanların rutin aktivitelerini değiştirerek suç yapısını etkilemektedir.

Ceccato ve diğerlerinin (2002) araştırmalarındaki temel amaçları şehirdeki değişimin suç coğrafyasını nasıl etkilediğidir. Ayrıca veri depolama ve analizi için yeni teknolojilerin gelişmesi; bilgisayarlı harita sistemlerinin ortaya çıkışı; özellikle CBS’nin suçun coğrafi analizini geçmişte olduğundan daha etkili bir şekilde yapması onları bu çalışmayı yapmaya teşvik etmiştir. Çalışmalarında Wikström modelini esas almışlardır. Bu modele göre şehir içi arazi kullanışı, şehirselleşmelerin dağılışını ve nüfusun yapısını etkilemekte, sonuçta suçluluğun şehir içi dağılışını belirlemektedir.

Blumen ve Rattner (2002) İsrail’de suçun bölgesel dağılışını açıklayan çalışmalarında çok nedenli yaklaşımı kullanmışlardır. Bu yaklaşımda suçun açıklamak için kültürel ve yapısal faktörlerin her ikisi de kullanılmaktadır. Çalışma mala ve şahsa karşı işlenmiş suçları ele almakta ve bölgelerarası suç dokusuna dayanarak suçluların ve suçun bölgeleri arasında karşılaştırma yapmaktadır. Çalışma da polis kayıtları ve 1983 nüfus sayımı verileri kullanılmıştır. İlk olarak bölgesel suç oranlarının haritalarını yapmışlar, daha sonra bölgelerin temel sosyoekonomik ve demografik özelliklerini açıklamışlar ve bireysel suçluların, ikametleri ile suçlu faaliyetlerini

gerçekleştirdikleri mekânlar arasındaki coğrafi hareketliliğini bölgelerarası perspektifle incelemiştir. Onlara göre mala karşı işlenen suçlar, ekonomik değişkenlere bağlı olarak şahsa karşı işlenen suçlardan ayrılmaktadır. Şahsa karşı suçları açıklamada kültürel değişkenler önemlidir. Blumen ve Rattner'e göre şehir hayatı 3 temel yolla suçluluğu cesaretlendirir:

- Büyük nüfus büyük servetin bir araya gelmesini sağlar.
- Yoğunluk etkileşimi artırır.
- Sosyal ve kültürel heterojenlik halk rahatsızlığı için potansiyel bir ortam yaratır.

Hannon (2002) ekonomik yoksunluk ile evden hırsızlık ve oto hırsızlığı arasındaki ilişkiyi açıklayan çalışmada; yoksulluk ve bunun doğurduğu sonuçların suç miktarının artmasında etkili olduğunu bulmuştur. Çalışmada suçlu fırsat teorisini regresyon analizi ile desteklemiştir. Çalışmanın verileri Austin ve Seattle şehirlerinin polis departmanları kayıtlarından ve ABD 1990 yılı Nüfus Sayımı sonuçlarından alınmıştır. Çalışmanın bağımlı değişkenleri oto hırsızlığı ve evden hırsızlık sayılarıdır. Bağımsız değişkenler ise nüfus, nüfus yoğunluğu, 15–24 yaş arası nüfus, farklı şehirde doğanların oranı, ikameti sürekli olanlar, son 5 yılda ikamet değiştirenler ve bölgedeki özel araç sayısıdır. Hannon'a göre ekonomik yoksunluk, sosyal gerginlik ve sosyal organizasyonsuzluk yaratır. Sosyal gerginlik açısından bakıldığında, para merkezli toplumda parasız kalmak yüksek oranda motive olmuş suçlunun ortaya çıkmasına neden olur. Sosyal organizasyonsuzluk açısından ise yoksulluk toplumsal bağları zayıflatır ve sonuçta yüksek oranda kontrolsüz suçlu ortaya çıkar.

Appiahene-Gyamfi (2003) Gana'nın başkenti ve en büyük kenti olan Accra'da kişiye, mala ve kamu düzenine karşı işlenmiş olan suçların seyrini (1980–1996) ve dağılımını ele almaktadır. Accra'da 4 polis bölgesindeki (Merkez Accra, Nima, Kpeshie ve Kaneshie) işlenmiş olan suçlar rutin faaliyet teorisine göre karşılaştırılmıştır. Polis kayıtları ve nüfus verileri kullanılarak suçun şehirde en çok nerede işlendiği ve kümелendiği açıklanmıştır. Polis bölgelerinin sosyoekonomik ve demografik özellikleri farklı olduğundan arazi kullanım kalıpları da farklılık göstermektedir.

Merkez Accra ve Kaneshie sosyoekonomik aktivite ve yaya trafiğinin en yoğun olduğu alanlardır. Şehrin gece kulübü, bar, market, dükkân,

restoran, sinema vb. mekânlarının yaklaşık %70'i bu iki bölgede yer almaktadır. Kaneshie en büyük endüstri alanıdır. Merkez Accra ve Kaneshie suç için sıcak noktalar içermektedir. Kpeshie'de varlıklı aileler bulunmakta, emekli ve yaşlılar oturmaktadır. Ayrıca üst düzey memurlar ve doktorlarda bu bölgededir. Nima alan olarak en büyük bölgedir. En fazla banliyö ve gecekondu buradadır. Nima'da genç nüfus, işsiz ve okulu bırakmış öğrenci sayısı da fazladır.

Bölgeler, rutin aktivite teorisi bağlamında suç üretmede ya da suçluyu kendine çekmede ve potansiyel suçlunun ve uygun hedefin bir noktada birleştiği alanlar olarak karşılaştırılmıştır. Diğer bölgelere göre varlıklı olan Kpeshie bölgesinde evden hırsızlığın yüksek olduğu görülmüştür. Buna karşılık yüksek oranda gecekondu sahası içeren Nima bölgesinde ise evden hırsızlık oranı en düşüktür. Çünkü bu bölgenin demografik özelliği hane halkı büyüklüğü ile karakterize edilmektedir. Hane halkındaki üye sayısı fazla olduğu için sürekli olarak evde biri bulunmaktadır. Merkez Accra ticari faaliyetlerin, sosyoekonomik ve kültürel faaliyetlerin yoğun olarak bulunduğu bölge olduğundan hırsızlık ve işyerinden hırsızlık en fazla bu bölgede yaşanmaktadır. Accra'daki hırsızlık sabah erken saatlerde ve akşam iş çıkış saatlerinde yaygındır.

Wells ve Weisheit (2004) regresyon analizini kullandıkları çalışmalarında, kırsal alanlardaki suçlar ile şehirlerdeki suçlarda etkili olan süreçlerin aynı olup olmadığını bulmaya çalışmıştır. Çalışmalarında mala karşı işlenmiş suç oranlarının dağılımını sosyal, ekonomik ve demografik değişkenlere bağlı olarak ölçmüşlerdir.

Andresen (2005), Vancouver'da ki suç niteliğindeki davranışların coğrafi yönünü incelemiştir. O, suç coğrafyasında veya kriminolojik araştırmalarda iki hâkim teoriden bahsetmektedir: Sosyal organizasyonsuzluk teorisi ve rutin aktivite teorisidir. Çalışmasını açıklarken bu iki teoriden faydalanmıştır. Çalışmasında Vancouver polis teşkilatına gelen çağrılardan faydalanmış; suç oranları ile ikamet edilen bölge ve çevresindeki nüfus paydalar olarak hesaplanmıştır.

Tabrizi ve Madanipour (2005) çalışmalarında Tahran'daki inşa edilmiş çevre ile evden hırsızlık arasındaki ilişkiyi ele almakta ve suçun meydana geldiği yerdeki fiziki ve sosyal çevre ile olan ilişkisini açıklamaktadırlar. Şehir

olarak Tahran'ın seçilme nedeni ise bu şehirdeki binaların fiziki görünümüdür. Şehirde yüksek duvarların üzeri, pencereler ve kapılar ve hatta binaların üst katlarındaki pencere ve balkonlar dahi ızgaralar ve metal parmaklıklarla kaplıdır. Bu durum, şehirdeki yüksek hırsızlık suçu oranını göstermekte; dolayısıyla şehir sakinleri yabancıların kolay bir şekilde içeriye girmelerini önlemek için kendilerine savunulabilir mekânlar inşa etmektedir.

Çalışma, hırsızların hedeflerini nasıl seçtiklerini, suç işlemede coğrafi mesafenin önemini ve suç önlemede hedefin nasıl zor hale getirileceğini anlatmaktadır. İnşa edilmiş çevrede suçu önlemek için 3 yaklaşım önerilmiştir. İlki, çevresel düzenlemeyle suçun önlenmesidir. Yaklaşımına göre mimarinin ve planlama tekniklerinin suçlu davranışı daha zor hale getireceğini ve bu davranışın tekrar oranını ve suç korkusunu azaltacağını belirtmektedir. İkinci yaklaşım yer-özel suç önlemedir ve belirli yerlerdeki suçu adresleyip, geleneksel suç önleme stratejileri geliştirmeyi hedefler. Örneğin toplum polisliği ya da toplumsal suç önleme gibi. Üçüncüsü ise mekânsal suç önleme yaklaşımıdır. Bu yaklaşımdaki amaç suç için var olan fırsatları azaltmaya ya da ortadan kaldırmaya yöneliktir. Belirli farklara rağmen üç yaklaşımda ortak noktalar vardır. Üçü de suçun ortaya çıktığı mekâna odaklanmakta ve bu alanların suçu önlemek için nasıl düzenleneceği ve yönetileceği konusuna açıklık getirmektedir. Bu açıdan bakıldığında suçu önlemek için binaların ve mekânların daha iyi gözetim altında olması ve hedeflerin zorlaştırılması gerekmektedir.

Sıcak iklim şartlarının hüküm sürdüğü Tahran'da, şehrin kuzey kesimi iklim olarak daha elverişli bir ortam arz etmektedir. Bu yüzden şehrin kuzey kesimlerinde 19. yüzyılda kralların ve aristokratların yazlık sayfiye yeri olarak kullandıkları küçük köyler ortaya çıkmıştır. 20. yüzyılda ise bu köyler üst sınıfı kendine çekmiş ve sonuçta sürekli ikamet edilen yerler haline dönüşmüştür. Diğer taraftan şehrin güneyinde kalan köy ve kasabalarda ise şehir nüfusunun işçi sınıfı oturmaktadır. Şehrin yapısı ve inşa edilmiş çevresi, kuzey-güney bölümlerinde sosyoekonomik yapıda farklı bölgeler oluşturacak şekilde ortaya çıkmıştır. Bundaki temel neden Tahran'ın nüfus gelişimidir. Şehir nüfusunun hızlı bir şekilde artması şehirdeki evlerin yapısında bazı değişikliklere neden olmuştur. Bu değişim şehrin her kesiminde görülmüş ancak etkileri farklı olmuştur. Kuzeydeki zenginlerin ikamet alanlarında

meydana gelen değişikliklere bakarsak: Geleneksel evler zenginliği gizleyen ve alçakgönüllülüğü yansıtırken; buradaki yeni ev formları zenginliği vurgular hale gelmiştir. Geçmişin iç avluya bakan ve etrafı çevrili olan evleri; dışa bakan ve kolaylıkla içerisi görünebilecek şekildeki evlerle değişmiştir. Evlerin tipindeki esas değişim ise güvenlik derecesiyle ilgili olan bölümlerindedir. Örneğin, bu evlerde küçük dikdörtgen pencereler büyük pencerelerle değişmiş; sağlam olan dış kapı dekoratif olanla değişmiş; sonuçta ev yoldan geçenlerin bahçeyi, park alanını ve evin bazı iç kesimlerini görebilecek hale gelmiştir. Şehrin güneyinde ise evlerin boyutu küçülmüş ve daha küçük arazi parçalarında daha yoğun nüfus bir arada yaşamaya başlamıştır. Geleneksel avlulu ve tek haneli evlerin yerini orta yükseklikteki binalardan oluşan yeni ev formu almıştır. Kısaca, şehrin kuzeyi, geniş ve ağaçlı caddeler, düşük nüfus yoğunluğu, daha az gürültü ve trafikle tasvir edilirken; güney kesimde ise yüksek nüfus yoğunluğu ve gecekondu tarzındaki yerleşmeler hâkimdir. Yerleşmede meydana gelen bu değişimler Tahran'da suçun mekâna farklı şekilde yayılmasında etkili olmuştur.

Tahran'ın kuzey kesimleri evden hırsızlığın en yüksek oranda (şehirdeki evden hırsızlığın % 53'ü bu alanda gerçekleşmektedir) olduğu yerdir. Suçlularla ve yetkili kişilerle yapılan görüşmeler de bu durum, şehrin bu kesiminde gelir seviyesinin yüksek oluşu şeklinde açıklanmıştır. Yine suçlularla yapılan görüşmeler de suçluların çoğunun (% 97) düşük sosyoekonomik geçmişe sahip olduğunu görülmüştür. Suçluların yaklaşık % 40'ı suç işlemlerindeki temel nedenin maddi ihtiyaçlar olduğunu söylemektedir.

Tahran'da motive olmuş suçlular, potansiyel hedefler arasından seçim yaparken, kazançlarını maksimize, risklerini ise minimize edecek olanını tercih ederler. Çevre, motive olmuş suçluya suçu işlemek için uygun bir hedef gösterir. Çalışmanın sonuçları hırsızların hedef seçerken zenginliğin bulunabilirliğine ve hırsızlık sırasında alanın veya evin çevreden görünme riskinin düşük olmasına dikkat ettiklerini göstermektedir. Aynı bölgede ikamet edenler arasındaki iletişimin zayıf olması da suç oranını etkilemektedir. Kişiler, aynı sokağı paylaştığı insanları tanımadığından yabancı biriyle karşılaştığının farkına da varamamaktadır. Bunun yanında bölgede yaşayan insan sayısının az olması hırsızların fark edilmesini azaltan nedenlerden

birdir. Tahran'daki hırsızlar fark edilme risklerini azaltmak amacıyla suçlarını işlemek için gece saatlerini seçmektedirler. Suçlular hedeflerini seçerken binaların tiplerine de dikkat etmektedirler. Apartmanlardan veya yüksek binalardan ziyade tek katlı evleri tercih etmektedirler. Bunun sebebi ise apartmanların giriş ve kaçış rotalarının zorluğudur. Buna karşılık zengin muhitteki tek katlı evlere girmek daha kolaydır. Çünkü bu evlere ön ve arka giriş kapılarından, çatı veya pencerelerinden girmek mümkündür.

Bernasco ve Nieuwbeerta (2005), suç hedef seçim yaklaşımına somut mekânsal seçim yaklaşımını uygulamışlardır. Çalışma Hollanda'nın Hague şehrinde, konut hırsızların hedef seçiminde zengin, içine girilebilir ve iyi korunmayan yerleri kendilerine hedef olarak belirleyip belirlemediklerini değerlendirmektedir. Çalışmada suçlunun hedef seçiminde, hedefin ve suçlunun özelliklerinin birlikte etkili olduğu fikri hâkimdir. Araştırmacılar, nüfus hareketliliğinin, etnik çeşitliliğin, tek haneli müstakil evlerin sayısının ve çevredeki mülklerin değerinin yüksek ve soygun yapılacak alanın hırsızın yaşadığı yere yakın olduğu yerlerin soyulma ihtimalinin yüksek olacağı hipotezleri üzerinde durmuşlardır. Araştırmanın sonucunda bir çevrenin hırsızlık için seçilme olasılığı, çevrenin etnik heterojenliği, çevredeki güvenliğin yetersizliği, tek aileli müstakil konutların çokluğu, komşuluk ilişkilerinin zayıflığı ve suçlunun yaşadığı alana yakınlığı gibi nedenlerle artmakta olduğu tespit edilmiş ve çalışmanın hipotezlerinin geçerli olduğunu görülmüştür.

Türkiye'de araştırma konusu ile doğrudan ilgili olan birkaç çalışma bulunmaktadır. Coğrafyacılar arasında da konunun ele alınmaya başlandığı görülmektedir (Karakaş, Arslan ve Karadoğan, Aliağaoğlu ve Alaeddinoğlu). Bu araştırmacıların çalışmaları Türkiye'de konuya coğrafi bakış açısı getiren başlıca çalışmalardır. Bunların yanında suçu ekolojik bakış açısı ile ele alan sosyolojik çalışmalarda mevcuttur. Bu çalışmalarda ön plana çıkan konulara bakıldığında:

İçli (1993) çalışmasında Türkiye'de suçluların demografik, kültürel ve sosyoekonomik özelliklerini incelemiştir. Araştırmacı, bölgesel farklılıklardan çok ülke bazında genelleme yapmış, ancak şehir ve kır ölçeğinde coğrafi ayrıma gitmiştir. İçli; hırsızlık, gasp, cinsel suçlar ve mükerrer suçluluğun şehirlerde yaygın olduğunu belirtmiştir. Çalışmasının örneklemini oluşturan

suçluların büyük bölümü yaşadığı yerin yerlisidir. Bu da, suç işlemede yatay hareketliliğin belirleyici bir faktör olmadığını göstermektedir. Aksine uzun süre aynı yerde yaşamak özellikle adam öldürme ve kız kaçırma suçlarında sosyal ve kültürel yapının etkinliğini arttırmaktadır. Ayrıca bir başka ilginç sonuç, hükümlülerin çoğunun suçu yaşamış oldukları yerde işlemiş olmalarıdır. Bu durum çalışma hipotezlerinden göçün suçlulukta etkili bir faktör olduğu hipotezini kanıtlamamaktadır. Mükerrer suçluluk fazla yaygın olmasa da adam öldürenlerde daha önceki suçun da genelde adam öldürme olduğu görülmüştür. Genel olarak kişilerin daha önce işledikleri suç halen yükümlü oldukları suç türü ile aynıdır.

Öztürk (1996) kentlerin sosyoekonomik yapısının suçluluk üzerindeki etkilerini Malatya örneğinde açıklamıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre kentte hırsızlık suçunu işleyenlerin miktarı, kentin eski yerleşik halkından olmayanlar arasında azdır. İşsizler en büyük suçlu grubu oluşturmaktadır. İkinci grubu ise marjinal sektörlerde çalışanlar oluşturmaktadır. Marjinal sektörden kasıt düzenli bir geliri olmayan, sosyal güvenceleri bulunmayan, işportacılık, tablacılık, amelelik vb. gibi işleri yapanlardır. Hırsızlık suçlarının delikanlı yaş grubu olarak ifade edilen 16–21 yaş grubunda en çok işlendiği görülmektedir. Bu yaştaki hırsızlar yakalanarak mahkeme önüne çıkarıldığında yaş küçüklüğünden dolayı serbest kalma ihtimali yüksek olduğundan, bu yaş grubu hırsızlıkta ön plana çıkmaktadır. Çalışmada dikkat çekilen bir başka önemli nokta ise Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (CMUK)'nda 1993 yılında yapılan bir değişikliğin bu yıldan sonra suçların sayısında artışa neden olduğudur. Bu değişikliğe göre; herhangi bir suçtan yakalanıp da, suçun Türk Ceza Kanunu'ndaki cezai karşılığı yedi seneyi geçmediği durumlarda; sanığın adresinin belli olması şartıyla tutuklama yapılmaması hükmü getirilmiştir (CMUK 104. maddesine göre). Buna göre; suç işleyen sanık, polis tarafından yakalanıp mahkemeye sevk edilse dahi kısa sürede mahkemede serbest bırakılmaktadır. Bu da sanığa yakalandıktan sonra kanundan kaçma imkânı vermektedir (Karaaslan, 2000: 49, Öztürk, 1996: 77–78).

Karaaslan (2000) ülkemizdeki suç oranlarının son yıllarda hızla artmasının sebebi olarak yürürlükte olan kanunların ceza ile ıslahı sağlamaktan uzak olması nedeniyle caydırıcılığının ortadan kalktığı ve

toplumda adaletin sağlanamadığının kanısındadır. Özellikle hırsızlık ve yankesicilik olaylarında, somut delillerle mahkûm edilen suçluların, çok kısa sürede cezaevlerinden çıkması sonucu mükerrer suç işlenmekte, vatandaş mağdur olmaktadır.

Centel (2000) mala karşı işlenen suçlarda artışın kriminolojik seyrini ele alan çalışmasında Türkiye'deki suçların genel dağılımını ortaya koymakta ve şehirlerde neden daha fazla suç işlendiğini açıklamaktadır. Türkiye'de işlenen suç türleri arasında mala karşı işlenen suçlar istatistiklerde en büyük dilimi işgal etmektedir. Örneğin 1997 yılında cezaevine giren hükümlülerin %41,4'ü mala karşı işlenen suçlardan mahkûm olmuştur.

Centel'e (2000) göre Türkiye'de en çok mala karşı, ikinci olarak ise kişilere karşı suç işlenmektedir. Suçluluk erkek suçluluğu görünümündedir ve genç suçluluğu fazladır. Kadınlar erkeklere oranla çok daha az suç işlemektedir. Türkiye'deki kentleşme endüstrileşmenin doğal sonucu ve belirli ekonomik kalkınmanın zorunlu ürünü olarak gelişmemiştir. Kentleşme hızının yüksek olduğu illerde faal nüfusun çoğunluğu endüstri dışı faaliyetlerde çalışmaktadır. Türkiye'de köyden kente gelenlerin çoğu üretime yönelik olmayan ve uzmanlığı gerektirmeyen geçici işlerde çalışmaktadır. Ülkemizdeki kentleşmenin nedeni ekonomik kalkınma değil, tam tersine ekonomik sıkıntının insanları köyden kente itmesidir. Ülkemizdeki kentleşme ekonomik gelişmeye dayanmadığı için, belli bölgelerde kalabalıklaşma biçiminde belirmiş ve işsizlik ile ona bağlı çeşitli sorunları da beraberinde getirmiştir. Yaşama olanaklarının sınırlılığı veya yokluğu özellikle mala karşı işlenen suçlarda artışa neden olmaktadır. Kentleşen bölgelerde suçun türleri de değişmektedir. Centel, kentleşen bölgelerde cebir ve şiddete dayanan suçların genel suçluluk arasındaki yerinin azalacağını; buna karşılık mala karşı işlenen suçların, hileli suçların, kadın ve çocuk suçluluğunun artacağını belirtmektedir.

Aksoy'un (2003b) "Suç Analizinde Haritaların Kullanımı: Bursa Modeli" ile Karakaş, Arslan ve Karadoğan'ın (2003a) "Suç Araştırmalarında CBS Sistemiyle Oluşturulan Haritaların Önemi" adlı çalışmalarında suç haritalarının suç çalışmalarındaki fonksiyonu üzerinde durmaktadırlar. Suç haritaları, suçların coğrafi dağılışına, mekânsal analizine ve suç nedenlerinin tespitine rehberlik eden, nerede, ne zaman, nasıl gibi soruları yanıtlayarak ve

ilişkilendirerek çözüm üreten faydalı bir sistemdir. Suç haritaları, suçların yoğun olduğu yerlerin tespitinde, suça ait birçok bilginin harita üzerinde değerlendirilerek alınacak tedbirlerle ilgili geniş bir bakış açısı sunmada ve suçla ilgili birçok karmaşık bilgiyi görselleştirerek daha hızlı bir şekilde algılanmasını sağlamada yardımcı olmaktadır. Suç haritaları “Önleyici Polislik” anlayışını geliştirmiştir. Suça ait birçok bilginin harita üzerinde değerlendirilerek, alınacak tedbirlerle ilgili geniş bir bakış açısı sunmakta; bir sonraki suçun nerede, ne zaman, kim tarafında, kime veya neye karşı işlenebileceği hakkında stratejik analizler ortaya koymaktadır. Suç haritalarının daha işlevsel olması ve gerçekçi bir analiz yansıtması için mahalle nüfus sayısı, bina sayıları, bölgeye düşen polis ekip ve devriye personel sayısı, bölgede ikamet eden insanların sosyal ve etnik yapısı gibi faktörler de göz önünde tutulması gerekir.

Gümüş (2004), ekonomik değişkenlere göre ABD'nin nüfusu 200 bini geçen kentsel bölgelerinde suçu açıklamıştır. Araştırmacı, başlangıçta ekonomik gelişmenin suç miktarlarını azaltacağı fikrinin hâkim olduğunu; ancak 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bu görüşün geçersiz olduğunu belirtmiş buna bağlı olarak kentsel bölgelerde suçun neden arttığını araştırmıştır. Araştırmacı mala karşı ve şahsa karşı işlenmiş suçlar ve suç miktarları ile alan, nüfus, eğitim ve gelir durumu, yoksulluk ve işsizlik arasındaki korelasyonları hesaplamıştır. Araştırma sonuçlarına göre kişi başına gelirin, gelir eşitsizliğinin ve nüfusun şehirlerde işlenen suçların oluşmasında önemli faktörler olduğu tespit edilmiştir. Şehirlerde yaşayan insan sayısının artmasına bağlı olarak bu alanlarda işlenen suç miktarları da artmaktadır. Ayrıca işsizlik oranı ve polis teşkilatının harcamaları da suç miktarının azalması ya da artmasında önemli bir değişkenlerdir.

Aksoy, “Coğrafi Profilleme” (2004) isimli çalışmasında CBS'yi kullanarak suçluların coğrafi profilini çıkarmaya çalışmıştır. Coğrafi profilleme birbiriyle ilişkili suç bilgilerinden faydalanılarak muhtemel sanık adresine ulaşmak için kullanılan bir araştırma yöntemidir. Coğrafi profilleme, Bursa Emniyet Müdürlüğü Teknolojik Adaptasyon Projesi'nin (BEMTAP-2000) alt proje gruplarından biridir. Araştırmacı suçların dağılımının gelişigüzel olmadığı, suçların ne zaman, nerede ve niçin meydana geldiğini anlamak için 1990'lı yıllardan itibaren CBS'den faydalanılmaya başladığını belirtmiştir.

Çalışma Bursa ili şehir merkezini kapsamaktadır. Yapılan araştırmalarda suç yeri ile suç işleyen kişinin ikameti arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Bursa Emniyetinin hırsızlıktan sabıkalı şahıslar üzerinde 2001 yılında yaptığı bir araştırmada hırsızların kendi ikametlerine yakın yerlerde suç işledikleri ortaya çıkmıştır. Bu sonucun çıkmasında iki önemli faktör rol oynamaktadır: Birincisi sabıkalı hırsızların iyi bildikleri bölgelerde eylemlerini gerçekleştirmeleri, ikincisi de suçu işledikten sonra bir an önce çaldıkları ile ikametlerine ulaşma arzularıdır.

Karakaş (2004) "Elazığ Şehrinde Hırsızlık Suç Dağılışı ve Özellikleri" adlı çalışmasında 2001 yılı suç kayıtlarını kullanarak Elazığ şehrindeki suç dağılışı ile arazi kullanımı arasındaki ilişkiyi bulmaya çalışmıştır. Bu amaçla CBS ortamında Elazığ kentindeki hırsızlık suçlarının genel ve suç tipine göre dağılışı haritaları yapılmıştır. Suç dağılışı ay, gün, saat gibi değişkenlere göre ele alınarak, şehirdeki hırsızlık suçlarının dağılışı, şehrin mekânsal arazi kullanımı ile ilişkilendirilmiştir. Özellikle merkezi iş alanı, sanayi, sağlık ve eğlence mekânları suç için sıcak noktalar olarak belirmektedir. Çalışmanın sonucunda Elazığ şehrindeki hırsızlık suç dağılışı ve yoğunluğunda şehir içi arazi kullanım özelliğine bağlı olarak farklılaşmaların olduğu tespit edilmiş, merkezi iş sahası, sağlık ve sanayi fonksiyon alanlarının suç dağılımında ön plana çıktığı görülmüştür. Suçların yoğunlaştığı mekânların özelliğinin ortaya çıkarılmasına bağlı olarak önlenmesi ve şehir güvenliğinin sağlanması açısından önerilerde bulunulmuştur.

Kızmaz (2004) öğrenim düzeyi ile suç ilişkisini ele alan çalışmasında, Güneydoğu Anadolu Bölgesi illerindeki hapisanelerde bulunan 960 hükümlüye açık uçlu ve çoktan seçmeli olarak hazırlanan 111 soruluk anket formunu uygulamıştır. Anket sonuçları incelendiğinde hükümlülerin % 78'inin lise düzeyinden daha düşük öğrenim kategorisinde oldukları görülmüştür. Buna paralel olarak hükümlülerin büyük çoğunluğunun nitelikli olmayan meslek ve iş kollarında çalıştıkları görülmüştür. Hükümlülerin yaklaşık 3/4'ü okul dönemlerinde hem okula gittiklerini hem de bir işte çalıştıklarını belirtmiştir. Ankete katılan hükümlülerin yarıya yakını okulu terk etmiş; terk etme nedeni olarak da ekonomik zorlukları temel problem olarak belirtmişlerdir.

Kızmaz'a (2004) göre öğrenim düzeyinin yükselmesi ile birlikte hukuka saygılı davranma bilinci gelişmektedir. Yine, öğrenim düzeyinin artması ile bağlantılı olarak iş bulabilme imkânının ortaya çıkma olasılığı artmaktadır. Okul kurumunun bireyler üzerindeki en önemli işlevi, bireylerin sosyalleşme sürecine ve toplumsal kurumlara uyum sürecine yaptığı katkıdır.

Aliağaoğlu ve Alaeddinoğlu (2005) çalışmalarında Erzurum şehrinde mala karşı işlenen suçları ele almışlardır. Çalışmalarının amacı Erzurum şehrindeki mala karşı işlenmiş suçların ve suçluların coğrafi dağılışını nedenleriyle birlikte tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada alansal teori ile çok faktörlü açıklamalar teorisi kullanılmıştır. Çalışmada 3 hipotez üzerinde durulmuştur. Birincisi suç olayının çok fonksiyonlu ve varlıklı ailelerin yaşama alanı olan şehir merkezinde işlendiği ve çevreye doğru düzenli olarak azaldığıdır. Diğeri, suçluluğun, ekonomik seviyenin düşmesine bağlı olarak çevreye etkisini yitirdiğidir. Son hipotez ise ekonomik seviyenin düşük olduğu alanlarda işlenen suçların azaldığıdır. Çalışmada suç ve suçluluğun mekânsal analizi yapılırken, mahalle bazında nüfus miktarları, şehir içi arazi kullanışı, şehir morfolojisi, gelir düzeyi ve nüfusun yüzdelerik değışim oranı gibi özellikler dikkate alınmıştır. Sonuç olarak Erzurum şehrinde suç olayı ve suçluların çıktığı alanlar, şehir yerleşmesinin kısmen batı kısmı dışında, daha çok kenar mahallerde yoğunlaşmaktadır. Şehirdeki suçun dağılışı yoksulluk kültürü, sosyoekonomik süzülme, inşa edilmiş çevre ve şehir içi arazi kullanımına bağlıdır.

Yılmaz ve Ergün (2005) Şehir Güvenliğı, Coğrafya ve CBS (Samsun Örneğı) adlı çalışmalarında bu konuyu proje olarak ele aldıklarını belirtmekte; projelerinde ise şehre ait suç haritalarının hazırlanacağı ve şehrin arazi kullanımının şehir güvenliğı açısından inceleneceğı ifade edilmektedir. Çalışmalarında, suç araştırmalarında CBS kullanımının sağladığı avantajlar üzerinde durmuşlardır. Suç araştırmalarında CBS kullanımı, suçla ilgili verilerin mekânsal ilişkilerinin görselleştirilmesini sağlayarak suç analizinde ve potansiyel suçların önlenmesinde önemli kolaylıklar sağlamaktadır. Projeleri kapsamında üretecekleri suç haritalarında suç, suçlu, mağdur ve suç yeri ile ilgili verilerin birbirleri ile ilişkilendirilmesi sağlanarak olay görsel hale getirilecek ve anlaşılması kolaylaşacaktır.

Alpdemir ve çabuk (2005) coğrafi bilgi sistemlerinin suç analizinde kullanımını ele alan çalışmalarında, konuyu Eskişehir kenti örneğinde açıklamışlardır. Kentin altı polis merkezine ait asayiş verileri ile bu polis merkezlerindeki nüfus çalışmanın değişkenleri olarak ele alınmıştır. Suç dağılımının sadece bu iki değişkenle açıklanması araştırma sonuçlarının yeniden değerlendirilmesini gerektirebilir. Ayrıca çalışmada yapılmış olan haritalar suçun mekândaki dağılımının gösterimi açısından yetersizdir. Haritalarda noktasal dağılım ya da derecelendirme kullanılmamış, sadece sayısal veriler mekâna işlenmiştir. Alpdemir farklı bir çalışmasında (2006) Eskişehir'de işlenen asayiş sularının CBS ortamında haritalanmasını çalışmıştır.

Suç çalışmalarında temel veri kaynağını suç istatistikleri oluşturmaktadır. Karakaş birbirinin devamı olan iki çalışmasının ilkinde suçlarla ilgili veri kaynaklarının neler olduğunu ele almakta; diğer çalışmasında ise suç haritalamanın esaslarını ve suç harita tiplerini açıklamaktadır (Karakaş 2005a, 2005b). Veri kaynakları ile ilgili olan çalışmasında, bu veri kaynaklarının neler olduğunu ve bunlardan nasıl yararlanılabileceğini açıklamış; bu verilerin olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirmiştir (Karakaş, 2005a). Karakaş, suç coğrafyası konusunda yapılacak çalışmalarda yayınlamış ve yayınlanmamış veri kaynaklarından bahsetmektedir. Araştırıcıya göre suç verileri; bir kurum tarafından yayınlamış istatistiklerden, yayınlanmamış kurum kayıtlarından (kurumlar ve onlara bağlı birim kayıtları, tutanakları vs.) ve araştırmacının çalışmasının özelliğine göre kendisinin hazırladığı anketlerden elde ettiği bilgilerden oluşur (Karakaş, 2005a: 60). O, suç çalışmalarında ve suç haritalamada kullanılacak verinin; çalışmayı yapan kişinin bilim dalına, çalışma konusuna, çalışma sahasının byklğune ve veri elde edilecek kurumun denetim sahasına göre değiştiğini belirtmektedir.

Araştırmacı diğer çalışmasında (2005b) suç haritalamada kullanılabilecek olan haritaların eşitleri ve bunların hazırlanmasında gerekli olan veri türleri üzerinde durmuştur. Ona göre suç haritalarının izilmesindeki asıl amaç, suçun oluştuğu ve geliştiği alanlar arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılması ve analiz edilmesidir. Karakaş (2005b) ve Karakaş, Arslan ve Karadoğan (2005a) suç harita tiplerini ele alan çalışmalarında, bu harita

tiplerinden örnekler vererek, olumlu ve olumsuz yönlerinin değerlendirmesini yapmışlar ve hangi tür veri ile ne tür bir harita çizilebileceğini açıklamışlardır. Onlara göre çalışma alanı, verinin niteliğini ve kapsamını etkiler. Alanın ülke, bölge, şehir veya mahalle olmasına bağlı olarak veri özelliği değişmekte dolayısıyla yapılacak haritanın niteliği de değişmektedir. Eldeki veri yer detayına (adres bilgisine) sahipse nokta sembollü haritalar kullanılır. Yine bu sembolle yapılacak haritalar suçların yoğunlaştığı alanların ortaya çıkarılmasında kullanılabilir. Araştırmacılar, suç sayısının fazla olduğu durumlarda, noktalar birbirini gölgeleyeceğinden derecelendirilmiş nokta sembollü haritaların kullanılması gerektiğini belirtmektedir. Geniş sahaların çalışılması esnasında ise koroplet haritalar kullanılır. Bu haritalar, ülkeler veya bölgeler arasındaki yoğunlukların gösteriminde ve karşılaştırılmalarının yapılmasında avantajlar sağlamaktadır (Karakaş, 2005b, Karakaş, Arslan, Karadoğan, 2005b).

Yılmaz (2006) çalışmasında suçun mekân ile olan ilişkisini nedenleriyle birlikte açıklamaktadır. Sosyal süreç ve mekân karşılıklı ilişki içinde birbirlerini etkilemektedir. Bu bağlamda suç sosyal olgu olduğu kadar mekânsal bir olgudur. Suç mekân tüketmektedir, onun için mekâna kazanmıştır; suç mekân içinde var olurken işaret bırakmaktadır. Suçun sosyo-mekânsal bir olgu olması, dağılımının, hem sosyal hem de fiziksel yapının mekândaki farklılaşmasıyla ilgili olduğunu göstermektedir. Çalışmada suçun mekân ile ilişkisini açıklamaya yönelik kuramlardan sosyal düzensizlik kuramı, mekânsal davranış kuramı ve sıcak noktalar kuramı açıklanmaktadır.

Sosyal düzensizlik kuramının amacı suçların yoğun olduğu bölgelerin tespit edilmesi ve şüphelilerin sosyo-ekonomik yapısı, fiziksel koşullar vb. gibi özelliklerin belirlenmesidir. Bu kuramın temsilinde en uygun mekânsal betimleme biçimi alansal temsildir. Alansal veriler kullanılarak bölgeleme yapılmaktadır. Kuramda, kent yapısı sosyal düzensizliğe göre ortaya koyulmaktadır. Kurama göre suç oranları mahallelere göre değişiklik gösterir. En yüksek suç oranları kiralarda düşük olduğu ve nüfusun azaldığı merkezi iş sahasına yakın bölgededir.

Mekânsal davranış kuramında amaç suça yönelik coğrafi profillerin çıkarılarak, suçlunun bulunması kolaylaşmaktadır. Sadece noktasal değil aynı zamanda alansal verilerle suç temsil edilmekte ve bu kabuller üzerinden

çalışmalar yapılmaktadır. Yapılan analizlerde, sosyal (eğitim, işsizlik), sosyoekonomik (gelir, mülkiyet, arsa değeri), demografik yapı (yaş, cinsiyet), fiziksel durum (yol, bina, arazi kullanımı), suç, suçlu sayısı vb. pek çok veri harita, grafik ve diyagram ile temsile girmektedir.

Sıcak noktalar kuramında suçların yer ve zaman değişimlerinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Kuramın en uygun mekânsal betimleme biçimi noktasal temsilin kullanımı ile mümkündür. Noktasal temsille kent içi suçu açıklanarak, müdahale edilecek spesifik noktaların bulunması amaçlanmaktadır. Sıcak noktalar, belli düzeydeki suçların belirli dönemler boyunca süregelen biçimde yoğunlaştığı hassas alanlar ya da mekânlar olarak tanımlanmaktadır.

Karakaş ve arkadaşları yaptıkları çalışmalarda suç haritaları, bilgisayar teknolojisi ve coğrafi bilgi sistemleri, coğrafi bilgi sistemleri ortamında suç haritalama teknikleri, suç haritalamada alan ve veri konularını açıklamışlardır. Araştırmacılar konularının ana hatlarını belirttikten sonra, Elazığ şehri özelinden örnekler vererek konularını açıklamışlardır (Karakaş, Karadoğan ve Arslan, 2003a, Karakaş, Arslan ve Karadoğan 2003b, Karakaş, Karadoğan ve Arslan, 2004, Karakaş, Arslan ve Karadoğan, 2005a, Karakaş, Arslan ve Karadoğan, 2005b).

Karakaş (2006) Elazığ şehrindeki suçların dağılışını mekânsal arazi kullanımına bağlı olarak açıklayan çalışmasında; suçların işlendiği adres bilgilerine göre haritalar yapmış, suçların olduğu alanları tespit etmiş ve bunların nedenlerini belirtmiştir. Çalışmada, Elazığ şehrinde suç oranlarının merkezden çevreye doğru düşüş gösterdiği; suçların mahallelere dağılışında mekânsal arazi kullanımı ve çevre şartlarının etkili faktörler olduğu; merkezi iş sahası, sanayi, eğlence ve sağlık fonksiyon alanlarının suçlar için çekici sahalarda olduğu tespit edilmiştir. Şehirde işyerinden yapılan hırsızlık, iş ve ticaret sahası ile resmi kurumları bünyesinde bulunduran mahallelerde ve küçük sanayi sitesinin yer aldığı Sanayi Mahallesi'nde yoğunlaşmaktadır. Evden yapılan hırsızlık ise nüfus ve ev sayısının fazla olduğu merkez ve merkez çevresinde yer alan mahallelerde yaygındır. Araştırmacı zamansal olarak da Elazığ şehrinde işlenen suçları ele almakta; yaz aylarında artan suç oranlarının kış aylarında azaldığına dikkat çekmektedir. Araştırmacının suç konusundaki çalışmalarının sayısının fazlalığına rağmen; çalışmalarında

suçları tasnif (mala karşı, şahsa karşı vb.) etmemesi; mekan ve arazi kullanımı ile suçlar arasındaki ilişkileri ele almasına rağmen ekolojik teorilerden bahsetmemesi dikkat çekicidir.

Suç coğrafyası konusunda Türkiye’de yapılmış olan son güncel çalışma Aliağaoğlu’na (2007) aittir. Aliağaoğlu, çok sayıda faktörün etkileşimi ile ortaya çıkan suç olgusunu Balıkesir şehri örneğinde ele almakta ve suç olayına coğrafi bir bakış açısı getirmektedir. Balıkesir şehrindeki suçlu davranış, olağan faaliyet teorisi ve çok çevreli fırsat teorisi dikkate alınarak açıklanmıştır. Çalışma, suçun toplumsal zararlarının azaltılmasını ve toplumun bu konuda bilinçlenerek kendi payına düşeni yapmasını amaçlamaktadır. İki bölümden oluşan çalışmanın ilk bölümünde suç, mekân, suç coğrafyası kavramları açıklandıktan sonra, suç coğrafyasının tarihi gelişimi verilmekte; ilgili yayınlar, çalışmanın teorik temeli ve hipotezleri üzerinde durulmaktadır. İkinci bölümde ise 2005 yılı suç istatistikleri kullanılarak Balıkesir şehrinde suç olayının mekânsal ve zamansal analizi yapılmaktadır. Çalışmada ele alınan suçlar mala ve kişiye karşı işlenmiş olan suçlar, toplumsal suçlar ve diğer suçlardır.

Sonuç olarak; incelenen çalışmaların daha çok şehirsiz alanlarda işlenmiş olan suçlara odaklandıkları görülmüştür. Ele alınan temel konular ise şehirdeki suçların değişimi ve gelişimi, suç oranlarının hesaplanması ve CBS kullanılarak haritaların oluşturulmasıdır. Bunların yanında kültürel ve yapısal faktörlerin her ikisi de ele alınarak suç olgusu açıklanmaya çalışılmış, ekonomik yoksunluk ile hırsızlık, inşa edilmiş çevre ile evden hırsızlık arasındaki ilişki bulunmaya çalışılmış, hane halkının yapısı, yerleşim bölgesinin özellikleri ve sosyal yapının şehirdeki suçun nerede ortaya çıkacağını nasıl etkilediği araştırılmıştır.

3. YÖNTEM

3.1. Veri Kaynakları

Eldeki çalışmanın temel verisini Tokat şehrinin 2006 yılına ait mala karşı işlenmiş suç istatistikleri oluşturmaktadır. Bu istatistikler suçun çeşitli değişkenler açısından dağılımı hakkında bilgi edinmek için başvurulan önemli kaynaklardan biridir. Çalışmada kullanılmış olan suç istatistikleri Tokat İl Emniyet Müdürlüğü Önleyici Hizmetler Şube Müdürlüğü'nden alınmıştır. Ele alınan mala karşı işlenmiş suç miktarları, 2006 yılının birinci gününden başlayarak, yılın son gününe kadar polis sorumluluk bölgesinde meydana gelen ve ilgili kurum tarafından kayda geçen olayları göstermektedir. Çalışmada ele alınmış mala karşı işlenmiş olan suçlar şunlardır: Evden hırsızlık, işyerinden hırsızlık, oto hırsızlığı, otodan hırsızlık, dolandırıcılık, yankesicilik ve mala zarar verme suçlarıdır.

Suçun sadece istatistiksel boyutunu ele almak yeterli değildir. Suç istatistikleri ile birlikte suçun aynı yıl içerisindeki dağılımının (Saat, gün, hafta ve ay bazında) ve ait olduğu yerin sosyoekonomik özelliklerinin de bilinmesine ihtiyaç vardır. Böylece suçun farklı değişkenlerle birlikte mekândaki dağılımını yorumlamak daha sağlıklı olacaktır. Çalışmada kullanılacak diğer veriler ise Tokat Belediyesi'nden, Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı'ndan, Tokat İl Sağlık Müdürlüğü'nden ve Tokat İl Sicil Müdürlüğü'ne bağlı Esnaf Odaları'ndan elde edilmiştir. Belediyeden mahallelerin durumlarını gösteren veriler (mahallelerin sınırları, alanları, mahallelerdeki bina ve inşaat sayıları ve kat sayılarına göre bina sayıları, şehir imar planı, şehirde pazar kurulan günler ve bunların mevkisi vb.) alınmıştır. Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı'ndan, 2000 yılı nüfus sayımına göre, mahalleler bazında nüfus, eğitim durumu, medeni durum, iş gücü durumu ve yapılan işe göre nüfus, konut mülkiyet durumları ve hane halkı büyüklüklerine ilişkin veriler elde edilmiştir. İl Sağlık Müdürlüğü'nün tuttuğu ev tespit fişlerinden şehrin güncel nüfusunun saptanmasında

yararlanılmıştır. Esnaf Odalarından alınan veriler ise şehirdeki lokanta, içkili lokanta, internet cafe, dükkân ve kahvehanelerin yoğun olduğu yerlerin tespit edilmesinde kullanılmıştır. Bu bağlamda Tokat Ekmekçiler ve Çörekçiler Odası'ndan şehirdeki lokantaların mahallelere göre dağılımı, Tokat Kahveciler Odası'ndan şehirdeki kahvehane, çay ocağı, lokanta, internet cafelerin dağılımı, Tokat Elektrik ve Elektronik Teknisyenler Odası'ndan şehirdeki internet cafelerin dağılımı, Tokat Bakkallar, Manifaturacılar ve Tuhafiyeciler Odası'ndan bakkalların şehirdeki dağılımına ilişkin sayısal veriler alınmıştır.

3.2. Veri Toplama Süreci

Verilerin temini aşamasında ilk olarak, verilerin araştırmacıya verilebilmesi için ilgili kurumlara Enstitü tarafından izin dilekçesi yazdırılmış; elde edilen veriler araştırma amacına uygun olarak yeniden düzenlenmiştir. Daha önce de belirtildiği gibi polis teşkilatı suçları kayda geçirirken sınıflama yapmamakta olayın işleme saatine göre bu verileri düzenlemektedir. Ham verilerin kullanılabilir hale getirilmesi için ilk olarak mala karşı işlenmiş olan suçlar sınıflandırılmış; daha sonra tablolar şeklinde düzenlenmiştir.

Belediyeden ve İl Sağlık Müdürlüğü'nden alınan veriler düzenli olduğu için üzerlerinde değişiklik yapılmamıştır. Ancak Esnaf Odaları'ndan alınan verilerin, bu veriler odalara kayıt yaptıran kişi sırasına göre tutulmakta, mahalleler bazında dağılımı yapılmış ve tablolara dönüştürülmüştür.

3.3. Verilerin Analizi

İlk olarak, araştırma sürecinde elde edilen veriler düzenlenmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda araştırmanın bulguları saptanmış ve bu bulgular arasındaki neden-sonuç ilişkileri açıklanmış ve yorumlanmıştır.

Çalışma kapsamında öncelikle Tokat İl Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı Önleyici Hizmetler Şube Müdürlüğü'nden 2006 yılı mala karşı işlenmiş suç miktarları alınmıştır. Alınan bu veriler ArcGIS 9.1 programı kullanılarak bilgisayar ortamına aktarılmış ve Tokat şehri sayısallaştırılmış haritası ile çakıştırılmıştır. Bunlarla beraber şehre ait diğer öznitelik bilgilerinin de (nüfus, eğitim durumu, ev sahipliği vb.) şehirdeki dağılımı ortaya koyulmuştur.

CBS birçok türdeki bilgiyi belli bir mekânsal çatıda birleştirmeyi kolaylaştırmakta ve daha iyi mekânsal analizlere imkân sağlamaktadır. CBS mekânsal istatistik teknikleriyle desteklendiğinde suç örüntüsünün analizindeki etkinliği daha da artmaktadır (Ceccato ve diğerleri, 2002). Bu yüzden çalışmanın hipotezlerini test etmek için; bağımlı ve bağımsız değişkenlere SPSS 11.0 programı kullanılarak çoklu regresyon analizi uygulanmıştır. Suçun mekân ile ilişkisini açıklamaya çalışan araştırmalarda regresyon ve çoklu regresyon analizi çok sık kullanılmıştır (Brown, 1982; Schweitzer, Kim ve Mackin, 1999; Hannon, 2002). Değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesinde regresyon ilk akla gelen tekniktir. İki değişken (bir bağımlı ve bir bağımsız değişken) arasındaki ilişkinin incelenmesi regresyon analizidir. Çoklu regresyon analizi ise bir bağımlı değişkene, birden fazla bağımsız değişkenin etkisini değerlendirmek için kullanılır. Bir başka deyişle bağımsız değişkenler yardımıyla bağımlı değişkendeki değişimleri açıklamaya çalışan bir istatistiksel analiz tekniğidir (Bayram, 2004). Bu çalışmanın bağımlı değişkenini suç miktarları oluşturmaktadır. Suç miktarlarını etkileyip etkilemediğine bakılacak bağımsız değişkenler ise nüfus, medeni durum, eğitim seviyesi, hane halkı büyüklüğü, ev sahipliği, binaların kat sayısı, işsizlik miktarı ve ekonomik durumdur. Regresyon analizi sonuçlarına bağlı olarak değişkenler arasındaki anlamlılık durumları ve ilişkinin yönü ortaya çıkarılmış, bunlara ait tablolar oluşturulmuş ve bunların yorumlanması ile sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUMLAR

4.1. Çalışma Alanının Yeri ve Genel Özellikleri

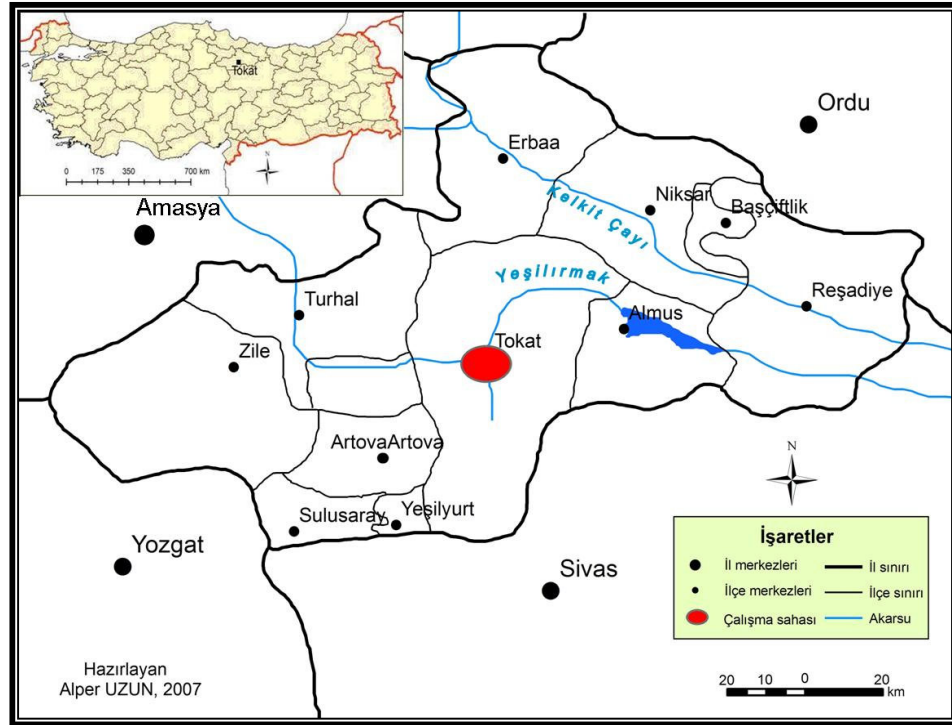
Farklı coğrafi görünüşlerin belirgin olarak ortaya çıktığı yerleşmeler olan şehirlerde; bu coğrafi görünümlere bağlı olarak farklı arazi kullanım kalıpları da ortaya çıkmakta, bunlar da o alandaki beşeri faaliyetleri ve rutin günlük faaliyetleri etkilemektedir (Aliağaoğlu, 2007: 45). Şehirler, coğrafya biliminde yerleşme coğrafyası altında ele alınmaktadır. Şehir coğrafyası araştırmalarında önemli inceleme konularından biri de şehirseller sorunlardır. Özellikle, altyapı, gecekondular, trafik, işsizlik, göç, çevre sorunları, mesken özellikleri, güvenlik, suçlar vb. şehir coğrafyası çalışmalarında ele alınan konulardandır.

Çalışma alanı olarak Tokat şehri seçilmiştir. Şehir, Karadeniz Bölgesi'nin Orta Karadeniz Bölümü'nün iç kesiminde bulunan Tokat ilinin idari merkezidir. Tokat ili 39° 51' – 40° 55' kuzey enlemleri ile 35° 27' - 37° 39' doğu boylamları arasında yer almaktadır. İl, kuzeyinden Samsun ve Ordu, güneyinden Sivas ve Yozgat, doğusundan Sivas ve Ordu ve batısından ise Amasya illeri ile çevrilidir. Tokat, 1875 yılında Sivas'a bağlı sancak beyliği, 1920 yılında müstakil liva ve 1923 yılında ise il olmuştur (Karaman, 2001: 106). Tokat ili merkez ilçe dâhil olmak üzere 12 ilçeden oluşmaktadır. Turhal, Zile, Erbaa ve Niksar ilçeleri ilin nüfus ve gelişim açısından önemli merkezlerindedir.

İl sınırları içerisinde doğu-batı doğrultusunda üç önemli vadi uzanmaktadır. Birbirlerinden sıradağlar ile ayrılan bu vadiler kuzeyden güneye doğru Kelkit Vadisi, Tozanlı Vadisi ve Çekerek Vadisi'dir. Çalışma alanı olan Tokat şehri ise ortasından Behzat Deresi'nin geçtiği vadiye kurulmuştur (Beşirli, 2005: 8). Şehir, vadi içerisinde kurulduğu için gelişimi de bu vadinin hacmine bağlı kalmıştır. Böylece şehir, güney-kuzey yönünde 7 km uzunluk, doğu-batı istikametinde ise 1–2 km genişlikte bir yerleşme alanında gelişmiştir (Özçağlar, 1988: 144). Yeşilirmak'ın kollarının suladığı

zengin tarım alanlarının ortasında bulunan Tokat şehri, başlangıçta Behzat Deresi'nin batısında kalan tepelik alanlarda ve Behzat Deresi'nin vadisinde kurulmuş, zamanla Yeşilirmak'ın vadisine doğru genişleme göstererek ırmağın akış doğrultusu boyunca (E-W) gelişmiştir. Tokat şehri bu doğal konumu nedeniyle geçmişte önem taşıyan bir merkez olmuştur. Akdağ ile Çamlıbel Dağı arasındaki dar vadide kurulmuş olan şehrin doğusu ve batısı sarptır. Tarıma elverişli düzlükler ise şehrin kuzeyinde ve güneyinde yer almaktadır (Yurt Ansiklopedisi, 1982–1983: 7123–7127).

Tokat ilinin orta kesiminde yer alan merkez ilçe ise batıdan Yeşilyurt, Artova, Pazar ve Turhal, kuzeyden Erbaa, kuzeydoğudan Niksar, doğudan Almus ilçeleri, güneyden ve güneydoğudan ise Sivas iliyle çevrilidir (Şekil 1). Merkez ilçenin yüzölçümü 1968 km²'dir.

Şekil 1. Çalışma Alanı Lokasyon Haritası

Tokat, Anadolu tarihinin en eski çağlarında bile tanınmış bir bölgedir. Geniş ovalar ve bunların arasında korunmaya elverişli sıradağlara daha tarihin ilk yıllarında insanlar yerleşmiştir (Cinlioğlu, tarih yok: 23). Tokat şehri ilk olarak, savunulmasının kolay buna karşılık erişilmesi zor olan bir tepede kurulmuştur. Şehir, başlangıçta bu tepe üzerine inşa edilmiş ve burada Tokat

Kalesi² yapılmıştır. Korunaklı olan bu mekânın çevresinde ise verimli tarım arazileri mevcuttur. Kalenin bulunduğu tepelik alanın batı yamaçları sarp olduğu için yerleşmeye elverişli değildir. Bu yüzden tarihi dönemlerde de, günümüzde de bu alana seyrek yerleşilmiştir (Ünal, 2006: 57–58). Yerleşme zamanla kale kentin dışına doğru yayılmaya başlamış ve şehrin gelişimi kalenin güneyindeki yamaçlara doğru kaymıştır. İlk olarak kalenin güneyinde yer alan Sulu Sokak (11. yy) ortaya çıkmıştır. Şehrin eski mahalleleri sayılan Cemalettin, Cami-i Kebir, Kâbe-i Mescit, Seyit Necmettin ve Semerkant mahalleleri bu sokak çevresinde yer almaktadır. Tokat'ın yerleşim çekirdeğini oluşturan bu mahalleler plansızdır; cadde ve sokakları dardır, açık alanlar neredeyse yoktur. Bu mahalleler şehrin eski konut dokusunu günümüze taşıyan yönü ile önemlidirler ve tarihi eserlere ait geniş alanlar içermektedirler (Çelik, 2000: 135–139). Yerleşmeye daha geç açılmış alanlarda ortaya çıkan mahalleler ise daha planlı bir görünüm arz etmektedir. Eski mahallelerde ahşap ve iki katlı cumbalı evler çoğunlukta; yeni mahallelere çok katlı veya tek katlı modern binalar hâkimdir (Özçağlar, 1988: 144).

Başlangıçta kale kent görünümünü almış olan Tokat şehri, daha sonraki süreçte yol kavşağında bulunmasından dolayı bir ticaret şehri olarak gelişmiş ve bu özelliğini 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar sürdürmüştür (Beşirli, 2005: 8). Tokat şehrinin özellikle ulaşım açısından uygun bir konumda olması ve ticaret yolları üzerinde bulunması, kente çevresindeki kırsal yerleşmelere göre merkezi olma özelliği vermiş ve gelişmesini sağlamıştır. Şehir, vadi boylarındaki doğal ulaşım kanallarını izleyen tarihsel kervan yolları üzerinde yer aldığı için, geçmişte bölgenin önde gelen ticaret merkezlerinden olmuştur (Yurt Ansiklopedisi, 1982–1983: 7118; Ünal, 2006: 91–92). Tokat, tarihi devirler boyunca, Karadeniz, İç Anadolu ve Doğu Anadolu bağlantısını sağlayan bir yol boyu yerleşmesi özelliği göstermiş; ulaşım fonksiyonunun etkisiyle 13. yüzyılda Anadolu'nun 6. büyük şehri olmuştur. Kısaca Tokat, çevresinden gelen yolların birleştiği bir kavşak noktası gibidir (Beşirli, 2005: 8). Şehirdeki hanların sayısının fazlalığı şehrin önemli ticaret yolları üzerinde olduğunu kanıtlar niteliktedir. Çünkü çeşitli işlevleri olan hanların önemli işlevlerinden biri de ticareti geliştirmek için örgütlenmiş yapılar

² Tokat Kalesi hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız; Yurt Ansiklopedisi, X. Cilt, s. 7153.

olmalarıdır. Tokat, doğudan Hindistan, İran ve güneydeki Osmanlı memleketlerinden getirilen malların ve kervan ticaretinin etkin geçiş noktası olmuştur (Beşirli, 2005: 392). Ancak şehrin bu işlekliliği ve hareketliliği ticaretin kıyı kentlerine kaymaya başladığı dönemde önemini yitirmiştir. Şehirde bulunan hanlar: Yağcıoğlu Hanı, İhtisab Hanı, Basmacılar Hanı, Taşhan, Kâtip Hanı, Paşa Hanı, Ebubekir Ağa-zade Hanı, Sulu Han, Yıllanoğlu Hanı ve Deveciler Hanı'dır (Beşirli, 2005: 154–158). Osmanlılar zamanında şehirde 29 adet han yapılmış; bunlardan sadece 7 tanesi günümüze kadar ulaşmıştır (Sunay, 2003: 81)³. Bu hanlardan çoğu şehrin eski mahalleleri olan Camii Kebir ve Kâbe-i Mescit mahallelerinde inşa edilmiştir. Karaman, 1890 yılında Tokat kasabasında 33 cami, 47 mescit, 15 medrese, 1 kütüphane, 4426 hane, 20 han, 1300 dükkân, 16 hamam, 34877 Müslüman ve 6834 Hıristiyan nüfusu olduğunu belirtmektedir (Karaman, 2001: 106).

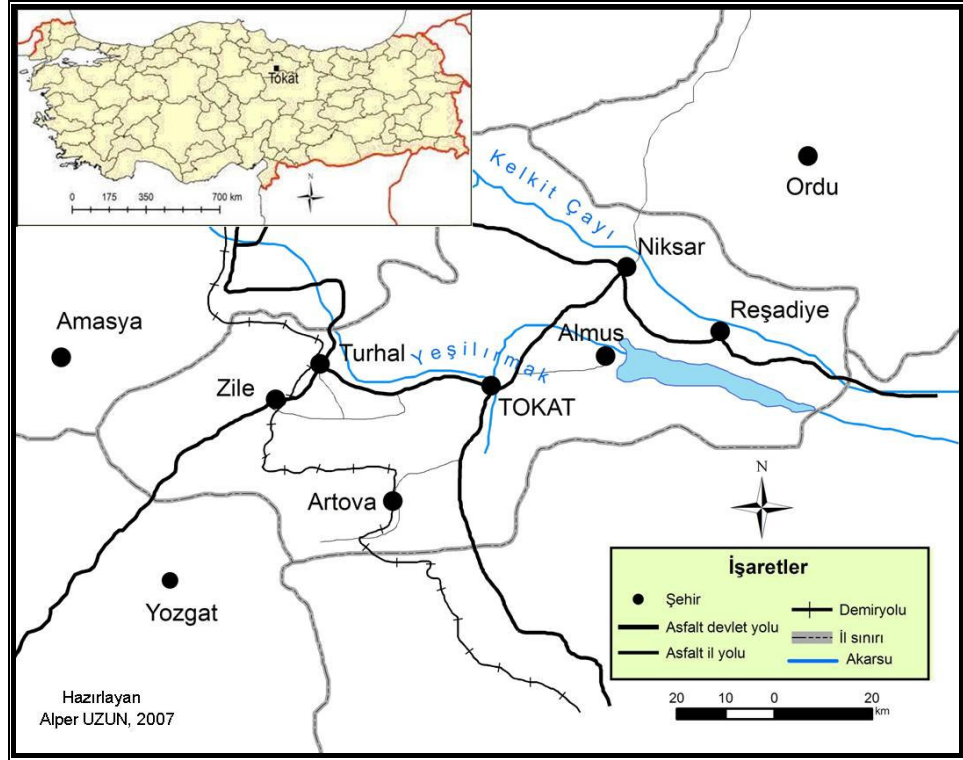
15. yüzyılda 56 mahallesi olan Tokat'a, 17. ve 18. yüzyıllarda yeni mahalleler (Kâbe-i Mescit, Çay ve Soğukpınar mahalleleri) eklenmiştir. Tokat, 19. yüzyılın ortalarında 72 mahalleden oluşan bir şehir olmuştur. 19. yüzyılda şehrin en kalabalık mahalleleri Yaşmeydan (bugünkü Alipaşa Mahallesi), Kâbe-i Mescit ve Hocaahmet mahalleleridir (Beşirli, 2005: 300). Şehri oluşturan dış çemberde bulunan ve geniş alan kaplayan Çay ve Soğukpınar mahalleleri de bu yüzyılda kalabalık nüfus barındıran mahallelerdendir (Abacı, 1994: 65–80).

Şehir 19. yüzyıla kadar doğu-batı ekseninde gelişme göstermiştir. Ancak 1960 yılından sonra Samsun-Sivas karayolunun şehrin ortasından geçmesi gelişim yönünde değişikliğe neden olmuş ve şehir artık kuzey-güney istikametinde gelişme göstermeye başlamıştır.

Şehirde günümüzde doğu-batı istikametindeki yol batıda Turhal ve Zile'ye uzanmakta; Zile'den Anadolu içlerine doğru, Turhal'dan ise Amasya, Çorum ve Ankara istikametine doğru devam etmektedir. Doğuya giden yol Almus'a; kuzeydoğuya giden yol Niksar ve Ordu'ya, Reşadiye, Erzincan ve Erzurum'a doğru, güneye devam eden yol ise Sivas'a uzanmaktadır. Onun kuzey-güney ve doğu-batı yönlü ulaşım aksı üzerinde yer alması güncelliğini korumasında önemli bir etken olmuştur (Şekil 2). Özellikle kuzeyden gelen

³ Tokat şehrindeki hanlar konusunda ayrıntılı bilgi için bakınız; Sunay, 2003, Tokat Şehir-İçi Hanları.

ve Tokat il merkezinden geçerek Sivas iliyle ve oradan da doğudaki ve güneydeki illerle bağlantıyı sağlayan karayolu şehrin en önemli karayoludur. Günümüzde Gaziosmanpaşa Bulvarı olarak adlandırılan bu yol üzerinde çeşitli resmi kurumlar, okullar ve iş merkezleri ortaya çıkmıştır. Bu bulvarın ilk dikkati çeken özelliği çok katlı binalar içermesidir. Genellikle 5–6 katlı binalar ile çevrelenmiş olan bulvarda arazi kullanımı çok yoğundur. Tokat şehrinde il merkezi olması nedeniyle çok sayıda idari fonksiyonu olan resmi bina bulunmaktadır ve bu binaların çoğunluğu Gaziosmanpaşa Bulvarı üzerindedir. Bu bulvar üzerinde kuzeyden güneye doğru hal, Devlet Su İşleri, stadyum, yüzme havuzu, kapalı spor salonu, Orman Bölge Müdürlüğü, ilk ve orta dereceli okullar, Emniyet Müdürlüğü, öğretmen evi, müze, hükümet konağı, postane, belediye ve adliye yer alır. Tokat'ın ilçe merkezleri ve çevre yerleşmelerle bağlantısını sağlayan tüm karayolları, ilin ulaşım ağı omurgasını oluşturan bu yoldan ayrılır. Şehrin güneyine doğru uzanan bu yol şehir yerleşmesinin de bu istikamette büyümesini sağlamıştır. Kemer ve Geyras mahalleleri bu yolun varlığına bağlı olarak gelişme göstermiş olan mahallelerdir.

Şekil 2. Tokat İli Ulaşım Haritası

Gaziosmanpaşa Bulvarına komşu mahallelerde de arazi kullanımının yoğun olduğu gözlenmektedir. Örneğin Gülbaharhatun, Alipaşa, Hocaahmet mahalleleri. Bu bulvara komşu olan mahallelerde ticaret mekânları ve ikamet alanları bir arada bulunmaktadır. Örneğin Gülbaharhatun Mahallesi'nde 2006 yılında faaliyete geçen Çekenli İş Merkezi'nde 100 adet dükkân bulunmaktadır.

Cumhuriyet döneminden itibaren şehrin imarına yönelik başlıca 4 plan hazırlanmıştır. Bunlar: 1934 yılında I. plan, 1948 yılında II. plan, 1967 yılında III. plan ve 1981 yılında IV. plandır. Şehir için yapılan ilk planlamalarda (I. ve II. planlarda) topografik şartlar nedeni ile Tokat'ın vadi şehri karakteri ve lineer durumu korunmaya çalışılmış; şehrin ovada büyümesini önlemek amacı ile Yeşilirmak Köprüsü'ne doğru açılan yol bağlantısı üzerinde Devlet Su İşleri, Bayındırlık, Orman İşletmesi, okullar ve stadyum gibi kamu kuruluşları yerleştirilmiştir (Çelik, 2000: 49–50). Buna bağlı olarak şehrin alansal gelişimi başlangıçta eski yerleşim çekirdeğinin kenar kısımlarına doğru olmuştur.

Şehirdeki en büyük doku değişikliği 1960 yılında karayollarının Samsun-Sivas yolunu açmak amacı ile kuzey-güney yönünde bulunan birçok tarihi konutu yıkması ile başlamıştır. Bu yolun açılması ile birlikte yol kıyısında yoğunluk artırma istekleri gündeme gelmiştir. Böylece 1967 ve 1981 yılı imar planları kentte yık-yap sürecini başlatan ve destekleyen planlar olarak kendini göstermiştir (Çelik, 2000: 50).

1967 yılındaki imar planı ile şehrin alansal gelişiminde değişiklikler olmuştur. Şehrin ve Yeşilirmak'ın kuzeyinde bulunan, Bağlar Bölgesi olarak adlandırılan ve 20. yüzyıl ortalarına kadar tarımsal üretime ayrılmış olan alüvyonlu ova, 1967 yılındaki imar planı ile kısmen imara açılmış ve şehrin ikamet alanları Yeşilirmak'ın kuzeyine doğru kaymaya başlamıştır. 1967 yılı imar planının Yeşilirmak'ın karşı yakasında yer alan ovalık arazide yerleşmeyi desteklemesiyle, şehrin yerleşme alanı genişlemiştir.

1967 yılı imar planı bu bölgeyi sınırlı şekilde imara açmışken; 1981 yılında Yeşilirmak üzerine yapılan ikinci bir köprü (Atatürk Köprüsü) yerleşmenin bu alana doğru genişlemesini hızlandırmıştır. Ayrıca Yeşilirmak boyunca uzanan Tokat-Turhal karayolu da nehir yatağının her iki tarafında yeni mahallelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Şehrin kuzeyinin imara

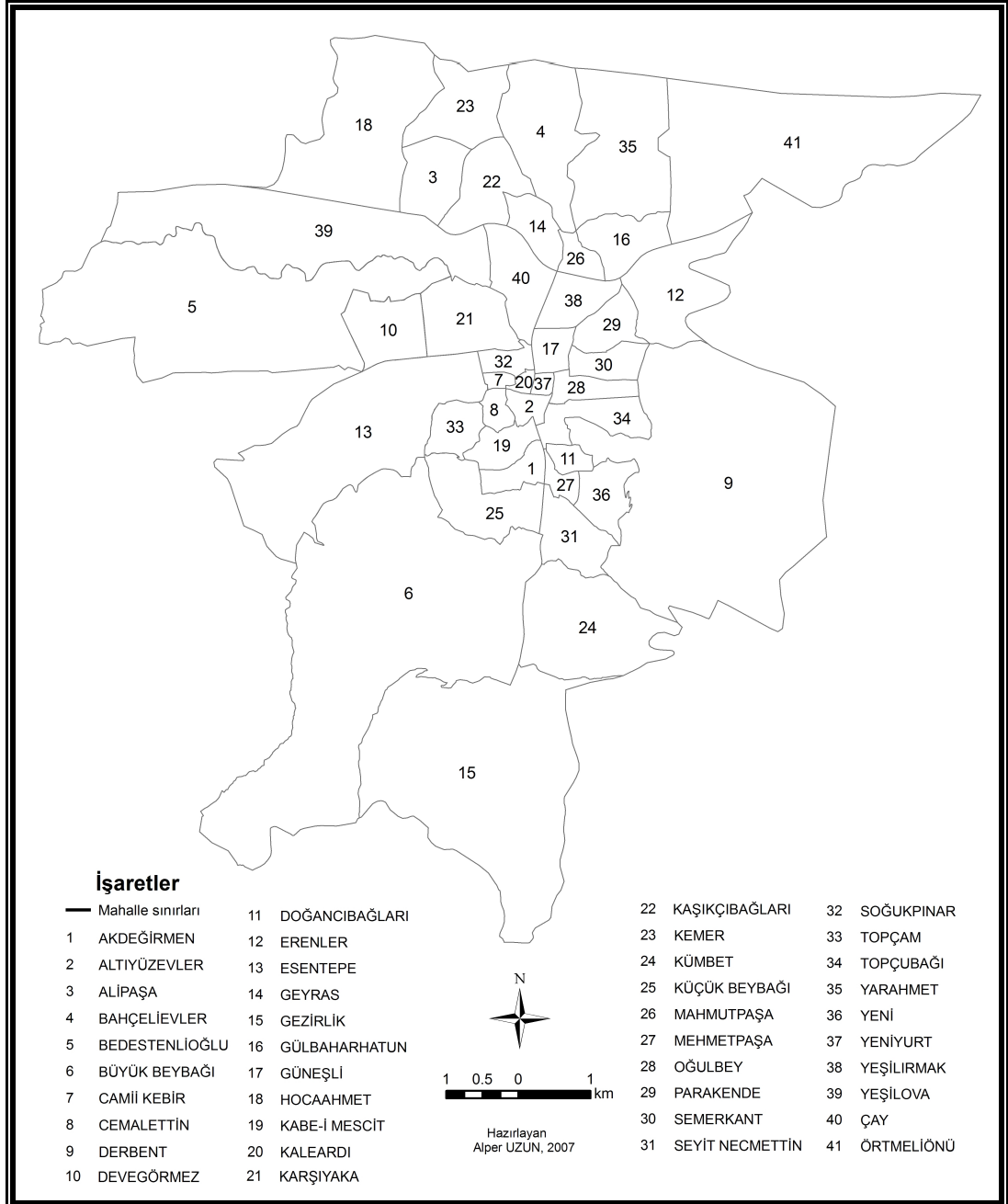
açılması inşaat sektörüne hareket getirmiştir. Özellikle 1986 yılından sonra inşaat faaliyetleri hız kazanmıştır. (Ünal, 2006: 126). Bu bölgedeki ilk gelişme Devlet Su İşleri çalışanları ve şoförler için yapılan konutlar ve 600 Evler kooperatifidir (Yurt Ansiklopedisi, 1982: 7127). Bu bölgedeki yerleşme toplu konutlar şeklinde başlamış ve bu eğilim günümüze kadar devam etmiştir. Sonuç itibarıyla şehrin eski nüvesini oluşturan Sulu Sokak ve çevresindeki mahalleler önemini kaybetmekle beraber tarihsel dokuları da günümüze kadar saklı kalmıştır.

Şehrin nüfusu 1927–2000 yılları arasında yapılan sayım devrelerine göre önemli değişiklikler göstermektedir. Bu zaman zarfı içinde şehrin nüfusu 21.980 kişiden 113.100 kişiye yükselmiştir. Şehir nüfusu ilk sayım yılından itibaren 2000 yılı sayımına gelene kadar 5 kattan fazla bir artış göstermiştir. Şehir nüfusunun yıllık artış oranının en fazla olduğu yıl % 7,2'lik oranla 1990 yılıdır. Çünkü 1980'li yıllardan sonra şehre yapılan yatırımların artması (büyük ve küçük çaplı sanayi işletmelerinin sayısının hızla artması) ile birlikte yakın çevredeki kırsal yerleşmelerden ve ilin yakın komşularından şehre göçler gerçekleşmiştir. 2000 yılı nüfusu sayımlarına göre Tokat nüfusuna kayıtlı olmayanların oranı % 15'tir. Bunların da büyük çoğunluğu şehrin yakın komşu illeri olan Sivas ve Amasya doğumlulardır (Ünal, 2006: 38–43).

2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre Tokat şehri bir hizmet şehridir. Bu sayım sonuçlarına göre şehirde toplam çalışan kişi sayısı 26395 kişidir. Bunların %55'i (14671 kişi) hizmet sektöründe istihdam edilmiştir. Hizmet sektörünü yakın oranlarda istihdam edilmiş kişi sayıları ile ticaret ve imalat sanayi takip etmektedir. Şehir nüfusunun %17,9'u ticaret sektöründe, %17,01'i ise imalat sanayi sektöründe istihdam edilmiştir. Geri kalan aktif nüfus ise inşaat (%6,3) ve tarım (%3,1) sektöründe çalışmaktadır. Bunlarla beraber, şehir, il merkezi kimliğinden dolayı; 11 ilçe, 11 bucak, 77 belediye ve 609 köy yerleşmesini idari etkisi altında bulundurmaktadır (Tokat İl Yıllığı, 2007: 52). Şehrin idari kimliği onun göç almasında da etkili olmuştur.

Tokat şehir merkezindeki mahallelerde, mahalle sınırları başlangıçta topografik yapı, yol, su, dere, okul gibi herhangi bir değişmez unsur dikkate alınmaksızın gelişigüzel belirlenmiştir. Bunun sonucunda da bazı kullanımlara ait alanlar bölünmüş ve birkaç mahallenin sınırına girmiştir (Çelik, 2000: 122). Şehrin bazı mahallelerindeki hızlı nüfus artışı ve

yapılaşma yoğunluğu artırmış, bazı hizmetlerin halka ulaşmasında sorunlar ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan sorunları azaltmak amacıyla 05.05.2000 tarihinde daha önce 54 olan mahalle sayısı 41'e (Şekil 3) düşürülerek bu sorunların aşılması amaçlanmıştır (Ünal, 2006: 43). Bu mahallelerin toplam nüfusu 2000 yılı nüfus sayımına göre 113.100 kişidir.

Şekil 3. Tokat Şehir Merkezindeki Mahalleler
Kaynak: Tokat Belediyesi Kent Bilgi Sistemi Birimi (2007)

Şehirdeki 41 mahallenin nüfusları, 2000 yılı nüfus sayımı verileri ve 2003 yılı Tokat Belediyesi verileri dikkate alınarak değerlendirildiğinde mahallelerin nüfuslarında önemli farklılıklar görülmektedir (Çizelge 1).

Çizelge 1. Tokat Şehrinin 2000 ve 2003 Yılları Nüfusları

Mahalle Adı	2000 Yılı Nüfusu	2003 Yılı Nüfusu	Mahalle Adı	2000 Yılı Nüfusu	2003 Yılı Nüfusu
Akdeğirmen	2380	2063	Karşiyaka	3865	4136
Alipaşa	3171	2517	K. Bağları	608	575
Altıyüzevler	3205	4762	Kemer	567	436
Bahçelievler	4724	5047	K. Beybağı	1600	1424
Bedestenli	1003	1043	Kümbet	3105	3059
B. Beybağı	2296	5048	Mahmut P.	3163	3504
Camii Kebir	894	2554	Mehmet P.	3216	3307
Cemalettin	1769	1815	Oğulbey	1578	1798
Çay	3335	3374	Örtmeliönü	2151	2238
Derbent	1909	1815	Parakende	1584	1509
D. Görmez	2331	2164	Semerkant	2586	2443
D. Bağları	521	482	Seyit N.	1357	1307
Erenler	3367	3340	Soğukpınar	3949	4321
Esentepe	11389	12165	Topçam	3987	4217
Geyras	458	465	Topçubağı	2142	1573
Gezirlik	1567	1440	Yarahmet	1276	999
G. Hatun	5866	6666	Yeni	5776	6418
Güneşli	1960	1762	Yeniyurt	1365	1040
Hocaahmet	2406	1667	Yeşilirmak	7390	7483
K. Mescit	1039	1052	Yeşilova	712	538
Kaleardı	4195	4447	Toplam	113100	118013

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü (2000) ve Tokat Belediyesi Arazi Çalışmaları (2003)

Belirli mahalle nüfuslarında görülen farklılığın temel nedeni, daha önce de belirtildiği gibi şehrin mahallelerin yeniden yapılandırılması ve mahalle sınırlarında yapılan değişikliklerdir. Buna göre Erenler, Ayvazpaşa ve Ankara mahalleleri birleştirilmiş ve Erenler Mahallesi olmuş; Şehitler ve Seyit Necmettin mahalleleri birleştirilmiş ve Seyit Necmettin Mahallesi olmuş; Kayaçiflek ve Camii Kebir mahalleleri birleştirilmiş ve Camii Kebir Mahallesi olmuş; Semerkant ve Sarayönü mahalleleri birleştirilmiş ve Semerkant Mahallesi olmuş; Hacı Hasan Bölüğü Mahallesi'nin yarısı Örtmeliönü Mahallesi ile birleştirilmiş ve Örtmeliönü Mahallesi olmuş; Mihmadihacip ve Mehmet Paşa mahalleleri birleştirilmiş ve Mehmet Paşa Mahallesi olmuş; Samyeli, Muslahattin, Çay ve Abdulfettah mahalleleri birleştirilmiş ve Çay

Mahallesi olmuş; Eskidabakhane, Yenidabakhane mahalleleri ile Suiçmez ve Yaşmeydan mahallelerinin yarısı birleştirilmiş ve Alipaşa Mahallesi olmuş; Suiçmez'in yarısı ile Cemalettin mahallesi birleştirilmiş ve Cemalettin Mahallesi olmuş; Yaşmeydan'ın yarısı Kâbe-i Mescit Mahallesi ile birleştirilmiş ve Kâbe-i Mescit Mahallesi olmuş; Hacı Hasan Bölüğü'nün yarısı Gülbaharhatun Mahallesi ile birleştirilmiş ve Gülbaharhatun Mahallesi olmuştur.

Şehrin 2003 yılı mahalle nüfus yoğunlukları incelendiğinde (Çizelge 2); nüfus yoğunlukları 100–200 kişi/ha arasında değişen 7 mahalle (Alipaşa, Devegörmez, Kâbe-i Mescit, Kümbet, Mahmutpaşa, Yeni ve Yarahmet mahalleleri) ve 200 kişi/ha'dan fazla olan 3 mahalle (Camii Kebir, Esentepe ve Gülbaharhatun mahalleleri) vardır. Bu mahallelerin nüfusları 41.098 olup toplam nüfus içindeki payları % 34.82'dir. Diğer bir ifade ile Tokat şehir nüfusunun yaklaşık %35'i şehir alanının % 3,3'ünde toplanmıştır denilebilir.

Çizelge 2. Tokat Şehrinin Mahalle Nüfusları, Yüzölçümleri ve Nüfus Yoğunlukları (2003)

Mahalle Adı	Alanı (ha)	Nüfus Yoğ. (kişi/ha)	Mahalle Adı	Alanı (ha)	Nüfus Yoğ. (kişi/ha)
Akdeğirmen	36.34	56.8	Karşıyaka	97.95	42.2
Alipaşa	21.62	116.4	K.bağları	114.79	5
Altiyüzevler	85.52	55.7	Kemer	248.14	1.8
Bahçelievler	185.5	27.2	K. Beybağı	119.48	11.9
Bedesten.	695.45	1.5	Kümbet	27.43	111.5
B. Beybağı	1133.82	4.5	Mahmut P.	18.94	185
Camii Kebir	8.55	298.7	Mehmet P.	37.17	89
Cemalettin	20.48	88.6	Oğulbey	52.51	34.2
Çay	954.33	3.5	Örtmeliönü	43.91	51
Derbent	91.31	19.9	Parakende	78.87	19.1
D.görmez	20.1	107.7	Semerkant	25.07	97.4
D.bağları	152.41	3.2	S.Necmettin	49.35	26.5
Erenler	464.08	7.2	Soğukpınar	67.76	63.8
Esentepe	51.42	236.6	Topçam	252.56	16.7
Geyras	737.85	0.6	Topçubağı	60.96	25.8
Gezirlik	76.13	18.9	Yarahmet	8.57	116.6
G.hatun	32.16	207.3	Yeni	58.46	109.8
Güneşli	335.07	5.3	Yeniyurt	423.45	2.5
Hocaahmet	43.9	38	Yeşilirmak	91.86	81.5
K. Mescit	7.95	132.3	Yeşilova	566.94	0.9
Kaleardı	114.86	38.7	Toplam	7713.02	15,3

Kaynak: Tokat Belediyesi Arazi Çalışmaları (2007)

Nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu mahalle Camii Kebir Mahallesi'dir. Adından da anlaşılacağı üzere, Türkçe olarak Büyük Cami anlamına gelmektedir. Bu mahalle şehrin eski yerleşim alanlarından biridir ve Tokat Kalesi'nin güneyinde kurulmuştur. Mahallenin Osmanlılar zamanında da önemli bir merkez olduğunu yakınındaki Osmanlılar zamanında şehirde yapılmış en büyük cami olan Ali Paşa Cami kanıtlar niteliktedir. Çünkü Osmanlı şehir planına hâkim unsurlardan birisi de camilerdir. Şehre yönelen yollar cami, bedesten ve imaret etrafında sonuçlanır.

Gülbaharhatun Mahallesi için de aynı şeyleri söylemek mümkündür. Çünkü bu mahallede de Osmanlılar zamanından kalma bir cami (Gülbaharhatun Camii, 1484 yılı), medrese ve imaret bulunmaktadır. Şehrin eski nüvelerinden biri olan bu mahalle, yapılaşmanın ve nüfus yoğunluğunun fazla olduğu bir alan olmuştur. Esentepe Mahallesi ise şehrin yeni yerleşim alanlarından biridir. Mahalle, şehri doğu-batı doğrultusunda geçmekte olan Yeşilirmak'ın kuzeyinde yer almaktadır. Esentepe Mahallesi bahçeli iki katlı evlerle birlikte çok katlı binaların bir arada bulunduğu bir görünüm arz etmektedir.

Şehirde nüfus yoğunluğunun en az olduğu mahalleler Geyras, Yeşilova, Bedestenlioğlu ve Kemer mahalleleridir. Bu mahalleler konumları itibarıyla şehrin kenar bölgelerinde kalmış olan mahallelerdir. Adı geçen mahallelerin temel ortak özellikleri ise (Bedestenlioğlu haricinde) bu mahallelerde ekili-dikili alanların fazla yer kaplamasıdır. Bedestenlioğlu Mahallesi'ni bu mahallelerden ayıran önemli bir özellik Bedestenlioğlu Mahallesi'nde toplu konut alanının yer almasıdır.

Mahallelerin nüfus yoğunlukları birlikte değerlendirildiğinde şehrin toplam nüfusunun %18'i, şehrin toplam yüzölçümünün % 1'lik bölümünde ikamet etmektedir (Çizelge 3). Aynı şekilde şehir nüfusunun yaklaşık %35'i şehir alanının %3,3'ünde yaşamaktadır. Buna karşılık şehrin toplam nüfusunun % 24'lük bölümü ise şehir alanının % 83'lük alanında ikamet etmektedir. Diğer bir ifadeyle şehirde büyük alan kaplayan mahallelerin nüfus yoğunlukları oldukça düşüktür. Bu tablodan (Çizelge 3) çıkan sonuç ise Tokat şehirde nüfusun mahallelere dengeli dağılmadığı ve belirli mekânların toplanma alanı olarak ortaya çıktığıdır. Mahallelerin kuruluş yıllarının, arazi

kullanımlarının ve yüzölçümlerinin farklı olması beraberinde nüfus yoğunluklarının da farklı olmasını getirmiştir.

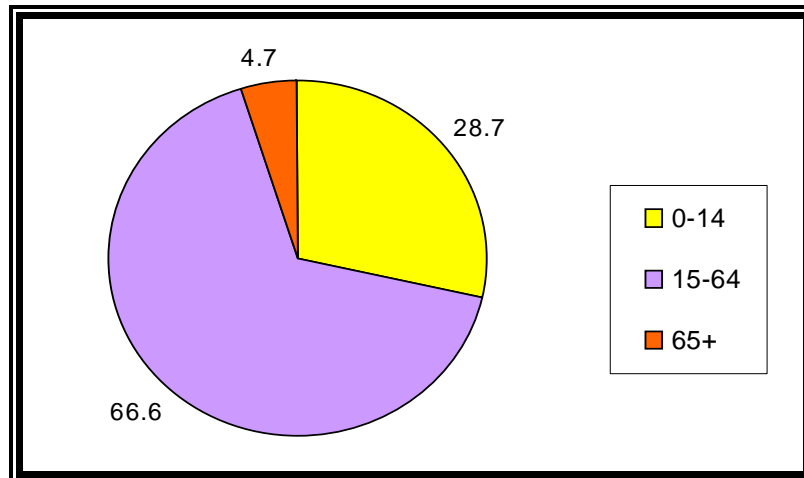
Çizelge 3. Tokat Şehri Nüfus Yoğunlukları (2003)

Hektar	200 +	200-100	100-50	50-25	25-0	Toplam
Mahalle Sayısı	3	7	8	7	16	41
Yüzölçümü (ha)	92	163	408.1	604.9	6444.6	7712.7
Toplam yüz ölçüme oranı (%)	1.1	2.1	5.2	7.8	83.5	100
Nüfus	21385	19713	28432	19975	28508	118013
Toplam nüfusa oranı (%)	18.1	16.7	24	16.9	24.1	100

Kaynak: Tokat Belediyesi Arazi Çalışmaları (2007)

Tokat şehrinde nüfusun geniş aralıklı dağılımı grafiği incelendiğinde üretici çağındaki nüfusun oranının yüksek olduğu görülmektedir (Şekil 4). Buna karşılık bağımlı nüfus olarak tabir edilen 0-14 grubundaki aktif tüketiciler ile 65 ve daha yukarı yaş grubundaki pasif tüketicilerin oranı % 33,4'tür (Çizelge 4). Çocuk ve yaşlı nüfusun toplamının üretici nüfusa oranı bağımlı nüfusu vermektedir (Doğanay, 1997: 167-168). Buna göre Tokat şehrinin bağımlılık oranı %50,1'dir.

Bu açıklamalarla beraber şehirdeki güvenlik fonksiyonunun da açıklanması gerekmektedir. Şehirlerin güvenlik fonksiyonunun temel elemanlarından birisi polisiye hizmetleridir⁴. Amacı iç güvenliği sağlayarak toplumun huzurunu temin etmek olan emniyet teşkilatı, bu işlevini polis merkezleri ve polis devriye hizmetleri ile yerine getirmektedir.

Şekil 4. Tokat Şehri Çocuk, Genç ve Yaşlı Nüfusu (2000)

⁴ Şehirlerin güvenlik fonksiyonu konusunda ayrıntılı bilgi için bakınız; Özçağlar, 2006:179.

Çizelge 4. Tokat Şehrinde Erkek ve Kadın Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2000)

Yaş Grubu	0–14	15–64	65 +	Toplam
Erkek Nüfus	16846	38541	2386	57773
%'si	51.8	51.1	44.9	-
Kadın Nüfus	15645	36838	2917	55400
%'si	48.2	48.9	55.1	-
Toplam Nüfus	32491	75379	5303	113173
%'si	28.7	66.6	4.7	100

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü (2007)

Çalışma sahasında iki adet polis merkezi bulunmaktadır. Bunlar, Behzat ve Karşıyaka polis merkezleridir (Şekil 5). Karşıyaka Polis Merkezi Esentepe Mahallesi'nde Fatih Caddesi üzerinde bulunmaktadır. Behzat Polis Merkezi ise Soğukpınar Mahallesi'nde Behzat Caddesi üzerinde hizmet vermektedir. Şehrin yeni yerleşim bölgesi olan Yeşilirmak'ın kuzey tarafı, Karşıyaka Polis Merkezi'nin; Yeşilirmak'ın güneyinde kalan bölge ise Behzat Polis Merkezi'nin sorumluluk sahası olarak belirlenmiştir. Ancak şehrin batı yakasında Turhal yolu üzerinde bulunan, Yeşilirmak'ın güneyinde kalan ve birbirine komşu olan Bedestenlioğlu, Derbent ve Yeniyurt mahalleleri de Karşıyaka Polis Merkezi'nin sorumluluk sahasına dâhil edilmiştir. Şehrin 28 mahallesi Behzat Polis Merkezi'nin sorumluluk sahasında, geri kalan 13 mahallesi ise Karşıyaka Polis Merkezi'nin sorumluluk sahasında bulunmaktadır (Çizelge 5 ve 6). Tokat'ın belediye sınırı ile polis sorumluluk sahası arasındaki sınır örtüşmektedir. Sadece Niksar yolu üzerinde Yeşilova Mahallesi'ne komşu olan sahada Toplu Konut İdaresi (TOKİ) tarafından yapılmış olan yeni yerleşim bölgesi polis sorumluluk bölgesi dışında kalmaktadır.

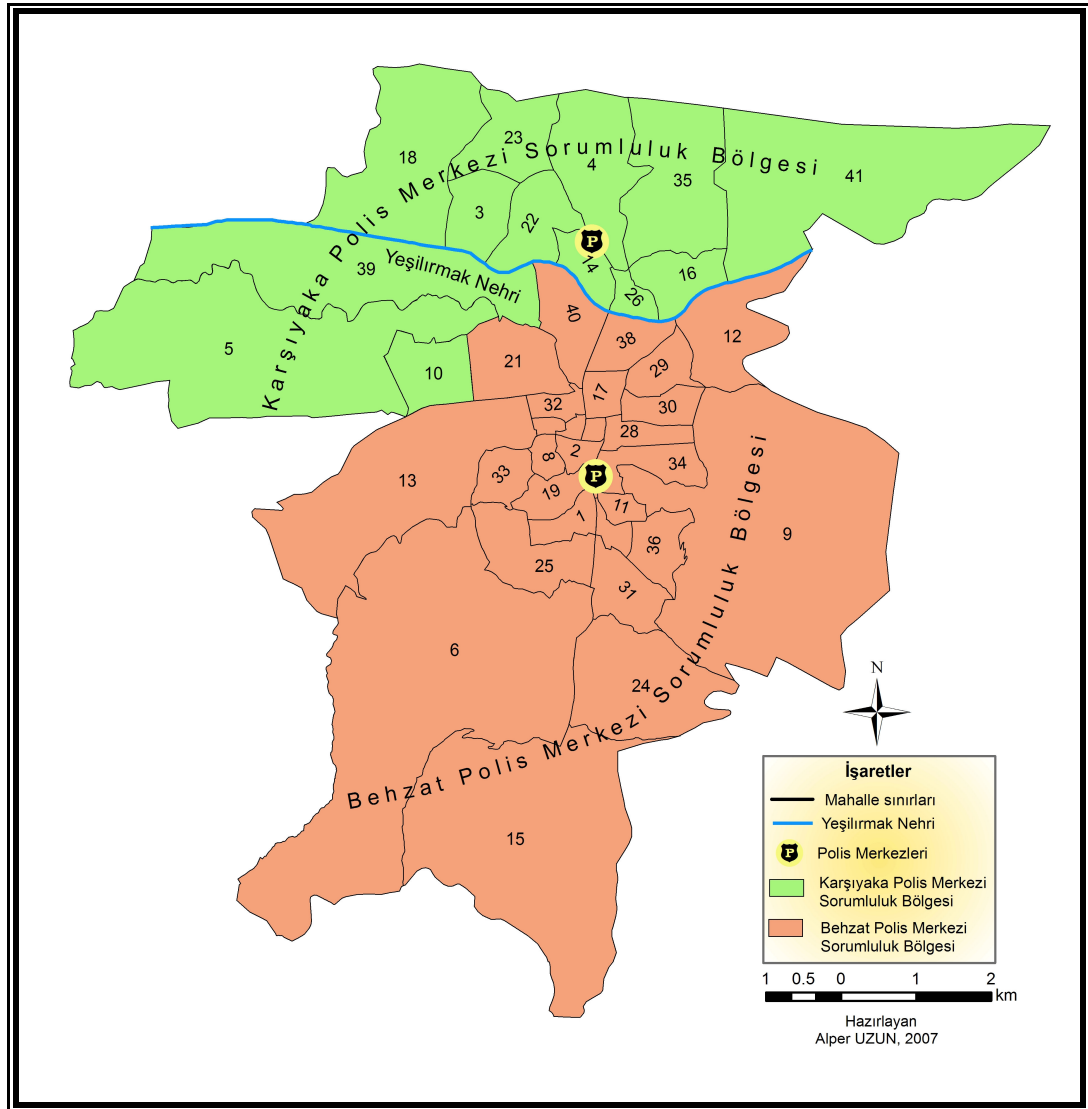
Çizelge 5. Behzat Polis Merkezi'nin Sorumlu Olduğu Mahalleler

Mahalle Adı	Mahalle Adı	Mahalle Adı	Mahalle Adı
1. Akdeğirmen	8. Doğancıbağları	15. Kemer	22. Semerkant
2. Alipaşa	9. Erenler	16. Küçükbeybağı	23. Seyitnecmettin
3. Büyükbeybağı	10. Geyras	17. Mahmutpaşa	24. Soğukpınar
4. Camii Kebir	11. Gülbaharhatun	18. Mehmetpaşa	25. Topçubağı
5. Cemalettin	12. Hocaahmet	19. Oğulbey	26. Yarahmet
6. Çay	13. Kâbe-i Mescit	20. Örtmeliönü	27. Yeni
7. Devegörmez	14. Kaleardı	21. Parakende	28. Yeşilirmak

Çizelge 6. Karşiyaka Polis Merkezi'nin Sorumlu Olduğu Mahalleler

Mahalle Adı	Mahalle Adı	Mahalle Adı
1. Altiyüzevler	6. Gezirlik	10. Kümbet
2. Bahçelievler	7. Güneşli	11. Topçam
3. Bedestenlioğlu	8. Karşiyaka	12. Yeni yurt
4. Derbent	9. Kaşıkçıbağları	13. Yeşilova
5. Esentepe		

Şehirde polis merkezleri dışında; Gaziosmanpaşa Bulvarı üzerinde Tokat İl Emniyet Müdürlüğü, Niksar karayolu üzeri Uzunburun mevkiinde A ve B bloklarından oluşan hizmet binaları ve Turhal karayolu üzerinde ise Taşlıçiftlik Bölge Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü ve Merkez İstasyon Amirliği hizmet binaları bulunmaktadır.

Şekil 5. Tokat Şehri Polis Merkezlerinin Sorumluluk Bölgeleri
Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

İl Emniyet Müdürlüğü'nün 2005 yılı itibariyle araç sayısına bakıldığında; 106 adet binek oto, 19 adet minibüs, 4 adet küçük otobüs, 5 adet panzer, 12 adet zırhlı shortland, 10 adet landrover, 8 adet kamyonet, 1 adet midibüs, 2 adet motosiklet ve 1 adet akrep olmak üzere toplam 168 adet araç bulunmaktadır. Bu araçlardan 62 âdeti ilçelerde geri kalanı ise il merkezinde bulunmaktadır (Tokat İl Yıllığı, 2007: 81).

4.2. Mala Karşı İşlenmiş Suçların Genel Özellikleri

2006 yılı verilerine göre Tokat ili polis sorumluluk bölgesinde toplam 4283 adet suç olayı kayıt altına alınmıştır. Çalışma alanı olan Tokat şehri, ilçe merkezleri arasında kayda alınan suçlar açısından en önemli yerleşmedir. İl genelinde 2006 yılında işlenmiş suçların yaklaşık yarısı (%49,6'sı) Tokat şehrinde meydana gelmiştir. Turhal şehri yüksek suç miktarı ile Tokat şehrinin ardından gelmektedir. Niksar, Erbaa ve Zile şehirleri de yüksek oranda suç olayı yaşanan yerleşmelerdir. Suç sayısının çok düşük olduğu şehirler ise Artova, Yeşilyurt ve Almus'tur (Çizelge 7 ve Şekil 6). Başçiftlik ve Sulusaray şehirleri jandarma sorumluluk bölgesinde yer aldığından, bu şehirlere ait suç miktarları çalışmaya dâhil edilmiş değildir.

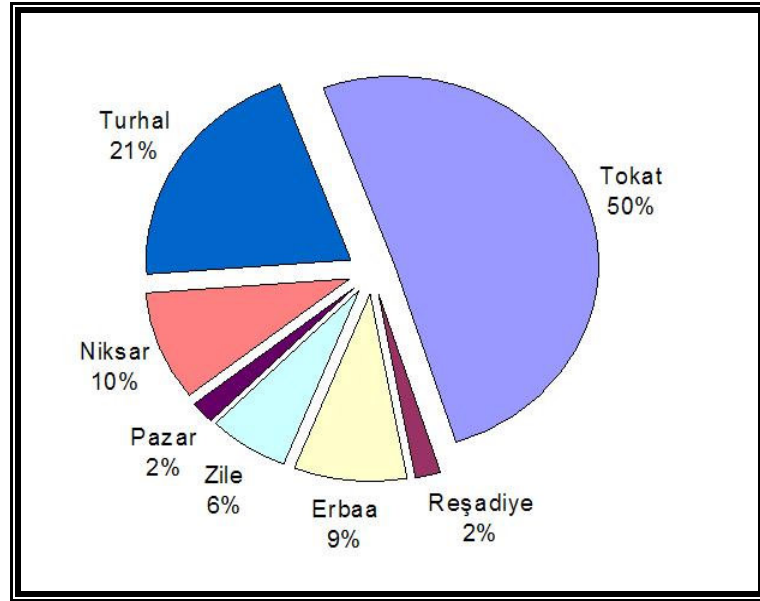
Çizelge 7. Tokat İli İlçe Merkezlerinin Nüfus ve Suç Miktarları (2006)

İlçeler	2000 yılı nüfusları	2006 yılı suç miktarları	Suç miktarları (%)
Tokat	113100	2126	49,6
Turhal	95536	881	20,5
Niksar	44808	403	9,4
Erbaa	45595	373	8,7
Zile	52640	270	6,3
Pazar	5301	90	2,1
Reşadiye	16389	87	2,0
Almus	6197	26	0,6
Yeşilyurt	6455	16	0,3
Artova	5610	11	0,2
Toplam→	391631	4283	100

Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

Suç miktarlarının yerleşmelere göre farklılık göstermesinin nedenlerinden birisi yerleşmelerin nüfus miktarı ile suç miktarları arasındaki ilişkidir. Suçluluğu kolaylaştıran ve çoğaltan önemli faktör nüfus toplanmasıdır. Soyaslan'ında belirttiği gibi suçluluğun şehirlerde fazla olmasının nedeni; şehirlerin daha kalabalık yerleşmeler olması ve bu yerleşmelerde nüfus toplanmasının sosyal münasebetleri kolaylaştırmasıdır (Soyaslan, 1996: 102). Diğer bir ifadeyle, nüfus miktarı artıkça, şehirlerde işbölümü çeşitlenmekte, birbirinden farklı özelliklere sahip olan insanların sayısı artmakta, kalabalık nüfusa bağlı olarak insan ilişkileri yoğunlaşmakta, komşuluğun ve iletişimin tipi değişmekte ve böylece sosyal çözülme süreci hız kazanmaktadır. Yerleşmedeki insan sayısının az olması daha homojen yapıda bir nüfus anlamına gelmektedir. Küçük oturma bölgeleri hareketlerin kontrolü bakımından adeta bir fonksiyon görmektedir. Bu yerleşmelerde aile daha sabittir ve geleneklere bağlılık hâkimdir.

Çizelge 7'deki şehir nüfusları ile suç sayıları arasındaki korelasyona bakıldığında pozitif ve yüksek düzeyde ikili korelasyonun ($r=0.90$) olduğu görülmektedir. Bu sonuç, suç ile nüfus arasındaki ilişkinin varlığını istatistiksel olarak da doğrulamaktadır. Suç sayıları ile nüfus miktarları arasındaki korelasyonun sonucu, Tokat'taki şehir yerleşmelerinin nüfusunun artmasına paralel olarak suç miktarlarının da artacağını göstermektedir.

Şekil 6. Tokat İlinde İşlenen Suçların İlçe Merkezi Olan Yerleşmelere Göre Oransal (%) Dağılımı (2006), Almus, Artova ve Yeşilyurt şehirlerinin suç miktarları çok düşük olduğundan şekle dâhil edilmemiştir.

Şehirlerde işlenen suçları sadece onların kendi nüfusuna bağlı olarak açıklamak doğru değildir. Her şehrin çevresindeki geniş veya dar mutlaka bir etki alanı mevcuttur. Şehirlerin etki alanının genişliği onların sahip olduğu suç miktarlarında da etkili olmaktadır. Tokat şehrinin, alt bölge merkezi olmasına bağlı olarak yüksek oranda suç miktarı içerdiği görülmektedir. Erbaa, Niksar, Reşadiye, Turhal ve Zile şehirleri ise bölge merkezi olan Samsun'un doğrudan etkilediği alan içerisinde kalmaktadır. İlin merkez ilçesi ile Artova ve Almus ilçeleri ise Samsun ve Sivas bölge merkezlerinin paylaşarak etkiledikleri alanda bulunmaktadır.

Tokat ilinin Almus, Artova, Erbaa, Niksar, Reşadiye, Turhal ve Zile ilçeleri 3. kademe merkezdir (DPT, 1982). Sonuç olarak, nüfusu çok yüksek olan Turhal şehrinde suç miktarının Tokat şehrine göre düşük kalmasının nedeni Tokat'ın alt bölge merkezi olması ile açıklanabilir. Çünkü alt bölge merkezleri (4. kademe merkezler), kendilerinden önce yer alan, 1., 2., ve 3. kademe merkezlerde bulunmayan mal ve hizmetleri temin eden merkezler oldukları için, oldukça geniş bir alanda büyük bir nüfus kitlesini etkilemekte ve etki alanları içerisinde şehir merkezleri de bulunmaktadır (DPT, 1982: 132-134).

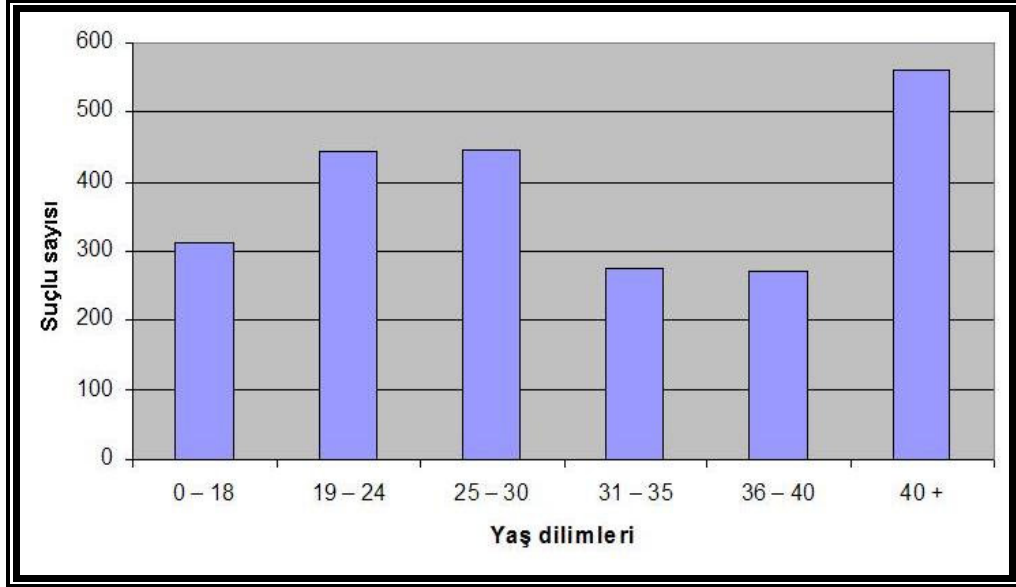
Daha önce de belirtildiği gibi 2006 yılında ilde 4283 suç olayı kayıt altına alınmıştır. İşlenen bu suçlara bağlı olarak ise 2307 kişi yakalanmıştır. Yakalananların yaş durumuna bakıldığında, 25–30 yaş grubuna kadar yaş artıkça suç eylemine katılma oranı da artmakta; bu yaş grubundan itibaren suç eylemine katılanların sayısı azalmaktadır (Çizelge 8 ve Şekil 7).

Çizelge 8. Tokat İlinde Yakalanan Suçluların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2006)

Yaş Dilimleri	Yakalanan Suçlu Sayısı
0 – 18	312
19 – 24	444
25 – 30	446
31 – 35	274
36 – 40	270
41 +	561
Toplam	2307

Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

41+ yaş grubuna ait veri olmadığı için bu yaştan sonra gelen suçlular toplam olarak verilmiştir. Veri olduğu takdirde bu gruba ait suçlu sayısının 41–45, 46–50, 51–55, 56–60, 61–65 ve 65+ şeklinde toplam 6 yaş grubuna daha dağılacağı düşünüldüğünde yaş dilimi ile yakalanan suçlu sayısının düzenli olarak azalacağı aşikârdır.

Şekil 7. Tokat İlinde Yakalanan Suçluların Yaş Dilimlerine Göre Dağılımı (2006)

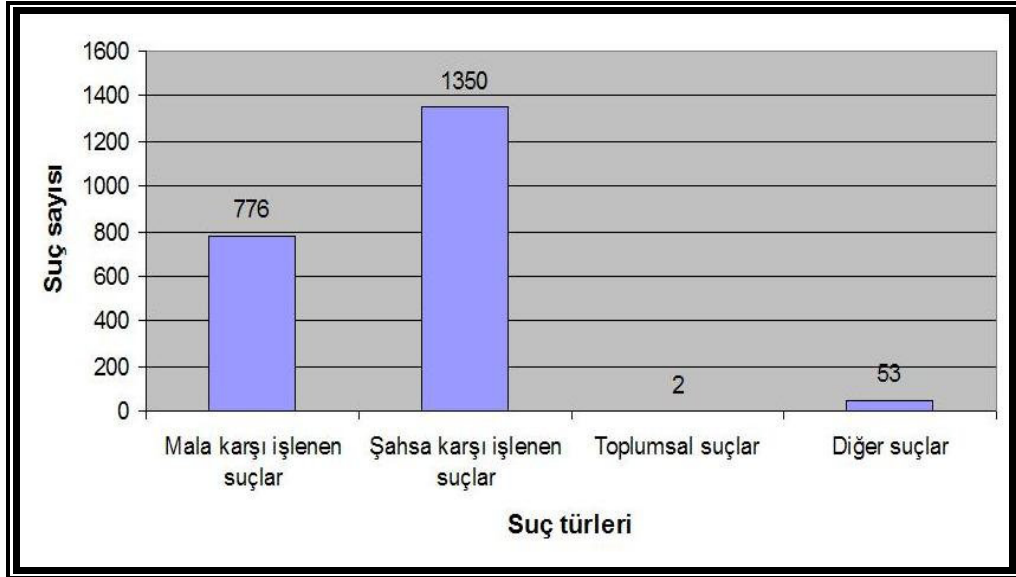
Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

Tokat ilinde yakalanan suçluların yaş durumu, daha önce yapılmış olan çalışmaların sonuçları ile paralellik göstermektedir. Yaşın suç miktarı ile ters yönlü bir ilişkisinin olduğu, suç işleme miktarının genç yaşlar ya da gençlik yaşının bitimine doğru arttığı, orta yaşın bitiminden itibaren ise azaldığı (Mutluer, 1999), suçlular arasındaki en riskli yaş grubunu 15–25 yaş grubunun oluşturduğu (Brown, 1982), zorla soygun, hırsızlık ve araba hırsızlığının özellikle 16–25 yaş grubundaki gençler tarafından yoğunlukla işlendiği (Zengin, 2004), aktif ve hareketli olmanın yanında şiddeti de gerektirmesi nedeni ile suçların daha çok gençler tarafından işlendiği (Dönmezer, 1994) bilinmektedir.

Çalışmada, Tokat şehrinde 2006 yılında kayda geçmiş olan 2181 suç olayından mala karşı işlenmiş olan 776 suç ele alınmıştır. Tokat şehrinde kayda geçmiş olan suçlar, fikir verici olması için farklı şehir yerleşmeleri ile karşılaştırıldığında; Balıkesir şehri için yapılan bir çalışmanın sonuçlarına

göre (Aliağaoğlu, 2007) polis kayıtlarına geçen suç sayısı 4680'dir. Tokat ve Balıkesir şehirlerinin nüfusları karşılaştırıldığında; Balıkesir, Tokat'tan yaklaşık iki kat fazla nüfusa (215 bin) sahiptir. Bu oran, her iki şehirde kayda geçmiş suçlar içinde yaklaşık aynı seviyededir. Elazığ şehri için yapılmış olan bir çalışmanın sonuçlarına göre ise (Karakaş, 2006), bu şehirde kayda geçmiş olan suç sayısı 1052 ve şehrin nüfusu yaklaşık 267 bin kişidir. Tokat ve Elazığ şehirleri karşılaştırıldığında; Elazığ'ın nüfusu Tokat'ın nüfusunun yaklaşık iki katıdır. Ancak her iki şehrin suç miktarları göz önüne alındığında ise Tokat'taki suç sayısı Elazığ'da gerçekleşmiş suçlardan iki kat fazladır.

Tokat şehrinde 2006 yılında kayda geçmiş olan suçlar 4 başlık altında ele alınmıştır. Bunlar mala karşı işlenmiş suçlar, şahsa karşı işlenmiş suçlar, toplumsal suçlar ve diğer suçlardır. Türkiye'de, genel olarak şehir yerleşmelerinde mala karşı işlenmiş suçlar ön plandayken, Tokat şehri için farklı bir durum söz konusudur. Şehirde şahsa karşı işlenmiş suçlar daha fazladır. Bununla beraber toplumsal suçlar ise en az işlenmiş olan suç türüdür (Şekil 8).

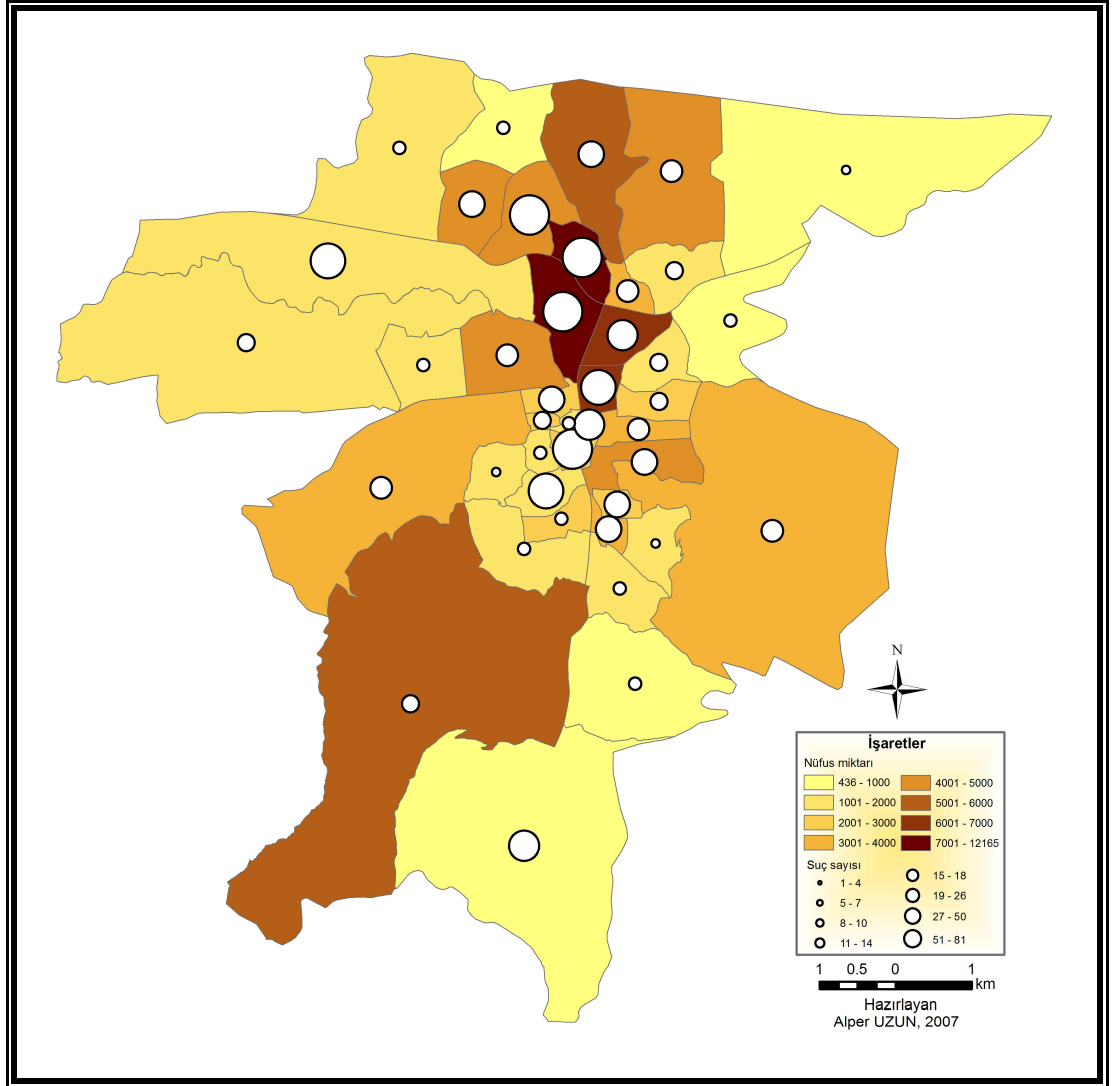

Şekil 8. Tokat Şehrinde İşlenmiş Başlıca Suçlar ve Onların Sayıları (2006)

Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

Tokat şehrinde 2006 yılında mala karşı işlenmiş olan suçların mahallelere göre dağılımı incelendiğinde (Şekil 9); ilk bakışta bazı mahalleler yüksek suç miktarları ile dikkat çekmektedir. Yeşilirmak, Alipaşa, Esentepe, Karşıyaka, Gülbaharhatun ve Yeniyurt suç miktarlarının en yüksek olduğu

mahallelerdir. Bu mahalleler şehrin merkezinde ve yeni yerleşim bölgesi olan Karşıyaka'da (Yeşilirmak'ın kuzey tarafı) yer almaktadır. Küçük sanayi sitesinin yer aldığı Yeniyurt Mahallesi göz ardı edildiğinde, şehirde suç miktarı yüksek olan mahallelerin, şehrin merkezi ve yakın çevresinde kümелendiğini söylemek mümkündür. Şehrin kenar mahallelerinin hepsinde (Yeniyurt Mahallesi hariç) suç miktarları düşük değerlerdedir. Yeniyurt Mahallesi'ndeki küçük sanayi sitesinde 1322 adet işyeri bulunmakta ve bu işyerlerinde 5100 kişi çalışmaktadır (Tokat İl Yıllığı, 2007: 142). Gün içerisinde hareketliliğin yoğunluğuna karşın akşam saatlerinden itibaren ıssız bir mekân görünümünde olan bu mahallede, daha sonra değinileceği gibi, işyerinden hırsızlık suçu önemli bir problemdir.

Şekil 9. Tokat Şehrinde Mala Karşı İşlenmiş Suçlar ile Mahalle Nüfusları Arasındaki İlişki (2006)

Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

Yeşilirmak Mahallesi şehirde mala karşı işlenmiş olan suçların en fazla olduğu ve şehirdeki suçun yaklaşık %11'inin gerçekleştiği yerdir. Buna karşılık Yeşilova Mahallesi ise %0,1 suç oranı ve 1 adet suç olayı ile suç miktarının en düşük olduğu mahalledir. Geyras, Yeni, Hocaahmet ve Yarahmet mahalleleri ise Tokat şehrine göre ortalamanın (19) üzerinde suç miktarı içeren mahallelerdir.

Bütün bu anlatılanlardan sonra önemli olan, suç miktarlarının mahallelere göre dağılımındaki farklılığın nedenlerini açıklamaktır. Suç olayının coğrafi dinamikleri nüfus ve arazi kullanışı dikkate alınarak açıklanmaktadır (Aliağaoğlu, 2007). Nüfus, hem nitelik hem de nicelik açısından suç olayında etkisi çok fazla olan bir elemandır. İlk olarak o alandaki nüfusun miktarı önemlidir. Daha sonra nüfusun yapısı, eğitim ve gelir durumu suç miktarlarını etkileyen değişkenlerdir (Cohen ve Felson, 1979; Brown, 1982; Nagle, 1995; Gümüş, 2004; Karakaş, 2005a; Tabrizi ve Madanipour, 2005). Şehirler, farklı arazi kullanımlarının mevcut olduğu mekânlar olduklarından; bu farklı arazi kullanımlarına bağlı olarak suçun türü ve miktarı da değişiklik göstermektedir. Arazi kullanımındaki farklılığa bağlı olarak belirli mekânlar toplanma alanı olmakta, bu da nüfus hareketliliğinin ve heterojenliğinin bu alanlarda yüksek olmasına neden olmaktadır.

Tokat şehrinde mala karşı işlenmiş suçlar ile mahalle nüfusları arasındaki korelasyona bakıldığında pozitif yönde orta düzeyde ($r= 0,64$) bir ilişkinin mevcut olduğu görülmektedir. Nüfusu fazla olan bazı mahallelerde (Yeşilirmak ve Esentepe) suç miktarları da yüksektir. Oysa şekil 9'a bakıldığında görülmektedir ki suç miktarları mahallelerin nüfuslarından çok şehir içi arazi kullanımı ile ilişkilidir. Şehirde iş ve ticaret hayatının yoğun olduğu mahallelerde suç miktarları artmakta; tarımsal kimliğe sahip olan kenar mahallelerde suç miktarları düşük kalmaktadır.

Suçun mekânsal boyutu yanında, aynı yıl içerisinde saat, gün ve aylara göre zamansal değişim boyutu da önemlidir. Çünkü suç belirli mekânlarda belirli zamanlarda meydana gelmektedir. Suçu işlendiği zaman diliminden soyut olarak; sadece işlendiği mekân göz önünde bulundurularak ele almak yetersizdir. Çünkü mahallelere göre farklılık gösteren suç miktarı, aynı şekilde işlenme zamanı olarak da farklılık göstermektedir. Bu açıdan suçun zamansal değişimi de ele alınması gereken bir değişkendir. Suç

miktarının saatlere, günlere, aylara ve hatta mevsimlere göre değişiklik gösterdiği bilinmektedir. Belirli suç türleri belirli zamanlarda işlenmektedir. Kriminolojik literatür incelendiğinde genel olarak kişiye karşı işlenen suçların yaz mevsiminde ve mala karşı işlenen suçların ise kış mevsiminde arttığı görülmektedir. Suçun işlendiği zamanın yanında kurbanın zamanını nasıl ve nerede geçirdiği de önemlidir (Levi, 2001). Evden uzakta geçirilen zamanın artması kişinin suç için kurban olma riskini artıracaktır. Bu bağlamda suçun işlendiği zamanın tespit edilmesine bağlı olarak alınması gereken tedbirler de bu yönde geliştirilebilir. Tokat şehri için genel bir değerlendirme yapıldığında mala karşı işlenmiş suçların en çok 08–10 saatleri arasında işlendiği görülmektedir. Gün olarak salı, ay olarak aralık ve mevsim olarak ise kış mevsimi mala karşı işlenen suçların yoğunlaştığı zaman dilimleridir.

Şehirde mala karşı işlenmiş önemli suçlar birlikte değerlendirildiğinde (mala karşı işlenmiş olan diğer suçlar göz ardı edilirse) evden hırsızlık suçu kayda geçmiş 132 olayla en önemli olan suç türüdür. Sayı olarak fazla olan diğer suç türleri ise işyerinden hırsızlık ve mala zarar verme suçlarıdır. Bu üç suç türü Tokat şehrinde 2006 yılında kayda alınmış suçların yaklaşık %45'ini meydana getirmektedir (Çizelge 9).

Çizelge 9. Tokat Şehrinde Mala Karşı İşlenmiş Suçlar ve Genel Özellikleri (2006)

Suç Türü	Toplam	Şüphelinin Durumu			Şüphelinin Cinsiyeti	
		Faili Yakalanan	Faili Firar	Faili Meçhul	Erkek	Kadın
Evden Hırsızlık	132	48	1	83	49	-
İşyerinden Hırsızlık	109	36	1	72	34	2
Oto Hırsızlığı	18	4	-	14	4	-
Otodan Hırsızlık	35	10	-	25	7	-
Dolandırıcılık	46	25	4	17	27	2
Yankesicilik	10	2	-	8	2	-
Kapkaççılık	4	-	-	4	-	-
İnşaattan Hırsızlık	5	2	-	3	2	-
Resmi Kurumdan Hırsızlık	7	1	-	6	1	-
Gasp	7	1	1	5	2	-
Mala Zarar Verme (Izrar)	105	42	5	58	45	2
Mala Karşı İşlenen Diğer Suçlar	299	128	14	156	115	4
T O P L A M	776	299	26	451	288	10

Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

Kapkaç, inşaattan hırsızlık, resmi kurumdan hırsızlık, gasp ve yankesicilik ise şehirde en az işlenmiş olan suç türleridir. Bu suçlar için olay sayısı 1 ile 10 arasında değişmektedir. Dolandırıcılık (46) ve otodan hırsızlık (35) suç miktarları ise orta seviyededir.

Tokat şehrinde 2006 yılında mala karşı işlenen suçlardan faili yakalanan 299 kişi; faili firarda olan ise 26 kişi vardır. Suçluların 451'i ise bulunamamıştır. Suçlarla ilgili olarak 298 şüpheli bulunmaktadır. Bu şüphelilerden 288'i erkek 10'u ise bayandır. Tüm ülkelerde ve şehirlerde olduğu gibi Tokat şehrinde de erkek suçluluğunun ön planda olduğu görülmektedir.

Mahalle nüfusları ile mala karşı işlenen suç miktarları arasındaki ilişki incelendiğinde; pozitif ve orta düzeyde bir korelasyonun ($r=.642$) mevcut olduğu görülmektedir (Çizelge 10).

Çizelge 10. Mahalle Nüfuslarına Göre Mala Karşı İşlenen Suçlara İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r
(Sabit)	-1.484	4.899	-	-.303	.764	-
Nüfus	.007	.001	.642	5.229	.000	.642
R = 0.642		R ² = 0.412				
F(1, 39) = 27.342		p = .000				

Nüfus ile mala karşı işlenen suçlar arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki vardır ($p<.001$). Mala karşı işlenen suçlardaki toplam değişkenliğin yaklaşık %41'inin mahallelerin nüfusları tarafından açıklandığı, diğer bir deyimle değişkenlerin değişkenliğin %41'ini açıkladığı tespit edilmiştir. "t" testi sonucuna göre de, mahallelerin nüfusunun mala karşı işlenen suç oranları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu saptanmıştır ($t=5.229$; $p<.05$). Diğer bir ifade ile Tokat şehrinde mahallelerin nüfusları arttıkça mala karşı işlenen suç miktarları da artmaktadır.

Tokat şehrinde mala karşı işlenmiş olan suçlar ile eğitim seviyesinin mahallelere göre dağılımı arasındaki ilişki incelendiğinde; mahalle sakinlerinin eğitim seviyeleri değişkenleri ile mala karşı işlenen suç miktarları arasında yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki görülmektedir ($R=0.805$,

$R^2=0.647$, $p<.001$). Bağımsız değişkenlerin hepsi birlikte suç oranındaki toplam varyansın yaklaşık %65'ini açıklamaktadır (Çizelge 11).

Çizelge 11. Mahallelerin Eğitim Seviyelerine Göre Mala Karşı İşlenen Suçlara İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r
(Sabit)	2.537	5.013	-	.506	.616	-
Okur-yazar değil	.109	.067	.588	1.619	.115	.424
Bir okul bitirmeyen	.015	.034	.242	.459	.649	.620
İlkokul	-.067	.035	-1.579	-1.909	.065	.554
İlköğretim	.077	.049	.820	1.582	.123	.609
Lise	-.037	.033	-.630	-1.092	.283	.699
Yüksek öğretim	.198	.065	1.402	3.067	.004	.760
R = 0.805, R ² = 0.647 F(6, 34) = 10.398, p = .000						

Bağımsız değişkenlerle bağımlı değişken arasındaki ikili korelasyon (r) incelendiğinde; mahallede okur-yazar olmayan, bir okul bitirmeyen, ilkokul mezunu, ilköğretim mezunu ve lise mezunu bireylerin sayıları ile o mahallede mala karşı işlenen suç miktarları arasında pozitif ve orta düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Mala karşı suçlar ile eğitim seviyesi arasında pozitif yönde en güçlü ilişki yüksek öğrenim düzeyi ile ilgilidir. Yüksek öğrenim düzeyine sahip bireylerin sayısının fazla olduğu mahalleler ile mala karşı işlenen suç miktarları arasında pozitif ve yüksek düzeyde ikili korelasyon ($r=.760$) mevcuttur. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları ($p=.004$) da bu ilişkinin varlığını desteklemektedir. Aynı şekilde standardize edilmiş regresyon katsayısına göre de yüksek öğrenim düzeyi ile mala karşı suç miktarları arasında pozitif yönde ($\beta=1.402$) güçlü bir ilişki vardır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısı (β - kısaca beta olarak isimlendirilir), regresyon analizinde bağımsız değişkenin değerinin 1 birim artması veya azalması karşısında bağımlı değişkenin ne kadar artacağını veya azalacağını gösterir. Beta, değişkenler arasındaki ilişkinin yönünü de ortaya koyar. Betanın işareti negatif ise değişkenler arasında ters yönlü ilişki, betanın değeri pozitif ise değişkenler arasında doğru yönlü ilişki olacaktır.

Değişkenler arasında ilişki yoksa beta değerinin sıfır olması beklenir (Turanlı, Güriş ve Ayaydın: 1993).

Bu açıklamalar doğrultusunda Çizelge 11'deki beta değerlerine bakıldığında ilkokul mezunlarının sayısı ile mala karşı suç miktarları arasında ters yönlü güçlü bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile mahallede ilkokul mezunlarının sayısının artmasına bağlı olarak ilgili mahalledeki mala karşı suç miktarları azalmaktadır. Bu sonuç, sosyoekonomik statü ile suç miktarları arasındaki ilişkinin varlığını göstermektedir. İlkokul mezunlarının sayısının çok olduğu mahallede ebeveynlerden birinin çalışmayacağını, hane halkındaki üye sayısının çekirdek aile tipine göre fazla olacağını; bunlara bağlı olarak evde sürekli doğal gözetimin olacağını söylemek mümkündür. Ayrıca bu tür ailelerin gelir durumlarının düşük olacağı düşünüldüğünde ise hanelerde çalmaya değer eşyaların sayısı oldukça sınırlı olacağı aşikârdır.

Mahalle sakinlerinin ekonomik faaliyetleri ile mala karşı işlenmiş suç miktarları arasında yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki vardır ($R=0.751$, $p<.001$). Ekonomik faaliyetleri gösteren bağımsız değişkenler birlikte mala karşı işlenen suç miktarlarındaki toplam varyansın yaklaşık %57'sini açıklamaktadır (Çizelge 12).

Çizelge 12. Mahalle Sakinlerinin Ekonomik Faaliyetlerine Göre Mala Karşı İşlenen Suçlara İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r
(Sabit)	-.982	5.275	-	-.186	.853	-
İmalat Sanayi	.014	.075	.051	.182	.857	.649
Ticaret	.224	.067	.858	3.345	.002	.741
Hizmet Sektörü	-.006	.008	-.103	-.731	.470	.377
İnşaat	-.135	.160	-.148	-.845	.404	.452
Tarım	.010	.216	.006	.047	.963	.302
R = 0.751		R ² = 0.565				
F(5, 35) = 9.075		p = .000				

Beta katsayısına göre bağımsız değişkenlerden "ticaret" suç miktarları ile en fazla ilişkinin olduğu ekonomik faaliyet türüdür. Aynı şekilde regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları da, sadece "ticaret" değişkeninin suç miktarları üzerinde önemli bir etkiye sahip bağımsız

değişken olduğunu göstermektedir ($t=3.345$; $p<.01$). Diğer bağımsız değişkenlerin etkileri ise önemli bulunmamıştır ($p>.05$).

Ekonomik faaliyetler ile mala karşı işlenmiş suç miktarları arasındaki ikili korelasyonlar, ticaret değişkeni için pozitif ve yüksek düzeyde bir ilişkiyi göstermektedir ($r=.741$; $\beta=.858$). Diğer değişkenlerin hepsi de pozitif yönde bir ilişkinin varlığını göstermekle beraber ilişki düzeyleri düşüktür.

Ticaret sektöründe çalışanların gelir durumlarının, bunların çoğunun işyeri sahibi olduğu düşünüldüğünde, diğer sektörlerde çalışanlara göre daha yüksek olacağı açıktır. Doğal olarak, mahalle de ikamet edenler arasında ticaret sektöründe faaliyet gösterenlerin sayısının fazlalığı oranında, o mahallenin suçlular için çekiciliği de artmaktadır.

Mahalle sakinlerinin medeni durumları ile mala karşı işlenen suç ilişkisine dayalı kurulan regresyon modeli (Çizelge 13) genel olarak anlamlıdır ($F_{(4, 36)} = 10.150$; $p<.001$). Medeni durum ile mala karşı işlenen suçlar arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu Çizelge 13'te görülmektedir ($R=0.728$, $R^2=0.530$; $p<.001$). Mala karşı işlenen suç miktarlarındaki toplam değişkenliğin %53'ünün farklı medeni durumlara sahip gruplar tarafından açıklandığı saptanmıştır. Mahalle sakinlerinin medeni durumları ile mala karşı işlenen suçlar arasında orta düzeyde ve pozitif ikili ilişkiler tespit edilmiştir.

Çizelge 13. Mahalle Sakinlerinin Medeni Durumlarına Göre Mala Karşı İşlenen Suçlara İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r
(Sabit)	-11.042	5.745	-	-1.922	.063	-
Bekar	.005	.009	.117	.504	.617	.572
Evli	.003	.011	.128	.285	.777	.654
Boşanmış	.730	.291	.309	2.503	.017	.507
Dul	.124	.137	.335	.903	.373	.664
R = 0.728		R ² = 0.530				
F(4, 36) = 10.150		p = .000				

Diğer yandan, “boşanmış” durumundaki grubun mala karşı işlenen suç miktarları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu ($t=2.503$; $p<.05$) tespit edilmiştir. Diğer grupların ise suç sayıları üzerinde önemli bir etkiye sahip

olmadığı saptanmıştır ($p>.05$). Standardize edilmiş beta katsayılarına göre ise mala karşı işlenen suçlar üzerindeki görece önem sırasına göre grupların “dul”, “boşanmış”, “evli” ve “bekâr” şeklinde sıralandığı görülmektedir.

Hane halkının niteliği konutların potansiyel hedef olmaları konusunda önem arz etmektedir. Boşanmış veya dul karakterlerindeki hane halklarının, çekirdek veya geniş aile tiplerine göre, mala karşı suça maruz kalma riskleri daha yüksektir. Tek kişiden oluşan haneler doğal gözetimden uzaktırlar ve suçlular için hedef teşkil ederler. Tokat şehri özelinde de bu varsayımın doğruluğu tespit edilmiş; mahallelerde tek kişiden oluşan hane sayısının artmasına paralel olarak mala karşı suç miktarlarının da arttığı görülmüştür.

İş sahipliği ile mala karşı işlenmiş suç miktarları arasındaki ilişki incelendiğinde (Çizelge 14); hanedeki bireylerin iş durumu ile mala karşı işlenen suçlar arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($R=0.677$, $R^2=0.458$; $p<.001$). Mala karşı işlenen suçlardaki toplam değişimin yaklaşık %46’sının kullanılan bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı veya bu değişkenlerin değişkenliğinin %46’sını açıkladığını söylemek mümkündür.

Çizelge 14. İş Sahipliğine Göre Mala Karşı İşlenen Suçlara İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r
(Sabit)	-.495	5.049	-	-.098	.923	-
İstihdam	.002	.008	.041	.207	.837	.530
İşsiz	-.149	.131	-.554	-1.140	.262	.607
İş gücünde olmayan	.027	.012	1.167	2.332	.025	.662
R = 0.677		R² = 0.458				
F_(3, 37) = 10.415		p = .000				

Çizelge 14 dikkatlice incelendiğinde, mala karşı işlenen suçları açıklamada “iş gücünde olmayan” grubun bireysel anlamlılığa, diğer bir deyimle bu değişkenin suç miktarları üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu ($t=2.332$; $p<.05$), diğer grupların ise önemli bir etkiye sahip olmadığı görülmektedir. Standardize edilmiş katsayılara göre “İş Gücünde Olmayan” değişkeni görece olarak en önemli bağımsız değişkendir. “İstihdam” değişkeni ise en az görece öneme sahip bağımsız değişkendir.

Korelasyon katsayıları değişkenler arasındaki nedensel ilişkiyi vermez. Yani hangi değişkenin neden, hangisinin sonuç niteliğinde olduğunu belirtmez. Sadece değişkenlerin birlikte değişiminin ölçümüdür (Bayram, 2004: 115). Bu açıklamadan sonra Çizelge 14 tekrar yorumlandığında; iş gücünde olmayan grubun mala karşı işlenmiş suçlarda ön plana çıkma nedeni, işsizlerin istihdam edilmişlere göre suç işleme potansiyellerinin yüksek oluşudur. Daha önce de belirtildiği gibi “işsizlik” suç çalışmalarında çözümlene elemanı olarak ele alınan değişkenlerden biridir. Rutin aktivite kuramına göre, işsizler potansiyel/motivasyonlu suçlu/şüpheliler arasındadır.

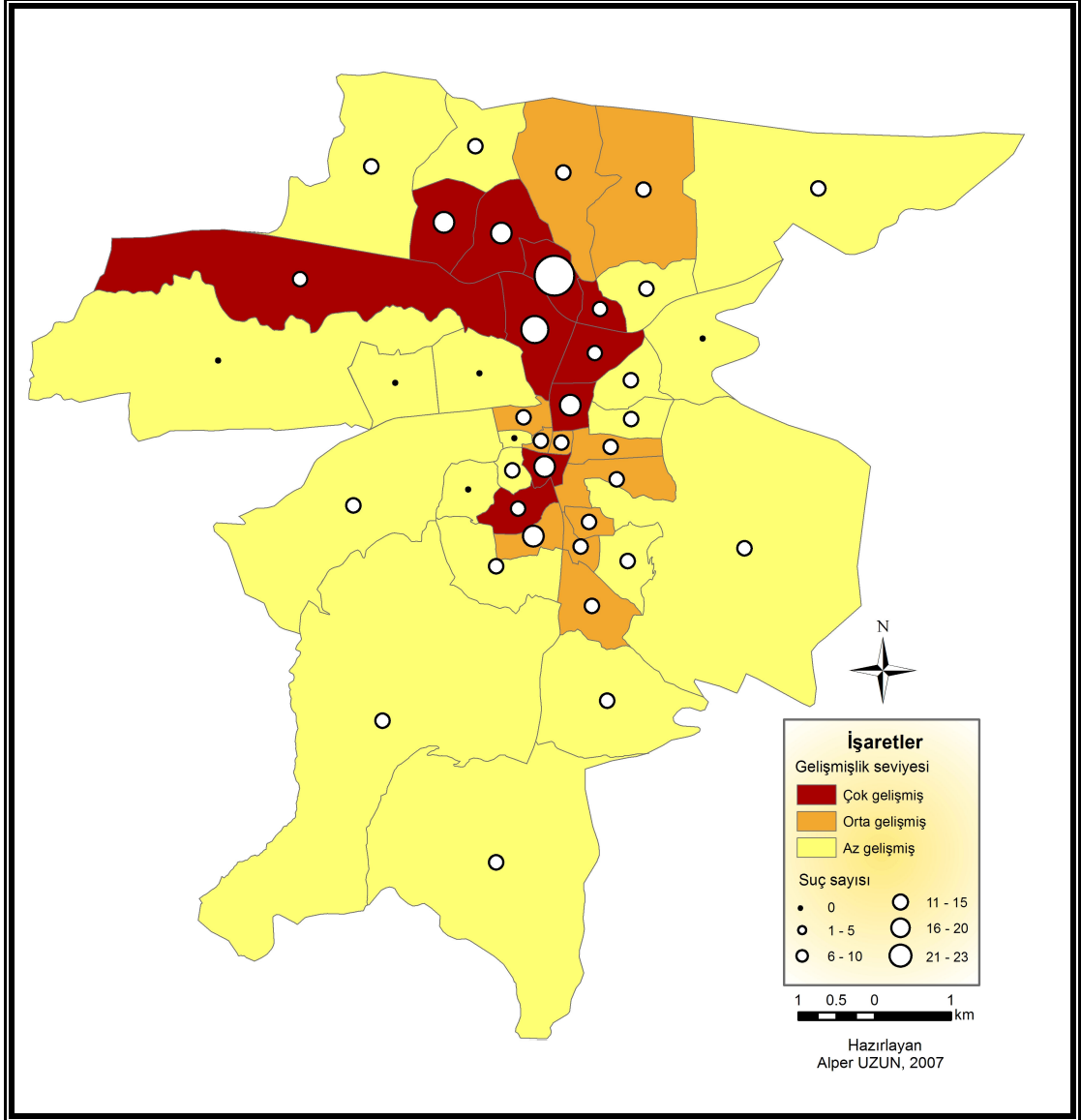
Bütün bu istatistiklerden çıkan sonuca göre, Tokat şehrinde mala karşı işlenen suçlar ile mahallelerin sosyoekonomik özellikleri arasında yakın bir ilişki vardır. Böylece, çalışmanın 1. ve 2. hipotezlerinin doğrulandığı görülmektedir. Hipotez 1 mahalle nüfusları ile mala karşı işlenen suçlar arasında doğru orantı olduğu ve şehirde nüfus yoğunluğunun arttığı mekân ve zamanlarda suç miktarlarının arttığı; hipotez 2 ise mahallelerin sosyoekonomik özellikleri ile mala karşı işlenmiş suç miktarları arasında ilişkinin var olduğu şeklinde ifade edilmişti.

4.2.1. Evden Hırsızlık

Evden hırsızlık şehirde en çok işlenmiş suç türüdür. Bu suçun mekândaki dağılımı düzenli değildir. Esentepe (23) evden hırsızlık suçunda sıcak mekân (yer) konumundadır. Şehirde yaşanan evden hırsızlık olayının %17'si bu mahallede gerçekleşmiştir. Tokat'ta evden hırsızlık suçunun 10'un üzerinde olduğu 3 mahalle vardır. Bunlar Esentepe, Yeşilırmak ve Karşıyaka mahalleleridir. Çalışma alanında 6 mahallede (Bedestenlioğlu, Cami-i Kebir, Derbent, Doğancıbağları, Kaleardı ve Seyitnecmettin) evden hırsızlık olayı yaşanmamıştır. Geri kalan 32 mahallede ise 1 ile 8 arasında değişen miktarlarda evden hırsızlık suçu gerçekleşmiştir. Evden hırsızlık suçunun mahallelere göre farklılık göstermesinin birçok nedeni vardır. Bunlardan en önemlisi mahallelerin ekonomik gelişme düzeyidir. Ekonomik gelişme düzeyi yüksek olan mahalleler evden hırsızlık için hedef oluşturan mahallelerdir.

Çelik (2000) çalışmasında konut kaliteleri ve kira bedellerine göre mahallelerin ekonomik gelişmişlik derecesini ortaya koymuştur. Ayrıca arazi çalışmaları sırasında da konut tiplerine, mahalle planlarına ve çevre

düzenlerine ilişkin gözlemlerde bulunulmuştur. Bu bilgiler ışığında, mahallelerin gelişmişlik düzeyinin dağılım kalıbının farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Şehirde 10 tane gelişmiş, 11 tane orta ölçüde gelişmiş ve 20 tane az gelişmiş mahalle bulunmaktadır (Şekil 10).

Şekil 10. Tokat Şehrinde Evden Hırsızlık Olayı İle Mahallelerin Gelişmişlik Düzeyi Arasındaki İlişki (2006)
Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

Gelişmiş mahallelerin iki alanda kümелendiğini söylemek mümkündür. Bunlardan ilki şehir merkezidir. Yeşilirmak'ın her iki yakası boyunca uzanan alanlar diğer gelişmiş alanlardır. Orta derecede gelişmiş olan mahalleler de iki alanda toplanmaktadır. Birinci alan şehir merkezinde ve merkezde yer alan gelişmiş mahallelerin kenarındadır. Diğer ise Yeşilirmak'ın kuzeyinde

kalan kesimdir. Şehrin kenar kuşağında yer alan bütün mahalleler ise gelişme düzeyi düşük olan mahallelerdir.

Bu açıklamalar doğrultusunda evden hırsızlık suçunun mahallelerin gelişmişlik düzeyi ile olan ilişkisine bakıldığında; şehirde evden hırsızlık suçunun en yüksek olduğu Esentepe şehrin gelişmiş mahallelerinden biridir. Aynı şekilde evden hırsızlık suç miktarının yüksek olduğu 4 mahalle (Esentepe, Yeşilirmak, Karşıyaka ve Gülbaharhatun mahalleleri) de şehrin gelişmiş olan kesiminde yer almaktadır. Bu mahallelerde gerçekleşen evden hırsızlık olayları bütün mahallelerde gerçekleşmiş evden hırsızlık olaylarının %40'ı kadardır. Bu mahalleler gelişmişlik düzeyleri, konut özellikleri ve ikamet edenlerinin profilleri ile hırsızlar için çekici mekânlar olmakta ve doğal olarak riskli grubu oluşturmaktadırlar.

Gelişmiş mahalle kategorisinde yer alıp evden hırsızlık suçunun düşük miktarlarda olduğu Yeni ve Yeniyurt mahalleleri ise farklı özellikleri ile dikkat çeken birimlerdir. Yeniyurt Mahallesi küçük sanayi sitesinin yer aldığı, sonraki bölümde açıklanacağı üzere işyerinden hırsızlık suçunun yüksek olduğu, mahalledir. Yeni Mahalle ise idari binaların (mahalle alanının %29'u idari binalardan oluşmakta) ve açık alanların (mahalle alanının %30'u açık alanlardan oluşmakta) geniş olduğu bir mahalledir. Bu mahalledeki konut alanları mahalle alanının %32'sini kapsamaktadır (Çelik, 2000: 116–117).

Tokat'ın az gelişmiş olan 20 mahallesinde evden hırsızlık olayının %20'si gerçekleşmiştir. Bu mahallelerin 6 tanesinde evden hırsızlık suçu yaşanmış değildir. Evden hırsızlık suçunun gerçekleşmediği ve birbirine komşu olan Bedestenlioğlu, Derbent ve Kaleardı mahallelerinin bulunduğu alan "sakin yer" olarak adlandırılabilir.

Bu açıklamalar çalışmanın 3. hipotezinin anlamlı olduğunu göstermektedir. 3. hipoteze göre, mahallelerin ekonomik gelişmişlik düzeyi ile evden hırsızlık suçu arasında ilişki vardır.

Evden hırsızlık suçunu açıklarken ele alınması gereken diğer değişkenler ise nüfus miktarı, hane halkı büyüklüğü, hane halkının niteliği, konut sahipliği ve bina kat sayısıdır (Cohen ve Felson, 1979, Roncek, 1981, Appiahene-Gyamfi, 2003).

Rutin faaliyet teorisine göre bir alandaki suçun miktarı o alandaki uygun mağdur veya hedefin sayısına bağlıdır. Nüfus sayısı artıçça potansiyel

mağdurların sayısı da artmaktadır. Tokat Belediyesi arazi çalışmasının sonucuna göre 2003 yılında şehirdeki 41 mahallenin ortalama nüfus büyüklüğü 2878'dir. 25 mahallenin nüfusu, şehrin ortalama nüfus büyüklüğünün altındadır. Mahallelerin nüfuslarını belli gruplara ayırarak konu incelendiğinde (Çizelge 15, Şekil 11): Nüfusu düşük olan 6 mahalle (Yarahmet Mahallesi hariç) şehrin kenar kısımlarında yer almaktadır. Bu mahallelerdeki nüfus azlığının nedeni mahallelerin konumları, hâkim ekonomik fonksiyonları ve kuruluş yılları ile paralellik gösterir. Şehrin dış kuşağında yer alan bu mahalleler tarımsal kimlikleri ile ön plana çıkan mahallelerdir. Bu mahallelerde gerçekleşen evden hırsızlık suç miktarı çok düşük değerlerdedir.

Çizelge 15. Tokat Şehrinde Mahallelerin Nüfus Özellikleri (2003)

	Nüfus dilimi	Mahalle sayısı	Nüfus miktarı	%
1. grup	436 – 1000	6	3495	2,9
2. grup	1001 – 2000	13	19245	16,3
3. grup	2001 – 3000	6	13979	11,8
4. grup	3001 – 5000	10	38467	32,5
5. grup	5001 – 8000	5	30662	25,9
6. grup	8001 – 13000	1	12165	10,3

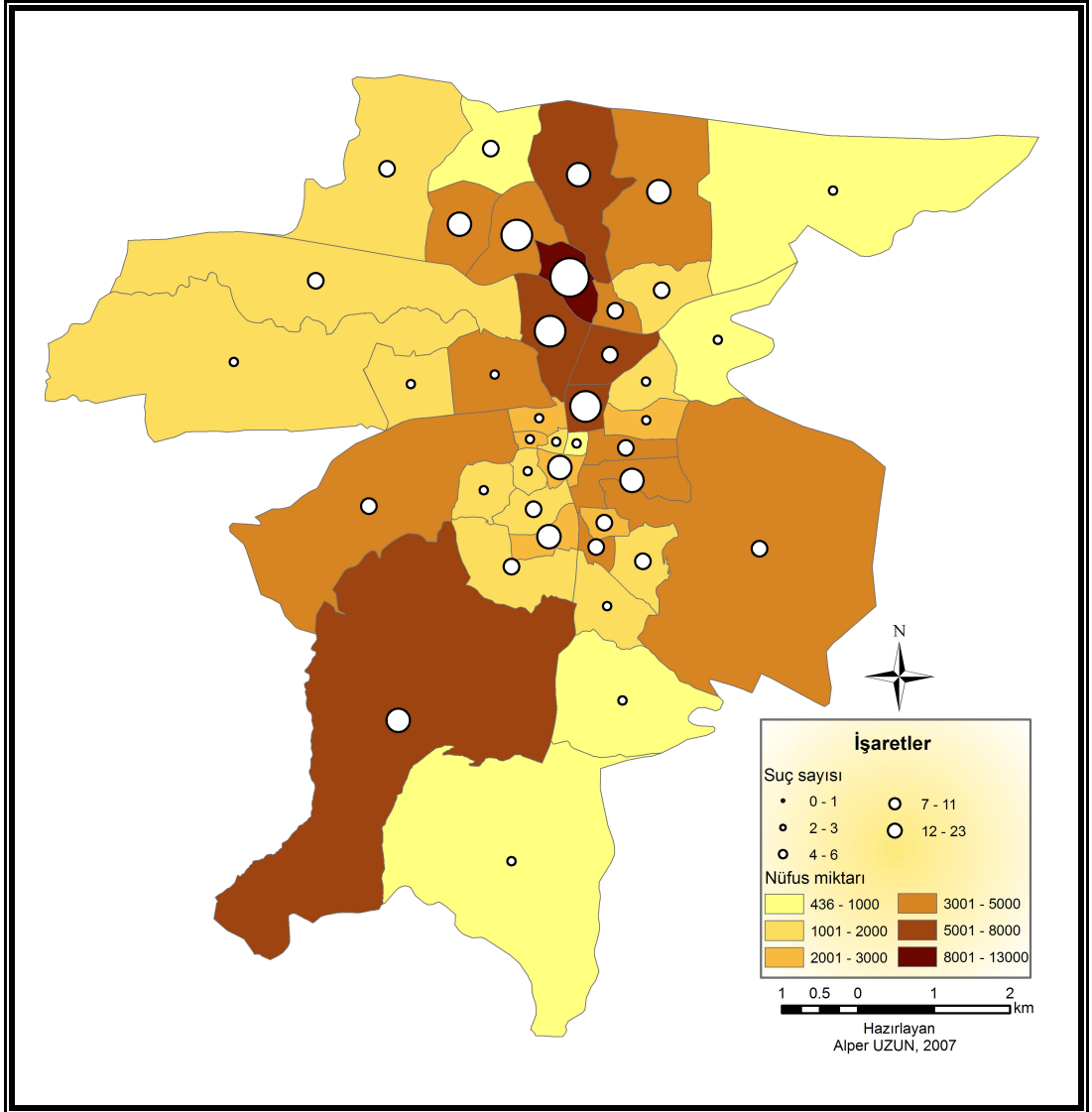
Kaynak: Tokat Belediyesi Arazi Çalışmaları (2007)

İkinci grupta yer alan mahallelerden bir kısmı şehrin merkezinde ve yakın çevresinde, diğer kısmı ise şehrin kuzeybatısındaki yeni yerleşim bölgesindedir. Bu mahallelerde gerçekleşen evden hırsızlık suçu birinci grupta yer alan mahallere göre biraz artmıştır.

Üçüncü gruptaki mahallelerin hepsi şehir merkezinde yer almaktadır. Bu mahallelerde gerçekleşen evden hırsızlık olayı birinci ve ikinci grupta yer alan mahallelere göre oldukça artmıştır.

Dördüncü gruptaki mahalleler düzenli bir dağılışı göstermemekte ve şehrin çeşitli bölgelerine yayılmış bulunmaktadır. Bu grup içerisinde evden hırsızlık olayı en fazla Karşıyaka Mahallesi'nde gerçekleşmiştir. Bu mahalle şehrin yeni yerleşim bölgesinde yer almakta, toplu konutları ve Yeşilirmak boyunca uzanan dubleks villaları ile dikkat çekmektedir. Rutin faaliyet teorisine göre hedeflerin çekici ve değerli olmaları (Cohen ve Felson, 1979), onların mağdur olma risklerini artıracaktır. Bu bağlamda Karşıyaka

Mahallesi'nde yer alan lüks dubleks evler hırsızlar için potansiyel hedef teşkil etmektedir.

Şekil 11. Tokat Şehrinde Evden Hırsızlık Olayı İle Nüfus Miktarı Arasındaki İlişki (2006)

Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

Beşinci grupta yer alan mahallelerin bir kısmı şehir merkezinde ve birbirine komşu durumdadır. Bahçelievler Mahallesi şehrin kuzeyinde, Büyükbeybağı Mahallesi ise şehrin güneybatısında bulunmaktadır. Birbirine komşu olan Yeşilirmak ve Gülbaharhatun mahallelerinde evden hırsızlık olayı yüksek değerler göstermektedir. Bu iki mahalle de, daha önce belirtildiği gibi, şehrin gelişmiş olan mahalleleri arasındadır. Yeşilirmak Mahallesi 11 adet suç ile şehirde evden hırsızlık olayının en fazla gerçekleştiği ikinci mahalle

konumundadır. Şehrin dış kuşağında bulunan Bahçelievler ve Büyük Beybağı mahallelerinde ise evden hırsızlık olayı, şehirdeki evden hırsızlık olayı ortalamasından (3,2) yüksek değerler göstermektedir. Yeni Mahalle’de evden hırsızlık olayının düşük değerler göstermesi, bu mahallede idari binaların ve yerleşilmemiş açık alanların fazla olmasından kaynaklanmaktadır.

Altıncı grupta bulunan tek mahalle olan Esentepe Mahallesi şehirde en kalabalık nüfusa sahip olan yerdir. Belediyenin arazi çalışması sonuçlarına göre bu mahallenin nüfusu 12165 kişidir. Esentepe Mahallesi’nin nüfusunun şehrin toplam nüfusuna oranı %10’dur. Bu mahalle yüksek nüfus miktarı ile birlikte şehirde evden hırsızlık olayının en fazla gerçekleştiği (23 adet) mahalledir. Esentepe, yeni yerleşim bölgesi olan Karşıyaka semtinde gelişen ilk mahalledir. Mahallede yerleşim toplu konutlar ve tek katlı bahçeli evler şeklinde gelişmiştir. Şehir hayatının getirdiği bir sonuç olarak; mahallede ikamet eden nüfus miktarının artması oranında ikincil ilişkilerin hâkim olacağı açıktır. Esentepe Mahallesi (23), yüksek sayıdaki evden hırsızlık suç miktarı ile şehirde bu suç türü için sıcak nokta olan yerdir.

Belirlenmiş olan nüfus gruplarına (Çizelge 15) göre suç miktarları farklılık göstermekte; nüfus miktarı arttıkça evden hırsızlık olayı da artmaktadır. Nüfus miktarı ile evden hırsızlık suçu arasındaki bu ilişki çalışmanın 4. hipotezinin anlamlı olduğunu göstermektedir. 4. hipoteze göre, mahallelerin nüfusunun artmasına paralel olarak evden hırsızlık suç miktarları da artacaktır.

Hane halkının büyüklüğü ve niteliği evden hırsızlık olayında önemli değişkenlerden biridir. Hanedeki üye sayısının fazla olması konut için doğal gözetimin olması anlamına gelmektedir. Hanedeki üye sayısının az olması durumunda ise konutun belli zamanlarda boş kalacağı, dolayısıyla hırsızlar için hedef teşkil edeceği açıktır. Rutin faaliyet teorisine göre de tek kişilik hane halkları ve boşanmış aileler evde bulunsalar dahi, bunların mağdur olma riski, hane halkı büyüklüğünün birden fazla olduğu durumlara göre daha yüksek olacaktır.

Aynı şekilde hane halkının niteliği de konutun potansiyel hedef olup olamayacağı konusunda önemlidir. Hane halkının tek kişilik aileden oluşması (bekâr, dul, boşanmış olması) veya hane halkının çekirdek aile tipinde olup, ebeveynlerin her ikisinin de çalışıyor olması konutlar için risk oluşturan

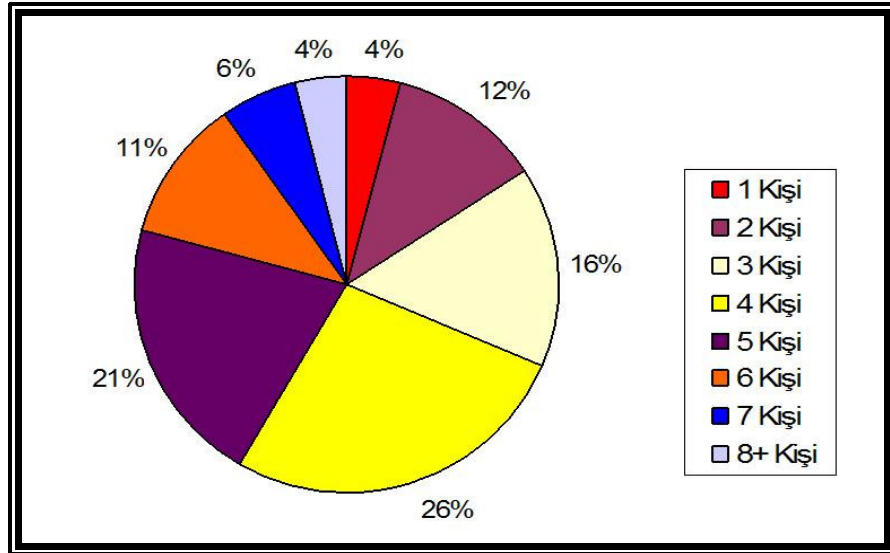
değişkenlerdir. Hane halkı büyüklükleri ve nitelikleri ise şehirdeki mahallelere göre farklılık göstermektedir.

2000 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre Tokat şehrindeki toplam hane sayısı 25809'dur. Şehrin ortalama aile büyüklüğü ise 4,3 kişidir. Bu sayı Tokat'taki aile yapısının çekirdek aileye yakın olduğunu göstermektedir. Şehir nüfusunun yaklaşık %59'u bir, iki, üç ve dört kişilik ailelerden oluşmaktadır. Ailedeki birey sayısı 5 kişi ve daha fazla olan ailelerin oranı ise %41'dir (Çizelge 16, Şekil 12).

Çizelge 16. Tokat Şehri Hane Halkı Büyüklükleri (2000)

Hane halkı büyüklüğü	Hane sayısı	%'si	Hane halkı büyüklüğü	Hane sayısı	%'si
1 haneli	1086	4.2	6 haneli	2839	11.0
2 haneli	3005	11.6	7 haneli	1482	5.7
3 haneli	4033	15.6	8 haneli	503	1.9
4 haneli	6925	26.8	9 haneli	211	0.8
5 haneli	5382	20.8	10 + haneli	343	1.3
			Toplam	25809	100

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü (2007)

Şekil 12. Tokat Şehri Hane Halkı Büyüklükleri (2000)

Kaynak: Devlet İstatistik Enstitüsü (2007)

Hane halkı sayısı mahallelere göre değerlendirildiğinde ise önemli farklılıkların olduğu görülmektedir. Örneğin; hane halkı büyüklüğünün 8 kişi ve üzeri olduğu mahallelere bakıldığında; Doğancıbağları Mahallesi'nde bu oranın %16,4 olduğu görülmektedir. Diğer bir ifade ile Doğancıbağları

Mahallesi'nde her 100 aileden yaklaşık 16'sında hanedeki üye sayısı 8 kişi veya üzerindedir. Bu oran Kemer Mahallesi'nde %13,3, Yeşilova Mahallesi'nde %12,8 ve Erenler Mahallesi'nde %10,4'tür. Yukarıda adı geçen mahalleler şehrin kenar kısımlarında yer almaktadır. Bu mahalleler kırsal karakterlerini korumakta; tarım ve hayvancılık faaliyetlerine konu olmaktadır. Bu mahallelerde kayda geçen evden hırsızlık olayları şehrin diğer mahallelerine göre çok düşük değerlerdedir. Kemer ve Yeşilova mahallelerinde 1 adet, Erenler Mahallesi'nde 2 adet evden hırsızlık olayı gerçekleşmiş, Doğancıbağları Mahallesi'nde ise evden hırsızlık olayı yaşanmamıştır.

Kümbet, Alipaşa, Akdeğirmen, Yeni, Gülbaharhatun, Yeşilirmak, Karşıyaka, Esentepe, Yarahmet ve Altıyüzevler mahallelerinde ise hanedeki kişi sayısının 8 kişi ve üzerinde olduğu ailelerin sayısı oldukça düşüktür. Bunların değerlerine yukarıdaki mahalle sırasına göre bakıldığında; %1,4, %1,8, %1,9, %1,9, %1,9, %2,2, %2,3, %2,5, %2,5 ve %2,6'dır. Adı geçen mahalleler iki önemli özellikleri ile dikkat çekmektedir. Gülbaharhatun, Alipaşa, Akdeğirmen, Yeşilirmak, Yeni ve Yarahmet mahalleleri Gaziosmanpaşa Bulvarı üzerindedirler. Karşıyaka, Esentepe ve Altıyüzevler mahalleleri ise şehrin yeni yerleşim bölgesi olan Karşıyaka semtindeki en işlek cadde olan Orhan Gazi Caddesi üzerinde ya da bu caddeye komşu alanda bulunmaktadırlar. Adı geçen mahallelerin hepsinde ailedaki kişi sayısının çekirdek aile tipine yakın olmasının nedeni bu mahallelerin bir kısmının şehrin merkezinde, diğer kısmının ise şehrin yeni yerleşim bölgesinde bulunması; dolayısıyla kent tipi aile özelliklerine uygun hanelerin ortaya çıkmaya uygun mahalleler olmasıdır. Çünkü çekirdek aile, kentlerdeki yaşam ve üretim koşullarına bağlı olarak doğmuştur. Çağımızdaki sanayileşme ve toplumlardaki hızlı değişmeye paralel olarak aile kurumu yapısında önemli değişimler olmuş ve aileler küçülmüş, geniş aileler parçalanarak yerlerini çekirdek ailelere bırakmıştır (Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2007). Tokat'ta da yukarıda adı geçen mahalleler şehirdeki kentleşme hareketinin ilk gerçekleştiği yerlerdir.

Hane halkı büyüklüğünün çekirdek aile tipinde olduğu bu mahallelerde evden hırsızlık suçları yüksek değerler göstermektedir. Şehirde evden

hırsızlık suçunun en fazla gerçekleştiği üç mahalle (Esentepe 23, Yeşilirmak 11, Karşıyaka 10) de çekirdek aile tipinin yaygın olduğu mahallelerdir.

Evden hırsızlık suçu ile hane halkı büyüklüğü arasındaki korelasyon incelendiğinde de yukarıda sonuçlara benzer bulgular elde edilmiştir. Evden hırsızlık suçu ile hane halkı büyüklüğü arasında kurulan regresyon modelinin (Çizelge 17) genel olarak anlamlı olduğunu söylemek mümkündür ($F_{(10, 30)} = 15,914$; $p < .001$). Hanedeki birey sayısı ile evden hırsızlık suçları arasında yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($R = 0.917$, $R^2 = 0.841$; $p < .001$). Bağımlı değişkendeki toplam değişimin %84'ünün kullanılan bağımsız değişkenler tarafından açıklandığı veya bu değişkenlerin değişkenliğin %84'ünü açıkladığını söylemek mümkündür.

Hanedeki birey sayısı ile evden hırsızlık suçları arasındaki korelasyon değerlerine (r) bakıldığında; bu iki değişken arasındaki ilişkinin varlığı açık olarak görülmektedir. Hanedeki birey sayısının artmasına bağlı olarak iki değişken arasındaki ilişkinin düzeyi azalmaktadır. Çekirdek aile tipine kadar olan gruplarda (hanedeki üye sayısı 1, 2, 3, 4 veya 5 kişi) iki değişken arasındaki korelasyon doğrusal ve güçlü bir ilişkinin olduğunu göstermektedir. Çizelgedeki standardize edilmiş katsayılar olan beta değerlerine bakıldığında da, 2 kişiden oluşan hane değişkeninin görece olarak en önemli bağımsız değişken olduğu ve 8 kişilik hane değişkeninin de en az görece öneme sahip bağımsız değişken olduğu görülmektedir.

Çizelge 17. Hane Halkı Büyüklüğü ile Evden Hırsızlık Suçlarına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r
(Sabit)	.210	.769	-	.273	.786	-
1 Kişi	-.086	.047	.418	1.827	.078	.862
2 Kişi	.064	.045	.920	1.426	.164	.858
3 Kişi	-.010	.026	-.228	-.382	.705	.858
4 Kişi	.006	.019	.247	.322	.750	.881
5 Kişi	-.005	.020	-.126	-.230	.819	.872
6 Kişi	.064	.038	.804	1.705	.099	.844
7 Kişi	-.080	.044	-.454	-1.837	.076	.765
8 Kişi	.066	.111	.121	.593	.558	.636
9 Kişi	.138	.118	.161	1.173	.250	.445
10 Kişi ve üstü	-.235	.105	-.312	-2.246	.032	.203
R = 0.917		R² = 0.841				
F_(10, 30) = 15,914		p = .000				

Hane halkı büyüklüklerine ilişkin veriler ile yapılmış olan regresyon analizi sonuçları çalışmanın 5. hipotezinin anlamlı olduğunu göstermektedir. 5. hipoteze göre hane halkı büyüklüğü evden hırsızlık olayında önemli bir değişkendir.

Bina kat sayıları, şehirde evden hırsızlık olayını açıklayan önemli bir değişkendir. Hırsızlık için çok katlı binalar tek katlı binalara göre daha risklidir. Çünkü çok katlı binalar şehirselleşmenin bir ürünü olduğundan, bu binaların sakinleri arasında ikincil ilişkiler hâkimdir. Özellikle asansör sistemi olan binalarda kişilerin karşılaşma ihtimalleri çok azalmakta ve kişiler arası ilişkiler iyice zayıflamaktadır. Komşuluk ilişkileri zayıf olduğundan, kişiler kendi evleri dışındaki evler ile ilgilenmemekte, bunun sonucunda apartman daireleri doğal gözetimden uzak kalmaktadır.

Tokat şehrinde de yüksek katlı binaların sayısının fazla olduğu mahallelerde evden hırsızlık suçu yüksektir. Şehirdeki binaların kat durumları ile evden hırsızlık suçu arasındaki ilişkiyi inceleyen bulgulara ait analizleri içeren çizelge incelendiğinde (Çizelge 18): Mahallelerdeki binaların kat sayıları ile evden hırsızlık suçu arasında çok yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($R=0.968$, $R^2=0.937$, $p<.001$). Bina kat sayıları bağımsız değişkenleri birlikte suç oranındaki toplam varyansın yaklaşık %94'ünü açıklamaktadır.

Bağımsız değişkenlerle bağımlı değişken arasındaki ikili korelasyon incelendiğinde; 5, 6 ve 7 katlı binalar ile evden hırsızlık oranları arasında pozitif ve yüksek düzeyde bir ilişkinin olduğu (sırasıyla $r=.887$, $.874$ ve $.866$) görülmektedir. 1 ve 2 katlı binalarla evden hırsızlık suçu arasında ikili korelasyona göre düşük ve negatif bir ilişki ($r=-.058$ ve $-.208$) tespit edilmiştir. 1 ve 2 katlı binalara ilişkin tespit edilen negatif ilişki kat sayılarının azalması oranında evden hırsızlık suç miktarının da azaldığını göstermektedir.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre, bağımsız değişkenlerin evden hırsızlık suç miktarlarındaki önem sırası 7, 6, 3, 1, 4, 5 ve 2 katlı evler şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçlarına göre ise binaların 7, 6, 3 ve 1 katlı olmasının suç oranı üzerinde önemli bir değişkendir (sırasıyla $t=7.306$, 2.831 , 2.726 ve 2.695 ; $p<.05$). Diğer bağımsız değişkenler ise önemli bir etkiye sahip değildir ($p>.05$). Özellikle 6 ve 7 katlı binalara ilişkin analiz sonuçları yüksek katlı

binalar ile evden hırsızlık suçu arasındaki ilişkiyi göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Çizelge 18. Bina Kat Durumlarına Göre Evden Hırsızlık Suçlarına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r
(Sabit)	.159	.435	-	.366	.717	-
1 Katlı	.003	.001	.123	2.695	.011	-.058
2 Katlı	.001	.002	.024	.512	.612	-.208
3 Katlı	.022	.008	.155	2.726	.010	.471
4 Katlı	.015	.014	.104	1.110	.275	.654
5 Katlı	.006	.016	.068	.411	.684	.887
6 Katlı	.056	.020	.313	2.831	.008	.874
7 Katlı	.319	.044	.547	7.306	.000	.866
R = 0.968		R ² = 0.937				
F(7, 33) = 69.679		p = .000				

Yapılan arazi çalışmaları neticesinde, tek veya iki katlı binaların genellikle şehrin eski nüvesini oluşturan mahallelerde yaygın olduğu görülmüştür. Çok katlı binalar ise şehir merkezinde yer alan mahallelerde ve toplu konutların çok sayıda olduğu yeni gelişme alanlarında yaygındır.

Konutların mülkiyet özellikleri de evden hırsızlık suçunda önemli değişkenlerden biridir. Kiracıların yoğun olarak bulunduğu mahalleler, bu alanlarda sosyal hareketliliğin fazla olduğunu göstermektedir. Sosyal hareketliliğin fazla olması beraberinde sosyal çözülmenin de fazlalığını getirir (Korkmaz, 1988). Tokat şehrinde evlerin mülkiyet durumu ile evden hırsızlık değişkenleri arasındaki ilişkilere bakıldığında, “ev sahibi” ve “kiracı” değişkenlerine ait ikili korelasyonların (Çizelge 19) yüksek ($r=.868$ ve $.845$) olduğu görülmektedir. “Lojman” değişkeni için ise korelasyonlar düşük düzeydedir ($r=.232$).

Bağımlı ile bağımsız değişkenler arasında tespit edilen korelasyon katsayısı $R=0.883$ olarak bulunmuş, dolayısıyla bu değişkenler birlikte yüksek bir ilişki düzeyine işaret etmektedir. Diğer yandan bağımlı değişkende tespit edilen değişikliğin toplam varyansının yaklaşık %78’ini bu gruba dâhil edilen bağımsız değişkenler açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre, bağımsız değişkenlerin suç oranındaki görece önem sırası “ev sahibi”, “kiracı” ve “lojman” değişkenleri şeklindedir. “Lojman” değişkeni diğer değişkenlere göre

çok düşük bir ilişki göstermektedir. Bu sonuç lojmanların diğer ikamet alanlarına göre hırsızlar tarafından az tercih edildiğini ortaya koymaktadır.

Çizelge 19. Evin Mülkiyet Durumuna Göre Evden Hırsızlık Suçlarına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r
(Sabit)	-1.097	.560	-	-1.959	.058	-
Ev sahibi	.008	.002	.574	3.275	.002	.868
Kiracı	.007	.003	.348	2.000	.053	.845
Lojman	-.010	.015	-.057	-.701	.488	.232
R = 0.883		R² = 0.779				
F_(3, 37) = 43.537		p = .000				

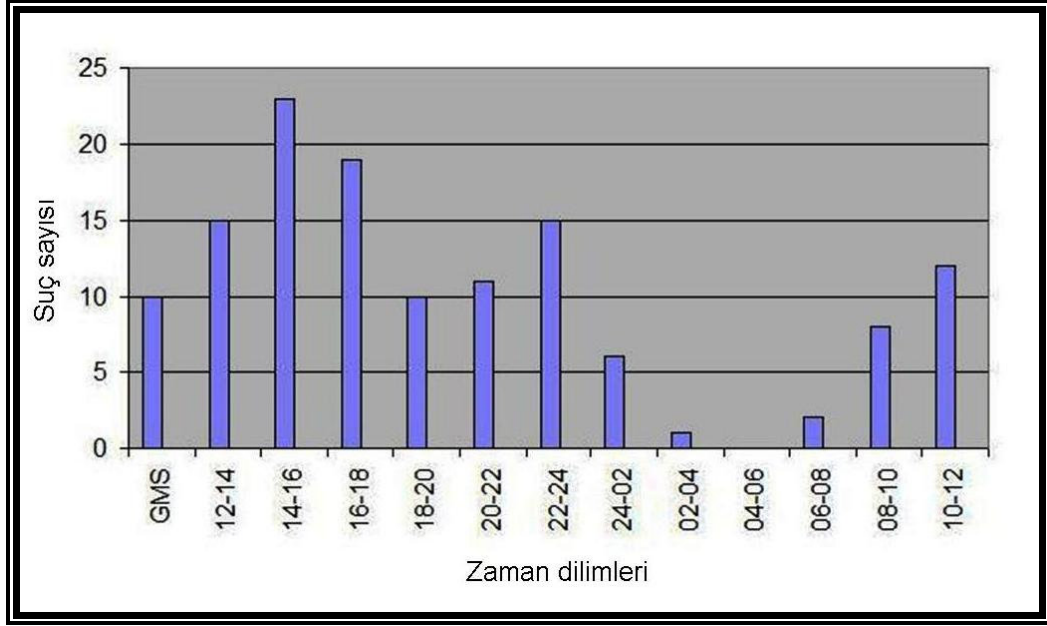
Lojmanlar, buldukları mahalleler içinde belli sınırlara sahip ve genellikle giriş kapılarına ve koruma mekanizmalarına sahip alanlardır. Lojmanlardan oluşan ikamet alanları kısmen de olsa Helsley ve Strange'in açıkladığı (1999) "kapılı toplumlara (gated community)" benzemektedir.

Daha önce de değinildiği gibi kapılı toplumların belirli karakteristik özellikleri vardır. Bu toplumlar, toplumun diğer kısmını yok sayarak etrafı duvarlarla çevrilmiş ve güvenli bir çevre yaratılmış mekânlardır. Bu toplumlar herkese açık değildir ve bu toplum dışında kalanlar bu mekânların imkânlarından yararlanamamaktadır. Bu açıklamalar, kapılı toplumlara benzeyen lojmanların neden hırsızlık için potansiyel hedef olma düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir.

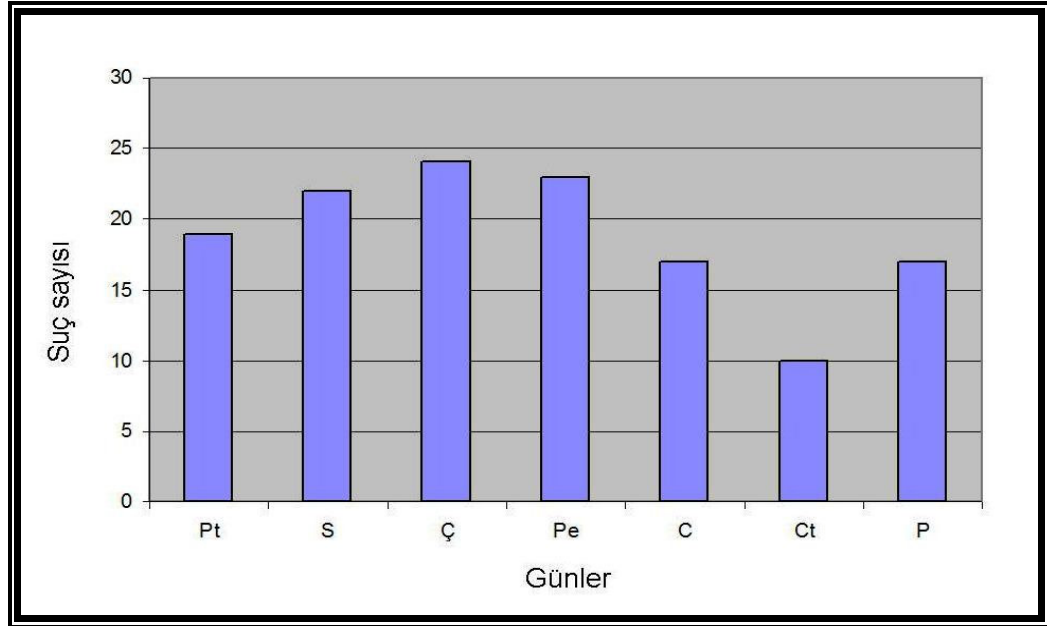
Bina kat durumları ve konutların mülkiyet özelliklerin ilişkin analiz sonuçları çalışmanın 6. hipotezinin anlamlı olduğunu göstermektedir. 6. hipoteze göre, bina kat durumları ile konutların mülkiyet özellikleri evden hırsızlık olayında önemli değişkenlerdir.

Evden hırsızlık olayı zamansal olarak değerlendirildiğinde, bu suç türünün farklı saat, gün, ay ve mevsimlerde yoğunlaştığı, diğer bir ifade ile bu suç türü için sıcak zamanların olduğu görülmektedir (Şekil 13).

Evden hırsızlık suçu gün içinde en çok 14–16 saatleri arasında gerçekleşmektedir. Çarşamba ise bu suç türüne en çok rastlanılan gündür (Şekil 14). Nisan ve temmuz ayları evden hırsızlık suçunun en çok gerçekleştiği aylardır (Şekil 15). Konu mevsimlere göre değerlendirildiğinde ise bu suç türünün kış mevsiminde yoğunlaştığı görülmektedir.

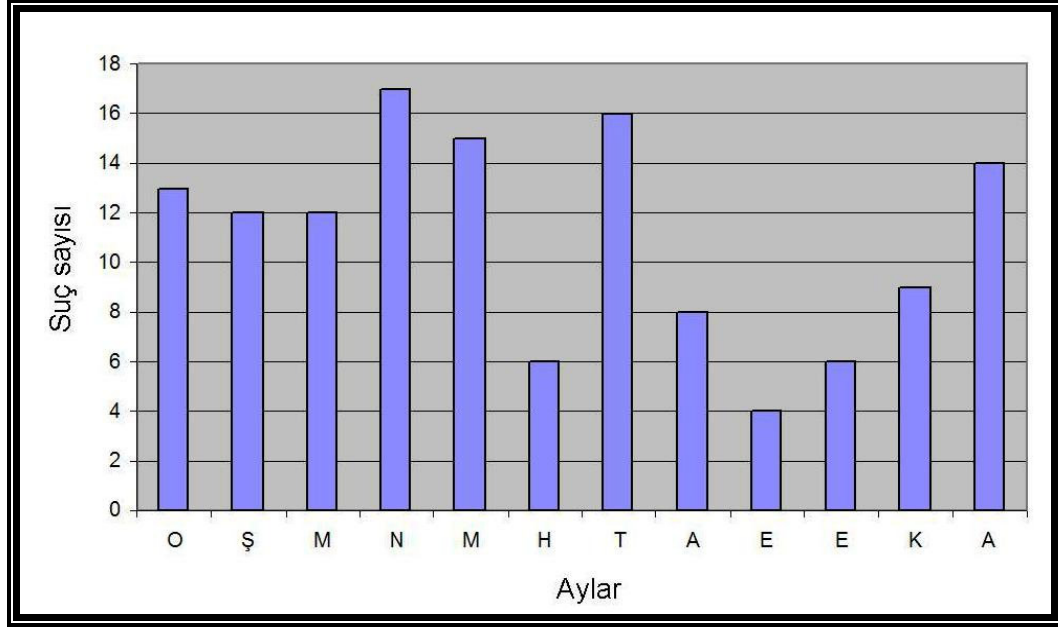
Şekil 13. Tokat Şehrinde Evden Hırsızlık Suçu Zaman (Saatler) İlişkisi (2006)
Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

Şekil 14. Tokat Şehrinde Evden Hırsızlık Suçu Zaman (Günler) İlişkisi (2006)
Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

Evden hırsızlık suç miktarı hafta içi günlerinde yüksek iken, hafta sonlarında düşük değerler göstermektedir. Bu durum kişilerin izin günlerini hafta sonlarında evde geçirmeleri ile açıklanabilir. Buna karşılık işe katılma oranının ve resmi işlerin yoğunlaştığı hafta içi günlerinde, kişilerin bu

nedenlerle evlerini savunmasız bıraktığı bilinmektedir. Evden hırsızlık suçunun yoğunlaştığı saat dilimi (14–16) de bu durumu destekler niteliktedir.

Şekil 15. Tokat Şehrinde Evden Hırsızlık Suçu Zaman (Aylar) İlişkisi (2006)

Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

4.2.2. İşyerinden Hırsızlık

Tokat şehrinde 2006 yılında kayda geçmiş olan mala karşı işlenmiş suçlarda ikinci önemli grubu 109 adet suç olayı ile işyerinden hırsızlık oluşturmaktadır. Şehirde meydana gelmiş olan mala karşı suçların %14'ü işyerinden hırsızlık suçu ile ilgilidir.

Şehrin 16 mahallesinde bu suç türüne rastlanılmamıştır. Mahalleler arasında işyerinden hırsızlık konusunda 4 mahalle ön plana çıkmaktadır. Yeniyurt Mahallesi (22 adet) işyerinden hırsızlığın en fazla gerçekleştiği mahalledir. Onu, Yeşilirmak (14 adet), Alipaşa (10 adet) ve Yarahmet (9 adet) mahalleleri takip etmektedir (Şekil 16). Şehirdeki işyerinden hırsızlık olayının %50'si adı geçen bu 4 mahallede gerçekleşmiştir. Tokat'ta 8 mahallede (Büyükbeybağı, Cemalettin, Çay, Doğancıbağları, Kümbet, Örtmeliönü, Perakende, Yeni) ise birer adet işyerinden hırsızlık olayı yaşanmıştır (Çizelge 20).

İşyerinden hırsızlık suçu olayının şehirdeki dağılımı ile işyeri sayılarının arasında yakın ilişki vardır. Tokat şehri bu açıdan

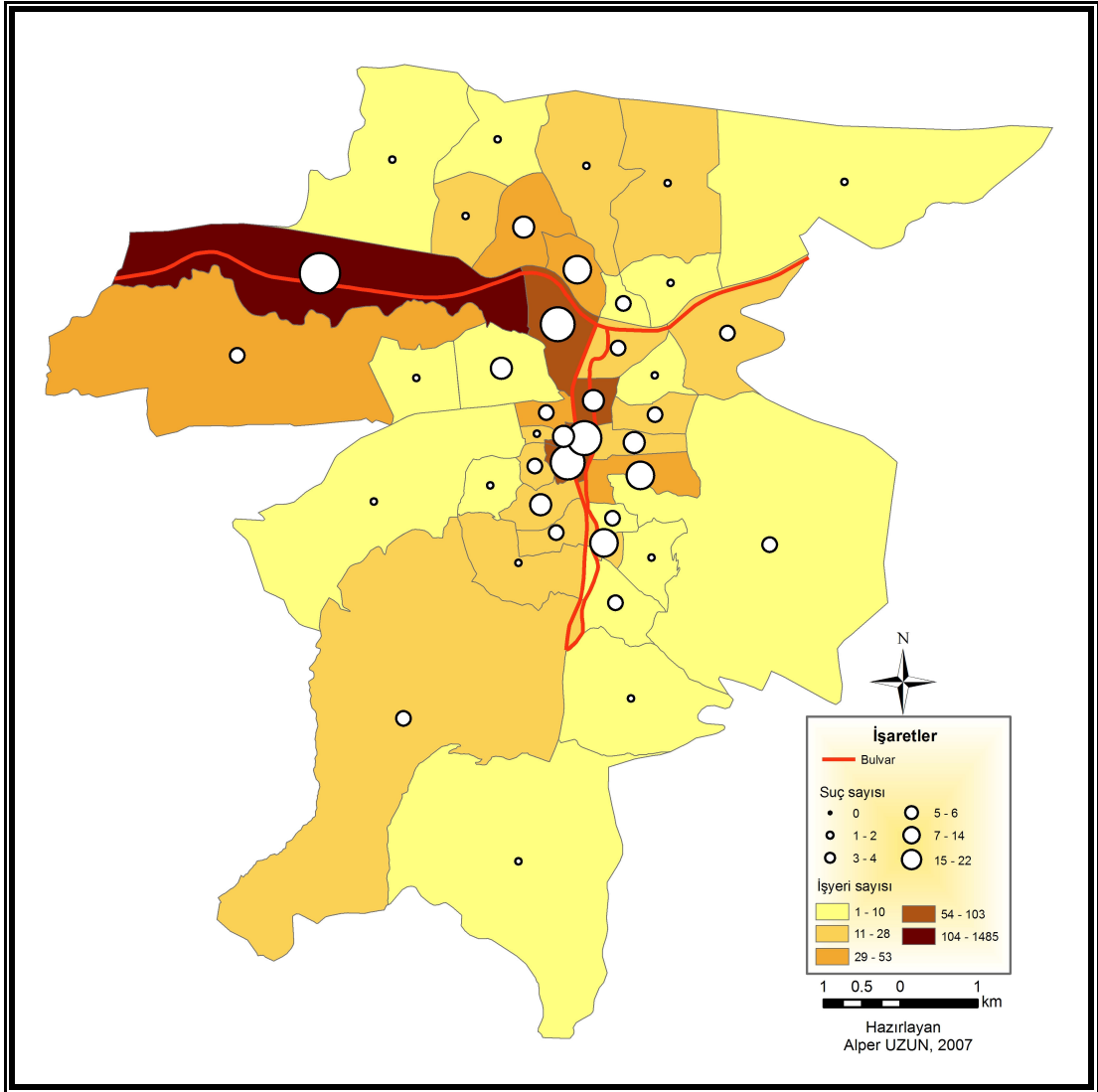
değerlendirildiğinde; şehirde 2006 yılında işyerinden hırsızlık suçunun en fazla gerçekleştiği mahalle şehrin küçük sanayi sitesinin bulunduğu Yeniyurt Mahallesi'dir (Şekil 16). 1974 yılında şehir merkezinin 2 km. batısındaki Yeniyurt Mahallesi'nde küçük sanayi sitesi faaliyete geçirilmiş; şehir merkezindeki birçok imalathane ve atölye buraya taşınmıştır. Başlangıçta 600 işyerine sahip olan bu sitenin yanına daha sonra ek sanayi sitesi yapılmış ve 503 işyeri daha eklenmiştir (Özçağlar, 1988: 237).

Çizelge 20. Tokat Şehri İşyerinden Hırsızlık Suçlarının Mahallelere Göre Dağılımı (2006)

Mahalle Adı	Suç sayısı	Mahalle Adı	Suç sayısı
Akdeğirmen	2	Karşıyaka	4
Alipaşa	10	Kaşıkcıbağları	-
Altiyüzevler	-	Kemer	-
Bahçelievler	-	Küçükbeybağı	-
Bedestenlioğlu	2	Kümbet	1
Büyükbeybağı	1	Mahmutpaşa	5
Camikebir	-	Mehmetpaşa	4
Cemalettin	1	Oğulbey	-
Çay	1	Örtmeliönü	1
Derbent	-	Perakende	1
Devegörmez	2	Semerkant	2
Doğancıbağları	1	Seyitnecmettin	-
Erenler	-	Soğukpınar	5
Esentepe	6	Topçam	-
Geyras	-	Topçubağı	-
Gezirlik	-	Yarahmet	9
Gülbaharhatun	4	Yeni	1
Güneşli	-	Yeniyurt	22
Hocaahmet	4	Yeşilirmak	14
Kabeimescit	3	Yeşilova	-
Kaleardı	3	Toplam	109

Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

Günümüzde ise küçük sanayi sitesinde 1322 adet işyeri bulunmakta ve bu işyerlerinde 5100 kişi çalışmaktadır (Tokat İl Yıllığı, 2007). Burada imalata ve tamirata yönelik işyerlerinin yanında, yedek parça ve oto malzemeleri satan işyerleri de bulunmaktadır. Küçük sanayi sitesi iş günlerinde (Cumartesi dâhil) ve bu günlerdeki mesai saatlerinde oldukça hareketlidir. Buna karşılık tatil günlerinde ve akşam saatlerinde oldukça tenhadır. Alanın güvenliğini sağlayan personel sayısı, büyüklüğüne göre yetersiz kalmakta, sonuçta bu mekân hırsızlar için çekici hale gelmektedir.

Şekil 16. Tokat Şehrinde İşyerinden Hırsızlık-İşyeri Sayısı Arasındaki İlişki (2006)

Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

İşyerinden hırsızlık olayının yüksek miktarda olduğu diğer mahalle olan Yeşilirmak Mahallesi (14), Yeniyurt Mahallesi'nin doğusunda ve ona komşu durumdadır. Küçük sanayi sitesine komşu olmasından dolayı bu mahallede de işyerleri gelişmiştir. Özellikle küçük sanayi ile yol bağlantısı olan Bosna Caddesi boyunca toplu konutlar yapılmış ve bu konutların giriş katları "showroomlar" şeklinde düzenlenmiştir. Ticaret bölgelerine komşu alanlarda suç miktarlarının yüksek olduğu tezinin Tokat şehri için geçerli olduğu görülmektedir (Dönmezer, 1994: 183–184).

Alipaşa ve Yarahmet mahallelerinde de işyerinden hırsızlık suçu şehrin diğer mahallelerine göre oldukça önemli miktardadır. Adı geçen

mahalleler şehrin merkezinde bulunmakta; çok sayıda ticari, yönetim ve eğitim fonksiyon alanları içermektedirler. İşyerinden hırsızlık suçunun rastlanmadığı mahalleler ise işyeri sayılarının az olduğu şehrin kenar mahalleleridir.

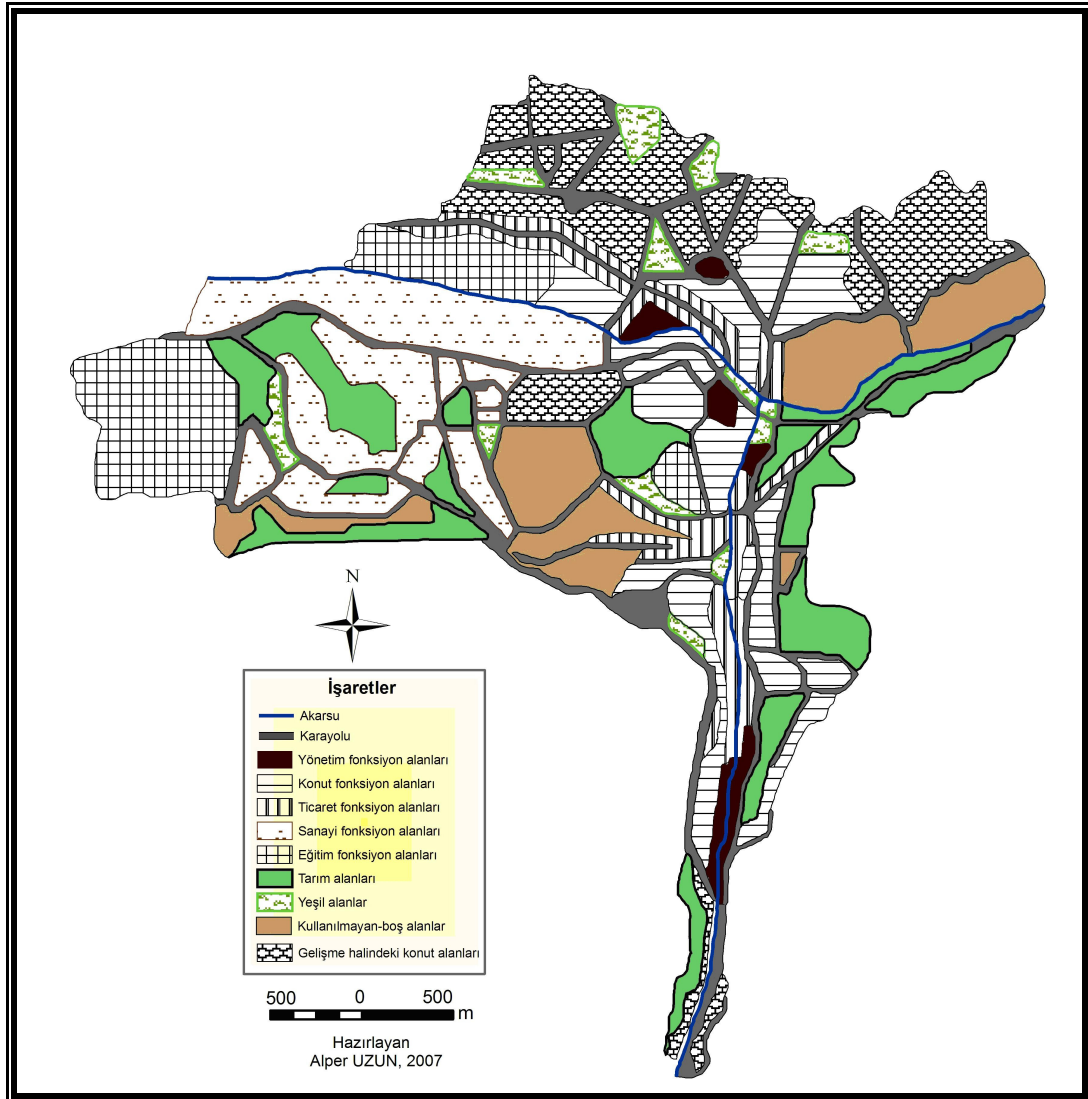
Tokat şehrinde işyerinden hırsızlık suçu ile işyeri sayıları arasındaki korelasyona bakıldığında; şehirdeki işyeri sayıları ile işyerinden hırsızlık suçu arasındaki ikili korelasyon pozitif ve yüksek düzeyde bir ilişki göstermektedir ($r= 0.77$). Bu açıklamalar ışığında çalışmanın 7. hipotezi olan “İşyeri sayısının arttığı mahallelerde işyerinden hırsızlık suçu da artmaktadır” hipotezinin anlamlı olduğu görülmüştür.

Şehirler içinde, farklı kullanımların ön plana çıktığı alanlar mevcuttur. Bu farklı kullanımlar buldukları alana hâkim olmakta ve o alandaki sosyoekonomik hayata yön vermektedir. Mekânsal arazi kullanım kalıbının rutin faaliyet teorisinde de önemli bir yeri vardır. Çünkü arazi kullanımı beşeri faaliyetlerin çeşidini belirlemekte ve hangi suç türlerinin hangi mekânlarda ortaya çıkacağına etki etmektedir. Bu bağlamda işyerinden hırsızlık suçunun şehirlerdeki ticaret fonksiyon alanlarının yoğun olduğu bölgelerde artacağı açıktır. Çünkü hırsızlığın hedef kitleleri olan alışveriş merkezleri, mağazalar, işyerleri vb. mekânlar bu alanlarda daha çok sayıda bulunmaktadır.

Konu Tokat şehri özelinde incelendiğinde; şehirde arazi kullanımı mahallelere göre farklılık göstermekte; bazı mahalleler yönetim fonksiyon alanları ile ön plana çıkarken, bazıları ticaret fonksiyon alanları ile dikkat çekmektedir. Şehirdeki başlıca arazi kullanımı şekilleri yönetim, konut, ticaret, sanayi, eğitim, tarım alanları, yeşil alanlar, gelişme halindeki konut alanları ve yerleşmeye sakıncalı alanlardır (Şekil 17).

Tokat şehir merkezinde, merkezileşmiş ticaret sahalarının veya merkezi iş alanlarının varlığından söz etmek mümkün değildir. Çünkü şehirde ticaret, konut, eğitim ve yönetim fonksiyon alanları iç içe geçmiş şekildedir. Buna karşılık şehirde perakende ticaret yapan işyerlerinin yoğun olduğu alanlar da yok değildir. Şeritsel gelişim özelliği gösteren bu alanlar: Gaziosmanpaşa Bulvarı, Behzat Bulvarı, Vali Zekai Gümüşdiş Caddesi, Orhangazi Caddesi, Yenişehir Caddesi, Vali Ayhan Çevik Caddesi, Kuyumcular Caddesi ve Hacı Munirbey Caddesi'dir.

Özellikle Gaziosmanpaşa ve Behzat bulvarları ve çevresi ticaret fonksiyonlarının en yoğun olduğu alanlardır. Şehrin en işlek bulvarı olan Gaziosmanpaşa'da, çeşitli kamu kurum ve kuruluşları ile birçok ticari işyeri bulunmaktadır. Bu bulvarlar gün içerisinde birçok kişi tarafından farklı amaçlarla ziyaret edilen mekânlardır. Bu alanların ziyaretçileri sadece şehrin sakinleri değildir; yakın kasabalarda ve merkeze bağlı köylerde oturanlar da çeşitli ihtiyaçlarını gidermek amacıyla sık sık bu alanları ziyaret etmektedirler.

Şekil 17. Tokat Şehri Fonksiyonel Arazi Kullanım Alanları (2003)
Kaynak: Ünal 2005'ten değiştirilerek

Şehrin tarihi merkezi Cami-i Kebir, Semerkant, Mahallesi iken günümüzde yerleşmenin merkezini Yarahmet, Kâbe-i Mescit, Alipaşa, Gülbaharhatun ve Soğukpınar mahalleleri oluşturur. Adı geçen mahalleler,

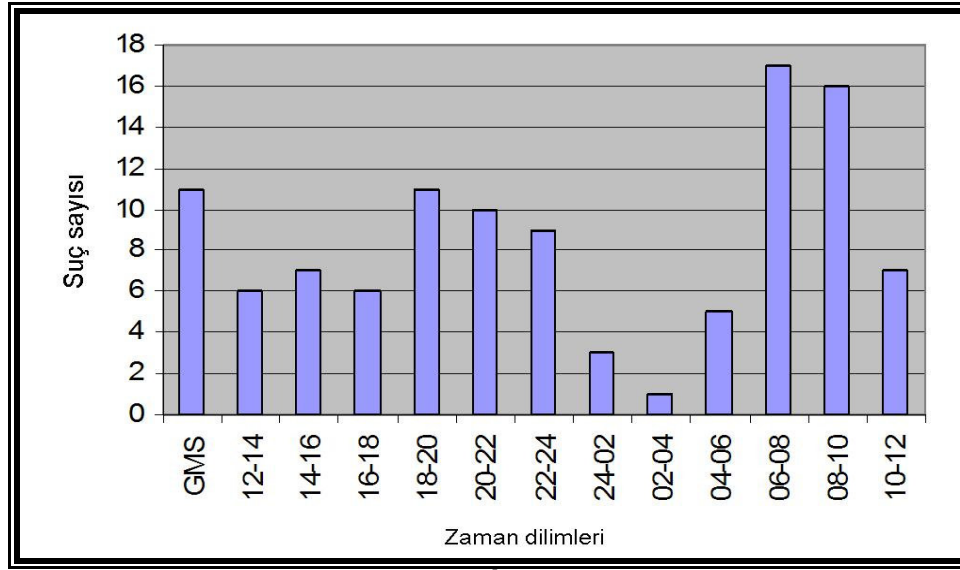
Gaziosmanpaşa Bulvarı ile Behzat Bulvarı arasında kalan sahada bulunmaktadır. Şehirsel gelişmenin yeni olduğu Karşıyaka, Esentepe ve Altıyüzevler mahalleleri boyunca uzanan Orhangazi ve İmamlık caddeleri de özellikle tüketim mallarına dönük ticari işletmelerin yoğunluk kazandığı alanlardandır. Bu açıklamalar ile birlikte Şekil 16 ve Şekil 17 beraber değerlendirildiğinde işyerinden hırsızlık suçunun arazi kullanımı ile olan ilişkisi belirgin olmaktadır. Özellikle ticari ve sanayi fonksiyon alanlarının geniş alan kapladığı mahallelerde işyerinden hırsızlık suçu önemli boyutlara ulaşmakta; bu tespit de çalışmanın 8. hipotezini doğrulamaktadır. Çalışmanın 8. hipotezine göre, arazi kullanımı ile işyerinden hırsızlık suçu arasında ilişki vardır.

Arazi kullanımının suçun meydana geldiği zamana etkisi nedeniyle zamansal boyutu da vardır. Örneğin içkili eğlence faaliyetlerinin yoğun olduğu alanlarda suçun gece saatlerinde artacağını söylemek mümkündür. İşyerinden hırsızlık iki şekilde olmaktadır: Eşya çalma ve dükkân soyma. Eşya çalma olayları müşteri sayısının fazla olduğu akşam saatlerinde fazlaşırken, dükkân soyma olayları ise geç saatlerde (24–06) yoğunluk göstermektedir (Karakaş, 2004). Tokat şehrinde işyerinden hırsızlık suçu gün içerisinde en çok 06–08 (17 adet) ve 08–10 (16 adet) saatleri arasında işlenmiştir (Şekil 18). Hırsızların suçu işlemek için günün erken saatlerini seçtiği görülmektedir. Özellikle 06–08 saatleri arası kişilerin son uyku saatlerini kapsadığından, hırsızlar sokak ve caddelerin boş olma durumundan faydalanmaktadır. Bunlara ek olarak işyerinden hırsızlık suçu akşam iş çıkış saatlerinde de diğer saatlere göre biraz artış göstermektedir. Bu durumda hırsızların işyerlerin kalabalık olmasından faydalandığına işaret etmektedir.

İşyerinden hırsızlık suçunun haftanın günleri ile olan ilişkisine bakıldığında ise suç miktarının günlere göre düzenli bir dağılım gösterdiği söylenebilir (Şekil 19). Salı günü 23 adet suç miktarı ile diğer günlere göre ön plana çıkmaktadır.

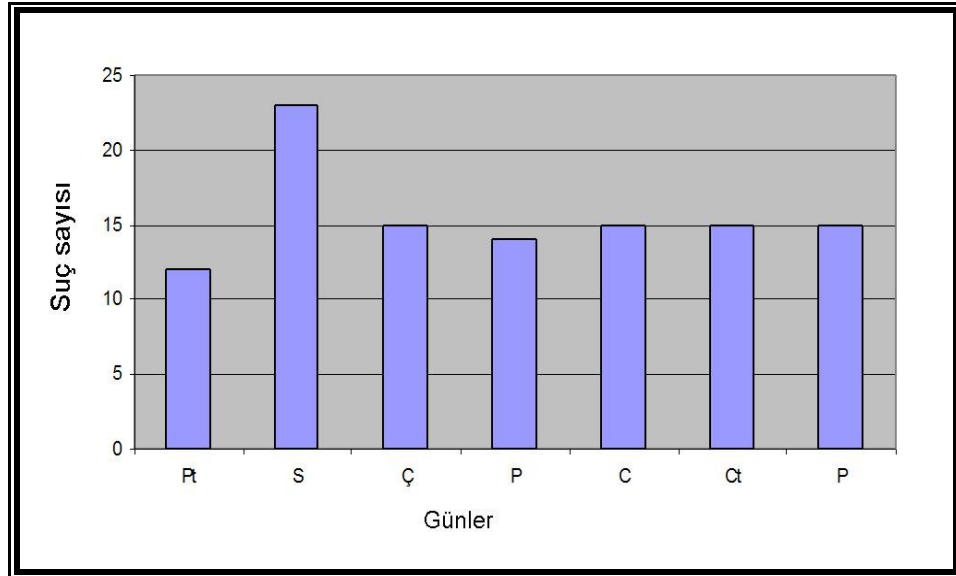
Kriminoloji literatüründe mala karşı işlenen suçların daha çok kış aylarında arttığı tezinin Tokat şehri içinde geçerli olduğu görülmektedir. Kış mevsiminde akşamın erken saatlerinde insanlar evlerine çekildikleri ve aralarındaki temaslar azaldığı için kişilere karşı işlenmiş suçlar bu mevsimde

azalmaktadır. Buna karşılık yaz mevsiminde ise günlerin uzun olmasının yanında gecenin geç saatlerine kadar kişiler arası temaslar mevcuttur. Bu yüzden kişiye karşı suçlar yaz mevsiminde artmaktadır. Kış aylarında ve soğuk bölgelerde mülkiyete karşı işlenen suçların çokluğuna gelince; kışın sebep olduğu ekonomik zorluklar ve ihtiyaçların bu hususta önemli bir etmen oluşturduğu bir gerçektir; ayrıca uzun geceler de bu tür suçlar için kolaylıklar sağlamaktadır (Dönmezer, 1994: 168).

Şekil 18. Tokat Şehrinde İşyerinden Hırsızlık Suçu Zaman (Saatler) İlişkisi (2006)

Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

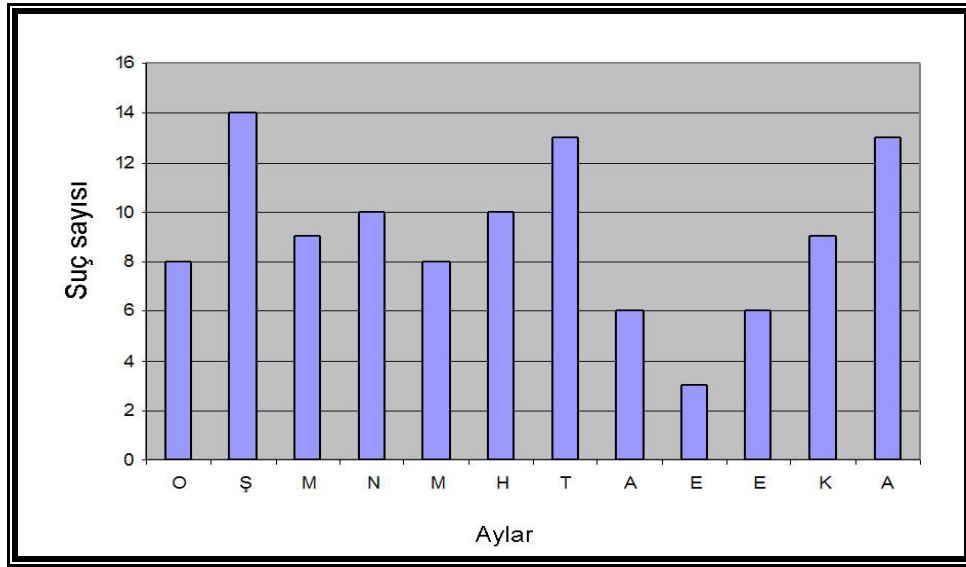

Şekil 19. Tokat Şehrinde İşyerinden Hırsızlık Zaman (Günler) İlişkisi, (2006)

Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

Kış mevsiminde işyerinden hırsızlık olayının artma nedenlerinden bir başkası ise bu sezonda palto, pardösü gibi giysilerin yoğun olarak kullanılması çalınan eşyaların kolayca gizlenmesini kolaylaştırdığından işyerinden hırsızlık vakaları artmaktadır (Karakaş, 2004: 26).

Bu açıklamalara paralel olarak Tokat şehrinde işyerinden hırsızlık suçunun en çok şubat ayında gerçekleştiği görülmektedir (Şekil 20). Kış mevsimi de en sıcak mevsim olarak belirmektedir. Şehirdeki işyerinden hırsızlık suçlarının %32,1'i bu mevsimde gerçekleşmiştir. Bu açıklamalar çalışmanın 9. hipotezinin, "İşyerinden hırsızlık en çok kış aylarında yaşanmaktadır", doğrulandığını göstermektedir.

Şekil 20. Tokat Şehrinde İşyerinden Hırsızlık Zaman (Aylar) İlişkisi (2006)

Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

4.2.3. Oto Hırsızlığı

Tokat şehrinde 18 adet oto hırsızlığı meydana gelmiştir. Bu suç türü evden ve işyerinden hırsızlık suçlarına göre oldukça düşük değerlerdedir. Şehrin 28 mahallesinde bu suç türüne rastlanmamaktadır. Geri kalan 13 mahallede ise 1–2 arasında değişen rakamlarda oto hırsızlığı olayı gerçekleşmiştir. Oto hırsızlığı konusunda şehirde ön plana çıkan mahalle yok gibi görünmektedir. Ancak bu olayının gerçekleştiği mekânlar arasında bir gruplama yapıldığında mahalleler arasında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 21).

Çizelge 21. Tokat Şehrinde Oto Hırsızlığının Mahallelere Göre Ayrıntılı Olarak Dağılımı (2006)

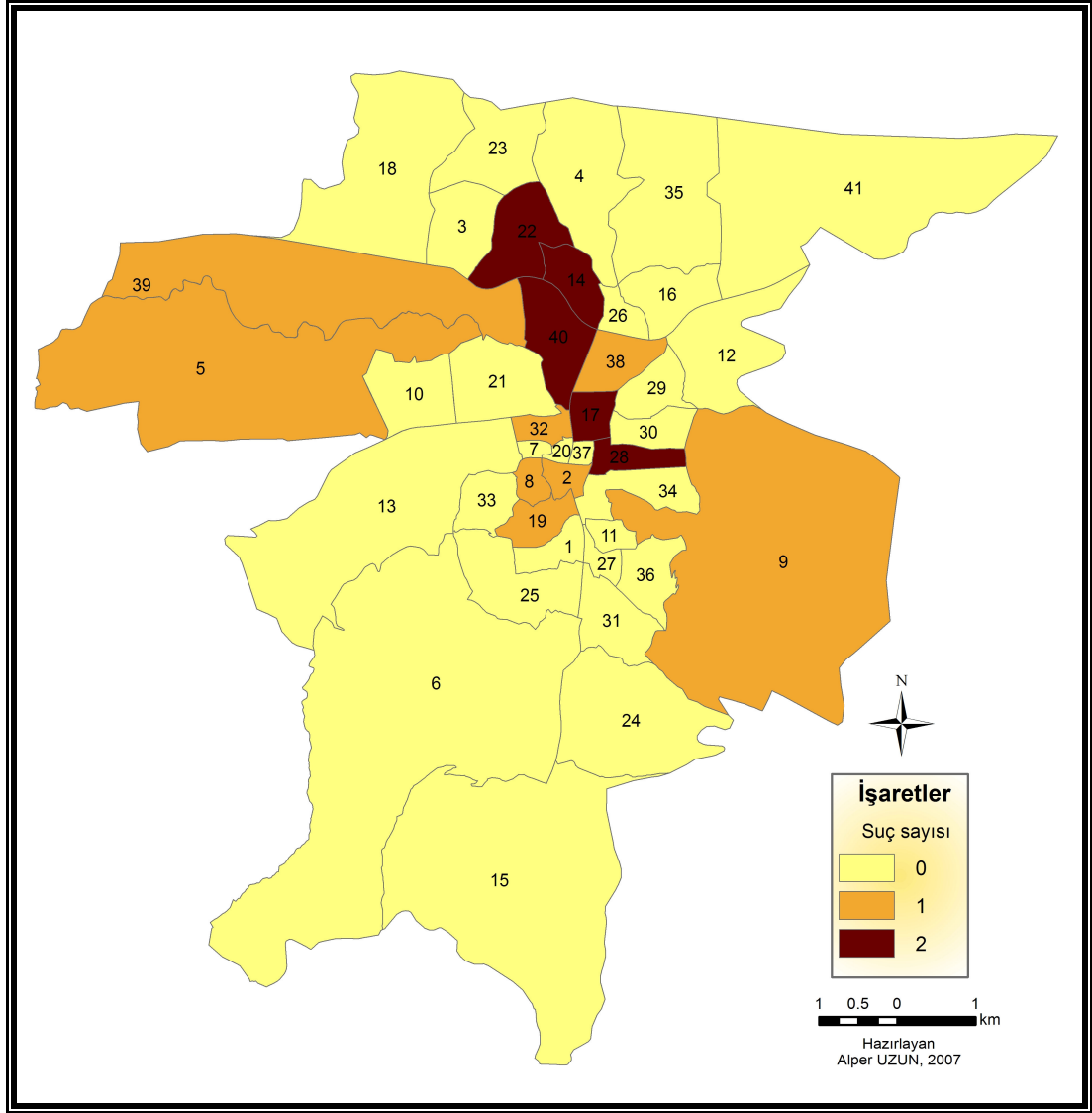
Mahalle Adı	Oto Hırsızlığı	Mahalle Adı	Oto Hırsızlığı
Esentepe	2	Cemalettin	1
Gülbaharhatun	2	Çay	1
Karşıyaka	2	Hocaahmet	1
Mehmetpaşa	2	Semerkant	1
Yeşilirmak	2	Yeni	1
Alipaşa	1	Yeniyurt	1
Bedestenlioğlu	1	Toplam	18

Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2006)

Oto hırsızlığı olayının, olay sayısı az olmakla beraber, mahallelere göre dağılımı incelendiğinde iki alan ön plana çıkmaktadır. Birinci alan şehir merkezi ve yakın çevresi; diğeri küçük sanayi sitesinin bulunduğu alan ve yakın çevresidir (Şekil 21). Şehrin kenar mahallelerinde ise (Çay Mahallesi hariç) otodan hırsızlık olayı gerçekleşmemiştir.

Gelir durumunun yüksek oluşu ile mal sahipliği arasında doğru bir ilişki bulunmaktadır. Bu açıdan Tokat şehrindeki oto hırsızlığı değerlendirildiğinde; şehirde 2'şer adet oto hırsızlığının gerçekleştiği alanlar şehrin gelişmiş olan mahallelerindedir. Sadece Mehmetpaşa Mahallesi orta ölçüde gelişmiştir. Tokat'ta oto hırsızlığı genel olarak iş ve ticaret hacminin yoğunlaştığı bölgeler ve gelir düzeyi yüksek ailelerin oturduğu mahallelerde gerçekleşmiştir.

Oto hırsızlığının, araç sayısının fazlalığı ve güvenlik personelinin yetersizliği göz önüne alınarak, küçük sanayi sitesini ihtiva eden Yeniyurt Mahallesi'nde en fazla gerçekleşeceği düşünülmüş ve çalışmanın 10. hipotezi bu doğrultuda geliştirilmiştir. Ancak oto hırsızlığının Tokat'taki dağılımı, bu konuda herhangi bir mahallenin sıcak nokta olmadığını göstermektedir. Oto hırsızlığı, küçük sanayi sitesinden ziyade gelişmiş olan mahalleler ve iş ve ticaret hacminin yoğunlaştığı şehir merkezindeki mahallelerde daha fazla yaşanmıştır. Böylece çalışmanın 10. hipotezi olan "Şehirde oto hırsızlığı en fazla küçük sanayi sitesini içeren mahallede gerçekleşmektedir" doğrulanmamıştır.

Şekil 21. Tokat Şehrinde Oto Hırsızlığının Mahallelere Göre Dağılışı (2006)

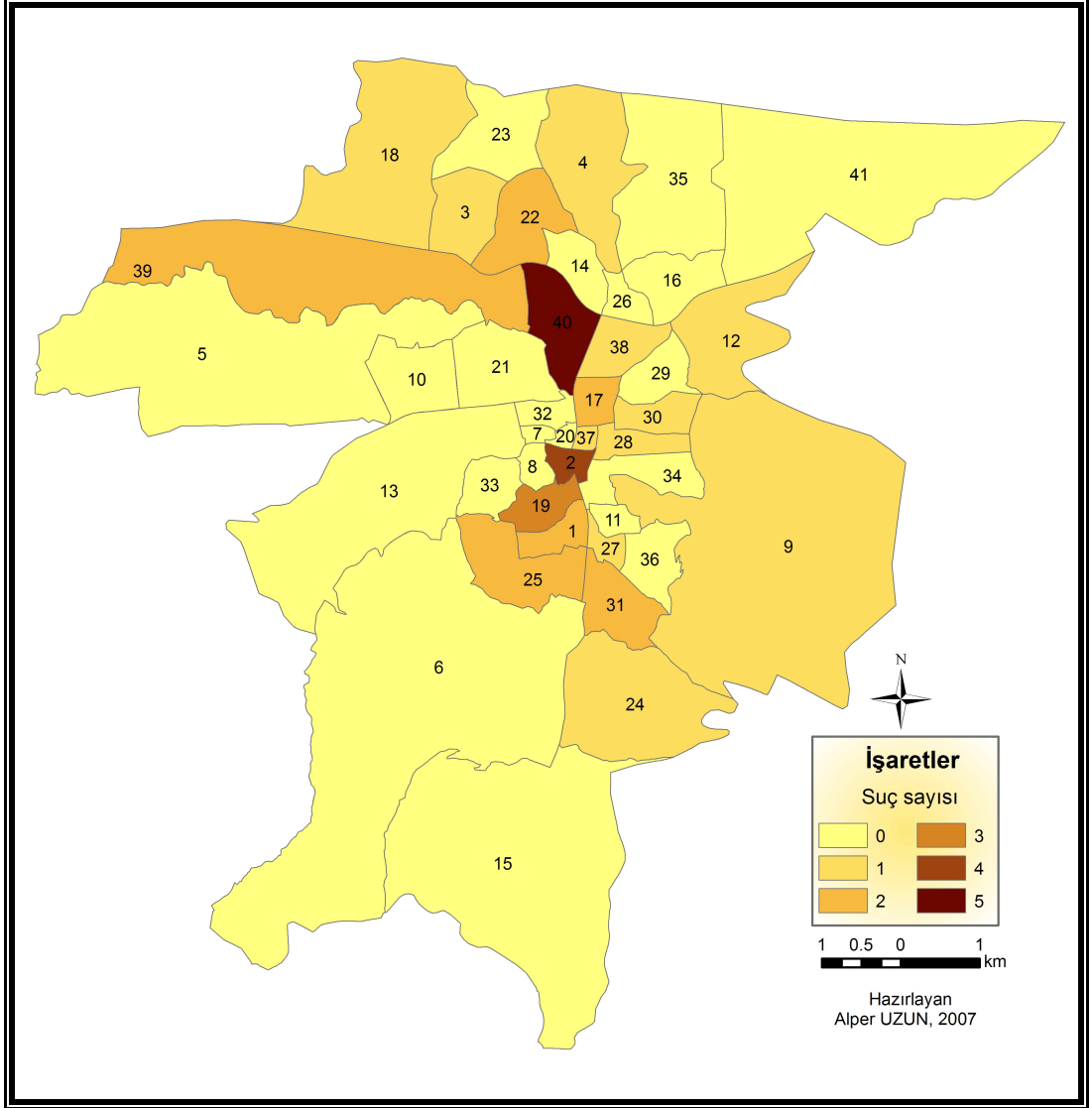
Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

4.2.4. Otodan Hırsızlık

Tokat'ta 35 adet otodan hırsızlık olayı gerçekleşmiştir. Şehrin 21 mahallesinde otodan hırsızlık olayı yaşanmamıştır. Diğer mahallelerde ise 1–5 arasında değişen rakamlarda bu suç türüne rastlanmaktadır. Otodan hırsızlık en fazla Yeşilirmak Mahallesi'nde (5) meydana gelmiştir. Onu Alipaşa (4) ve Hocaahmet (3) mahalleleri takip etmektedir (Şekil 22).

Otodan hırsızlığı etkileyen birçok değişken vardır. Bunlardan en önemlisi ise kişilerin günlük faaliyetlerini gerçekleştirmek amacıyla yaptıkları seyahatlerdir. Kişilerin rutin faaliyetleri doğrultusunda kullandığı mekânlar, onların mağdur olma derecelerini etkilemektedir. Tokat'ın arazi kullanımı

otodan hırsızlık olayında ön plana çıkmaktadır. Çünkü şehirde bu suçun gerçekleştiği alanlardan bazıları, daha önce ele alınan suç türlerinde görülenlerden farklıdır.

Şekil 22. Tokat Şhrinde Otodan Hırsızlığın Mahallelere Göre Dağılışı (2006)

Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

Yeşilirmak, Alipaşa ve Hocaahmet çeşitli fonksiyonları (sağlık, yönetim, eğitim, ticaret) içeren mahalleler oldukları için gün içerisinde şehrin farklı kesimlerinden gelen birçok insanın yoğun olarak kullandığı mekânlardır. Bu alanlarda sınırlı sayıda bulunan resmi veya özel otoparklar kısa sürede dolmaktadır. Bunlara ek olarak cadde boyları ve sokak aralarındaki boş alanlara da gün içerisinde ilk gelenler araçlarını park etmektedirler. Adı geçen

mahallelerde otodan hırsızlığın yüksek sayılarda olması, günlük faaliyetlerini gerçekleştirmek için araçlarını bu alanlara park edenlerin mağdur olması ile ilgilidir.

Araçları için bu mahallelerde park yeri bulamayan kişiler ise yakın çevrede bulunan uygun alanlara yönelmektedir. Bu alanlar, hem merkeze yakın hem de ücretsiz park alanı şeklindedir. Bunlardan bazıları evden ve işyerinden hırsızlığın çok az yaşandığı ve hatta bazılarında hiç gerçekleşmediği; buna karşılık otodan hırsızlığa konu olan şehrin kenar mahallelerindedir (Mahmutpaşa, Akdeğirmen, Örtmeliönü, Küçükbeybağı). Rutin faaliyet teorisine göre suçun oluşması için gerekli olan 3 koşul bu alanlarda kendini göstermektedir. Bu mahallelerde düşük seviyeli koruma mekanizması (nüfus yoğunluğu azdır) ve uygun mağdur/hedef (otomobil) bulunmaktadır. Suçun oluşması için ise sadece potansiyel/motivasyonlu/suçlu/şüpheliye ihtiyaç vardır. Kişiler araçlarını korumasız bir çevrede bıraktıklarından hırsızlara suç işlemek için uygun zemin hazırlanmış olur.

Otodan hırsızlığı etkileyen diğer önemli bir faktör ise sağlık fonksiyonudur. Şehirde sağlık fonksiyonunun gelişmiş olduğu mahallelerde (Bahçelievler, Parakende, Hocaahmet ve Alipaşa) otodan hırsızlığa rastlanmaktadır. Bu mahallelerin hepsinde hastane bulunmaktadır. Hastaneye muayene olmak veya refakat etmek için gelenler araçlarını uygun boş alanlara bırakmaktadırlar. Sonuçta bu alanlarda park eden araç sayısı fazla olmakta ve park süreleri de diğer alanlara göre daha da uzamaktadır. Bu nedenle gerek araç sayısı gerekse de uzun zamanlı park süreleri hırsızlar için bu alanları çekici yerler haline getirmektedir.

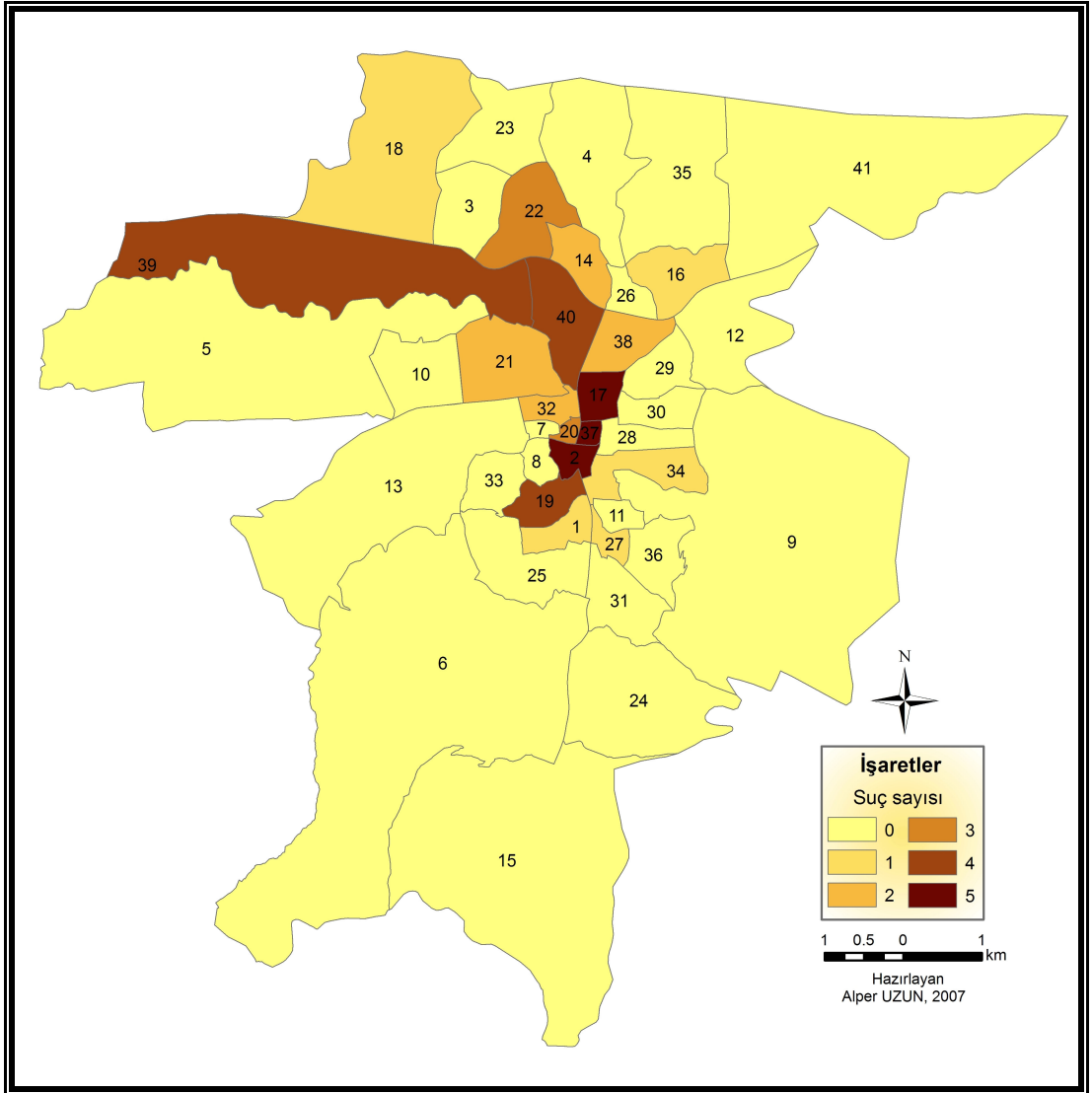
4.2.5. Dolandırıcılık

Şehirde 46 adet dolandırıcılık suçu işlenmiştir. Mala karşı işlenmiş suçlar içerisinde bu olay sayısı ile 4. sırada (Evden hırsızlık 132, işyerinden hırsızlık 109, mala zarar verme 105) gelmektedir. Dolandırıcılığın az sayıda olması bu suç türünün özelliği ve şehrin kimliği ile ilgilidir. Çünkü dolandırıcılık sanayi ve ticaretin gelişmiş olduğu toplumlarda çok rastlanan bir suçtur (Demirbaş, 2005: 243). Tokat ise nüfusun fazla olmadığı ve geleneksel ilişkilerin büyük oranda devam ettiği bir şehirdir. Özellikle şehrin kenar mahallelerinde birincil ilişkilerin sürdüğü görülmektedir. Dolayısıyla bu

suçu işleyecek kişilerin kimlikleri çabuk tespit edilebilmekte ve suçlunun yakalanması kısa sürmektedir.

Tokat'ta mala karşı işlenmiş suçlardan en çok faili yakalanmış olan suç türünün dolandırıcılık olması bu görüşü desteklemektedir. Dolandırıcılık, şehirde aydınlatılma oranı (%54,3) en yüksek olan suç türüdür. Bu oran mala karşı işlenmiş suçların aydınlatılma oranı ortalamasından da (%38,5) oldukça yüksek bir değerdedir.

Yukarıda yapılan açıklamalara paralel olarak Tokat'ta da dolandırıcılık suçunun ticaret ve sanayi fonksiyon alanları ile ön plana çıkan mahallelerde yüksek miktarda olduğu görülmektedir (Şekil 23).

Şekil 23. Tokat Şehrinde Dolandırıcılık Suçunun Mahallelere Göre Dağılışı (2006)

Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

Gaziosmanpaşa Bulvarı ve bu bulvara açılan sokaklarda ticari işyerleri yoğun olarak bulunmaktadır. Gaziosmanpaşa Bulvarı üzerinde bulunan ve şehirde ticari hayatın en yoğun olduğu mahalleler olan Alipaşa, Yarahmet ve Gülbaharhatun mahallelerinin her birinde 5'er adet dolandırıcılık suçu gerçekleşmiştir.

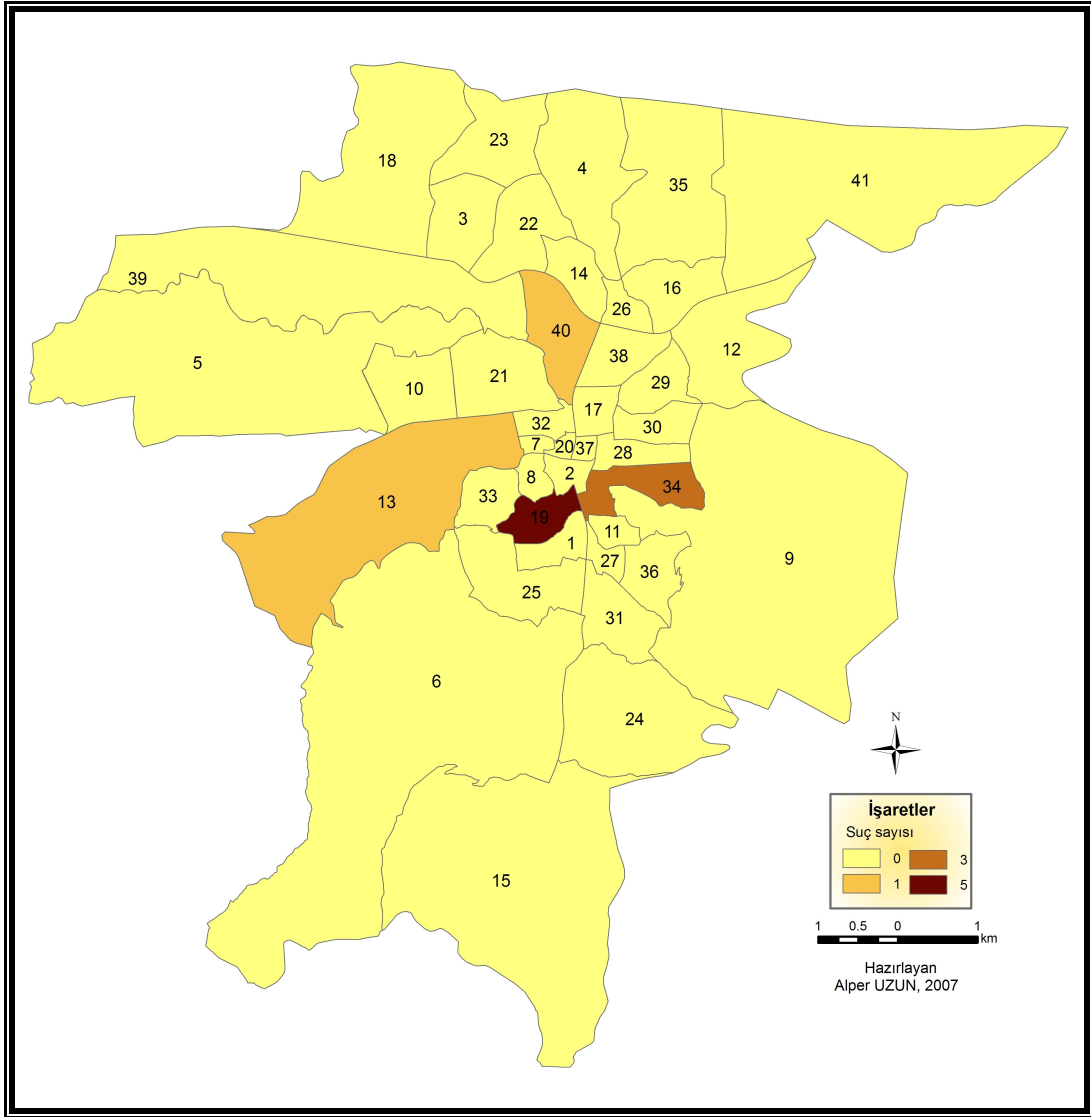
Gaziosmanpaşa Bulvarı'nın kuzeydeki devamı olan Yeşilirmak ve güneydeki devamı olan Hocaahmet mahallelerinde ise 4'er adet dolandırıcılık suçu işlenmiştir. 4 adet dolandırıcılık suçunun gerçekleştiği bir diğer mahalle ise küçük sanayi sitesinin bulunduğu Yeniyurt Mahallesi'dir.

Dolandırıcılık suçunun gerçekleştiği diğer mahalleler ise yukarıda adı geçen mahallelere komşu olan mahallelerdir. Şehrin merkezi mahallelerine komşu alanlarda bulunmalarına paralel olarak bu mahallelerde de ticari fonksiyonlar yoğundur. Şehrin kenar mahalleleri, Güneşli Mahallesi dışında, dolandırıcılık suçunun hiç işlenmediği alanlardır. Güneşli Mahallesi'nin, eğitim fonksiyonu alanı olması nedeniyle dolandırıcılık suçuna konu olduğu söylenebilir.

Bu açıklamalar 11. hipotezin doğrulandığını göstermektedir. Çalışmanın 11. hipotezi "Dolandırıcılık ticaretin daha çok geliştiği merkezi alanlarda yaşanmaktadır" şeklinde ifade edilmişti.

4.2.6. Yankesicilik

Yankesicilik, toplu ulaşım araçları, otogar, tren garı, havayolu terminalleri, pazarlar ve alışveriş merkezleri gibi kalabalık mekânlarda, motivasyonlu suçlunun potansiyel hedeflerin dalgınlığından istifade ederek ceplerinden veya çantalarından değerli eşyalarını çalması olayıdır (Tavsiyelerimiz, 2008). Yankesicilik, kısaca insanların yoğun olarak bulunduğu ve kullandığı alanlarda sık rastlanan bir suç türüdür. Çalışma alanında da yankesicilik suçunun insanların yoğun olduğu mekânlarda ön plana çıktığı görülmektedir. Ancak yankesicilik şehirde az rastlanan suç türlerinden biridir. Tokat'ta sadece 4 mahallede toplamda 10 adet yankesicilik suçu gerçekleşmiştir. Hocaahmet (5) ve Soğukpınar (3) mahalleleri yüksek suç miktarları ile dikkat çekmektedir. Yeşilirmak ve Erenler mahallelerinde ise birer adet yankesicilik olayı yaşanmıştır (Şekil 24).

Şekil 24. Tokat Şehrinde Yankesicilik Suçunun Mahallelere Göre Dağılışı (2006)

Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

Yankesicilik suçunun en fazla gerçekleştiği Hocaahmet Mahallesi sağlık fonksiyonunun hâkim olduğu bir mahalledir. Şehirdeki iki devlet hastanesinden birisi (Doktor Cevdet Akyan Devlet Hastanesi) bu mahallededir. Hastane, yatak sayısı (406) ve personel sayısı (518) açısından ildeki en büyük hastanedir (Tokat İl Çevre Durum Raporu, 2006). Hastane ve çevresi arazi kullanımının yoğun olduğu bir alandır. Ticaret mekânları (eczaneler, özel muayenehaneler, bakkal ve marketler) ve ikamet alanları bir arada bulunmaktadır. Muayene olmak ya da hasta ziyaretinde bulunmak için birçok kişi hafta içi günlerde bu alanı kullanmaktadır. Hastane ve çevresi araç trafiğinin yoğun buna karşılık otopark alanlarının ise sınırlı olduğu bir alandır.

İnsanların da yoğun olduğu bu mahalle yankesicilik olayı için uygun ortam oluşturmaktadır. Suçun oluşması için tüm imkânlar bu alanda mevcuttur. Uygun hedeflerin sayısı çok fazladır ve buna karşılık deneyimli korumalar ise yetersizdir. Suçun oluşması için geri kalan motive olmuş suçlunun varlığıdır. Özellikle, hastane gibi mekânlarda insanların dikkat düzeyleri düşük olduğundan yankesicilik suçuna maruz kalma riskleri yüksektir.

Soğukpınar Mahallesi ise Hocaahmet Mahallesi'ne komşu alandadır. Bu mahallede Hocaahmet Mahallesi'ne benzer özellikler göstermektedir. Soğukpınar Mahallesi şehirdeki iş ve ticaret hacminin en yoğun olduğu iki bulvar (Gaziosmanpaşa ve Behzat bulvarları) arasında kalan ve yine şehirdeki toplu ulaşımın yoğunluk gösterdiği alanlardan biri olan mahalledir.

Yeşilirmak Mahallesi de gün içerisinde arazi kullanımının en yoğun olduğu mahallelerden birisidir. Özellikle yüksek öğretim öğrencilerine yönelik hizmet sağlayan cafe ve lokantalara bu mahallede çok sık rastlanmaktadır.

4.2.7. Mala Zarar Verme

Mala zarar verme suçu Tokat şehrinde evden ve işyerinden hırsızlık suçlarından sonra en çok karşılaşılan suç türüdür. Bu suç türü Eski Türk Ceza Kanunu'nda (ETCK) 516. maddesine göre "Bir kimse her ne şekilde olursa olsun diğer bir kimsenin taşınır veya taşınmaz malını yıkar veya yok eder veya bozar ya da bunlara zarar verirse zarar görenin şikâyeti üzerine" cezalandırılır" şeklinde tanımlanmıştır. Yeni Türk Ceza Kanunu'nun (YTCK) 151/1 maddesine göre ise "Başkasının taşınır veya taşınmaz malını kısmen veya tamamen yıkan, tahrip eden, yok eden, bozan, kullanılamaz hâle getiren veya kirleten kişi, mağdurun şikâyeti üzerine cezalandırılır" ifadesi kullanılmaktadır. Görüldüğü üzere ETCK ve YTCK arasında mala zarar verme suçunun gerçekleşmesi bakımından esas itibarıyla bir farklılık bulunmamaktadır. Ancak suçun maddi ögesini oluşturan hareketler açısından malın "kullanılmaz hale getirilmesi" ve "kirletilmesi" ögelerine yer verilmiş olması YTCK'nun öncekine göre farklılık gösteren özellikleridir (Erdem, 2007).

Mala zarar verme suçunun hırsızlık suçundan farklı olan yönlerine bakıldığında; hırsızlık suçunda korunan yarar zilyetlik (bir malı kullanmakta olma durumu) ve mülkiyet iken bu suç türünde ise yalnızca mülkiyettir. Yine

hırsızlık suçunun konusunu yalnızca taşınır mallar oluştururken, bu suçun konusunu ise hem taşınır ve hem de taşınmazlar oluşturabilir. Hırsızlık suçunda fail, malı rızası dışında zilyedin egemenlik alanından çıkarır, oysa mala zarar verme olayında suç isteyerek teslim edilmiş mal üzerinde de işlenebilir. Hırsızlık suçunda failde o maldan yarar sağlama özel kastı arandığı halde mala zarar verme suçunda genel kast yeterlidir. Failin, hırsızlık suçuna konu mala zarar vermeye yönelik davranışlarının ayrıca mala zarar verme suçundan dolayı cezalandırılması söz konusu değildir. Mala zarar verme suçunun failinde yarar sağlama kastı yoktur, olmamalıdır. Bu suç, hırsızlık, dolandırıcılık ve güveni kötüye kullanma suçlarından ayıran temel husus budur (Erdem, 2007).

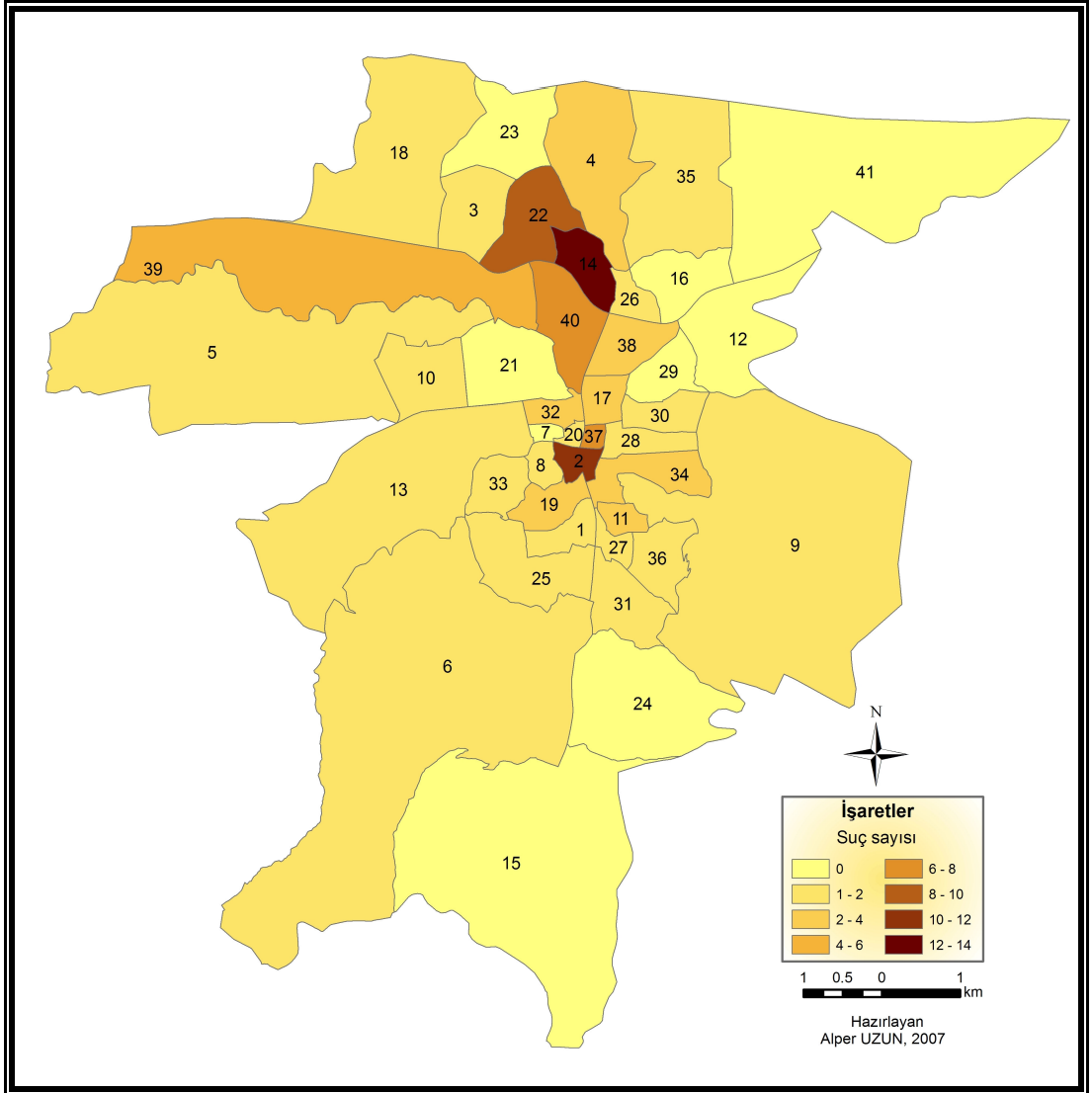
Tokat şehrinde mala karşı işlenmiş suçlar ızzar (zarar verme) başlığı ile kayıt altına alındığından bu suç türünün mahallelere göre olan dağılımında alt başlıklarının (lastik şişleme, kundaklama vb.) neler olduğu konusunda gruplama yapılamamıştır. Çalışma alanında 105 adet mala zarar verme suçu işlenmiştir. Esentepe (14), Alipaşa (11) ve Karşıyaka (9) mahalleleri bu suç türünün en çok görüldüğü mahallelerdir (Şekil 25). Şehrin 9 mahallesi dışında kalan her mahallede bu suç türüne rastlanmaktadır.

Şehirde iş ve ticaret hacminin yoğun olduğu mahallelerde mala zarar verme suçları yüksek değerler göstermektedir. Ayrıca nüfusun yüksek olduğu mahallelerde de bu suç fazla işlenmiştir. Genel olarak, Tokat şehrinde mala zarar verme olayının çok fonksiyonlu ve çok nüfuslu alanlarda yaygın olduğu söylenebilir. Suçun en fazla işlendiği Esentepe Mahallesi, mahalleler arasında en çok nüfusa (12165) sahip olanıdır. Önemli derecede suç miktarına sahip Alipaşa Mahallesi (11) ise şehir merkezinde bulunmakta; çok sayıda ticari, yönetim ve konut fonksiyon alanları içermektedir.

Mala zarar verme suçunun yüksek olduğu Karşıyaka Mahallesi (9) ise tüketim mallarına yönelik ticari işletmelerin yoğun olarak bulunduğu mahalledir. Ayrıca, mahallenin Yeşilirmak kıyısı boyunca bulunan dubleks villalar, kişilerin bu mahalle için olan imajlarını etkilemekte ve burasının zenginlerin ikamet alanı olarak adlandırılmasına neden olmaktadır. Sonuçta evden hırsızlığında çok gerçekleştiği bu mahallede, mala zarar verme suçu da çok sayıda yaşanmıştır. Rutin faaliyet teorisinde hedeflerin çok çekici ve

değerli olmaları, onların mağdur olma risklerini artıracaktır görüşü, Karşıyaka Mahallesi için geçerlidir.

2000 yılı mahalle nüfusları ile mala zarar verme suç miktarları arasındaki ilişki incelendiğinde de pozitif ve orta düzeyde bir korelasyonun ($r=.682$) mevcut olduğu tespit edilmiştir. Bu açıklamalar çalışmanın 11. hipotezi olan “Mala zarar verme suçu nüfusun ve ticaretin yoğun olduğu mahallelerde yaygındır” ifadesinin doğrulandığını göstermektedir.

Şekil 25. Tokat Şehrinde Mala Zarar Verme Suçunun Mahallelere Göre Dağılışı (2006)

Kaynak: Tokat İl Emniyet Müdürlüğü (2007)

4.2.8. Mala Karşı İşlenmiş Diğer Suçlar

Çalışmada Tokat şehrinde işlenmiş mala karşı suç türlerinden kapkaçlık, inşaattan hırsızlık, resmi kurumdan hırsızlık ve gasp olaylarının da ayrıntılı olarak açıklanması düşünülmekteydi. Ancak bu suç türlerine ait olay sayıları çok düşük değerler gösterdiği için (Kapkaçlık 4, inşaattan hırsızlık 5, resmi kurumdan hırsızlık 7, gasp 7), bunlara yönelik yapılacak analizlerin doğruluk payının düşük olacağı düşünülmüş ve bu suç türleri çalışma kapsamı dışında tutulmuştur.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuçlar

Suç, insanoğlunun varlığı ile birlikte yaşamaya devam edecek, her toplumda ve her yerleşmede karşılaşılabilecek bir olgudur. Onun boyutları ve etkileri her geçen yıl daha da artmaktadır. Küreselleşen dünyada, suçun da küreselleştiği, sınır tanımadığı ve uluslararası suç örgütlerinin ortaya çıktığı görülmektedir.

Suçun mekânda hem sayısal hem de niteliksel olarak farklılık gösterdiği gerçeği Tokat şehri örneğinde de görülmektedir. Şehrin bazı bölgelerinde diğerlerine oranla çok daha fazla suç işlenmiştir. Bu noktada önemli olan suçun yoğunlaştığı bölgelerin hangi özelliklerle ön plana çıktığı ve suçlar için ne gibi çekici unsurlar içerdiğinin tespit edilmesidir. Tokat şehrinde suçların dağılımında arazi kullanımının ve çevre şartlarının etkili olduğu görülmüştür. Suçlar için merkezi iş sahaları, yoğun nüfuslu alanlar, zengin konut alanları, alışveriş mekânları ve sağlık fonksiyon alanları çekim merkezi olan başlıca yerlerdir.

Çalışmada hazırlanmış olan suç haritalarının yardımıyla suçların coğrafi lokasyonları ve suç tiplerinin dağılışının görülmesi sağlanmıştır. Şehir içi arazi kullanımının, suç türlerinin ve miktarlarının mahallelere göre dağılışında etkili olduğu tespit edilmiştir. Mahallelerin nüfus özellikleri, konut, iş veya ticaret sahaları olmaları vb. özellikler suçun dağılımında etkili olmaktadır. Ayrıca, türlerine ve karakterlerine bağlı olarak suçların işleniş saatleri de farklılıklar göstermektedir.

Çalışmada 12 hipotez test edilmiştir. Bunlardan on biri doğrulanmış, biri ise doğrulanmamıştır. Bu hipotezler dikkate alınarak çalışma alanı için aşağıdaki genellemeleri yapmak mümkündür:

Rutin faaliyet teorisine göre bir alandaki suçun miktarı o alandaki uygun mağdur veya hedeflerin sayısına bağlıdır. Dolayısıyla nüfus miktarının arttığı alanlarda potansiyel hedeflerin sayısı da artmaktadır. Tokat'ta da en

fazla nüfusa sahip Esentepe ve Yeşilirmak mahalleleri mala karşı işlenmiş suçlar açısından sıcak mekânlardır.

Öğrenim düzeyi kişilerin sosyal statüsünü belirlemekte ve onların iş hayatına katılma oranını etkilemektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde yüksek öğrenim düzeyine sahip bireyler, gelir durumlarının iyi olması nedeniyle suçlular için hedef teşkil etmektedir. Tokat şehrinde yüksek öğrenim düzeyine sahip bireylerin sayısının fazla olduğu mahalleler ile mala karşı işlenen suç miktarları arasında yüksek düzeyde ikili korelasyon mevcuttur.

Tokat'ta mala karşı işlenmiş suç türleri arasında en yüksek değere evden hırsızlık suçu sahiptir. Bu suç türünde ise hane halkı özellikleri etkili olmaktadır. Hane halkının niteliği ve büyüklüğü konutların potansiyel hedef olmaları konusunda önem arz etmektedir. Boşanmış veya dul karakterlerindeki hane halklarının, çekirdek veya geniş aile tiplerine göre, mala karşı suça maruz kalma riskleri daha yüksektir. Çünkü tek kişiden oluşan haneler doğal gözetimden uzaktır ve koruma mekanizmaları zayıftır. Bu nedenlerle suçlular için hedef teşkil ederler. Özellikle evden hırsızlık olayında hane halkının niteliği ve büyüklüğü önemli bir değişkendir. Şehirde geniş aile tipinin yaygın olduğu kenar mahallelerde evden hırsızlık suç miktarları düşük değerlerdedir. Buna karşılık çekirdek aile tipinin yaygın olduğu gelişmiş mahallelerde ise bu suç türüne çok sık rastlanmaktadır.

Ekonomik gelişmişlik evden hırsızlık olayında önemli bir değişkendir. Potansiyel suçlular hedeflerini seçerken zengin ve içine girilebilir konutları tercih etmektedir. Tokat şehrinde de evden hırsızlık suçunun en yüksek olduğu Esentepe Mahallesi şehrin gelişmiş mahallelerinden biridir.

Bina kat sayıları, evden hırsızlık olayını açıklayan önemli bir değişkendir. Şehirselleşmenin ürünü olan ikincil ilişkiler, apartmanlarda daha etkilidir. İkincil ilişkiler komşuluk ilişkilerini zayıflatmakta; kişiler kendi evleri dışındaki evler ile ilgilenmemektedir. Tokat'ta da bina kat sayıları yüksek olan mahalleler ile evden hırsızlık suçu miktarları arasında çok yüksek düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Şehirde lojman yerleşmelerinin diğer yerleşmelere göre suça maruz kalmada daha az riskli olduğu görülmüştür. Çünkü lojman niteliğindeki yerleşmeler diğer konut alanlarına göre daha güvenli mekânlardır. Bunlar bir

nevi kapılı toplum niteliğindedir. Çünkü çevreleri duvar vb. elemanlarla çevrilmiştir. Genellikle giriş kapıları ve koruma mekanizmalarının hâkim olduğu yerleşmelerdir.

Mekânsal arazi kullanımı suçun türünü de etkilemektedir. Küçük sanayi sitesinin bulunduğu Yeniyurt Mahallesi, Tokat'ta işyerinden hırsızlığın en fazla gerçekleştiği mahalledir. Uygun hedeflerin artması oranında suç miktarının da arttığı görülmektedir. Yine şehirde ticaret fonksiyon alanlarının yoğun olduğu mahallelerde işyerinden hırsızlığın çok olması benzer özellikten kaynaklanmaktadır. Aynı şekilde suçun işlendiği zaman ile arazi kullanımı arasında ilişkili vardır. Tokat'ta işyerinden hırsızlık günün erken saatlerinde (06–08) yoğunlaşmaktadır. Bu suçun en fazla gerçekleştiği Yeniyurt Mahallesi ise günün bu saatlerinde şehirde koruma mekanizmasının en düşük olduğu yerlerdendir.

Oto hırsızlığı ile ekonomik gelişmişlik arasında ilişki mevcuttur. Gelir düzeyinin yüksek olması mal sahibi olmayı etkilemektedir. Mal sahipliği ise suçlular için potansiyel hedef olma anlamına gelmektedir. Şehirde varlıklı ailelerin ikamet alanlarında oto hırsızlığına rastlanmaktadır.

Kişilerin rutin faaliyetleri doğrultusunda kullandığı mekânlar, onların mağdur olma derecelerini etkilemektedir. Otoparkların sınırlı olduğu Tokat'ta, kişiler otolarını araç trafiğinin ve insanların yoğun olmadığı alanlara bırakmakta; dolayısıyla hırsızlar için çekici hedefler oluşturmaktadırlar.

Şehir yaşamının bir getirisi olan dolandırıcılık suçu, Tokat'ta da iş ve ticaret hayatının yoğun olduğu mekânlarda sık rastlanmaktadır. Şehrin, kırsal karakterini koruyan kenar mahallelerinde bu suç türüne rastlanılmaması dolandırıcılık suçunun doğası ile ilgilidir. Suçlu, suçunu işlerken yakalanma riskini minimize etme amacındadır. Bu yüzden dolandıracağı kişi tanıdık olmamalıdır.

İnsanların yoğun olarak bulunduğu ve kullandığı mekânlar yankesicilik suçu için uygun ortam özelliği taşımaktadır. Tokat'ta sağlık fonksiyon alanları yankesicilik suçunda ön plana çıkan mekânlardır. Suçlu, bu alanlarda mağdurların dalgınlığından faydalanmakta ve kalabalık arasında kolayca uzaklaşmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Tokat şehrinde bazı alanların sıcak yer olarak belirdikleri görülmektedir. Esentepe Mahallesi şehirde çok sayıda

suç türünün en çok yaşandığı alanlardan birisidir. Mahalle evden hırsızlık ve mala zarar verme suçlarında en sıcak yerdir. Ayrıca oto hırsızlığı olayında da şehirdeki sıcak yerlerden birisidir. Bünyesinde sağlık fonksiyon alanları barındıran Hocaahmet Mahallesi ise yankesicilik suçunda sıcak yer olarak belirmektedir. Alipaşa, Gülbaharhatun ve Yarahmet mahalleleri ise hem suç türü hem de olay sayısı açısından benzer özellikteki sıcak mekânlardır. Çünkü adı geçen mahalleler dolandırıcılık suçunun şehirde en fazla gerçekleştiği yerlerdir.

İş ve ticaret hacminin fazla ve hareket halindeki nüfusun yoğun olduğu Yeşilirmak Mahallesi ise otodan hırsızlık olayında sıcak mekândır. İşyeri sayısının şehirde en fazla olduğu Yeniyurt Mahallesi işyerinden hırsızlık suçunda sıcak mekândır. Oto hırsızlığının eşit sayıda yaşandığı 5 mahalle vardır. Bunlar Esentepe, Gülbaharhatun, Karşıyaka, Mehmetpaşa ve Yeşilirmak mahalleleridir.

Şehirdeki sıcak noktalara karşılık suç sayısının ortalamasının altında olduğu ya da hiçbir suçun gerçekleşmediği alanlar da mevcuttur. Sakin yerler olarak adlandırılan bu yerlere bakıldığında; Cami-i Kebir Mahallesi'nde mala karşı işlenmiş suç yoktur. Derbent, Cemalettin, Doğancıbağları, Kaşıkçıbağları, Kemer, Oğulbey, Seyitnecmettin, Topçubağı ve Yeşilova mahallelerinde mala karşı işlenmiş suç miktarları oldukça düşük değerlerdedir.

5.2. Öneriler

Çalışmanın bulguları tek yıllık verilerin değerlendirilmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Şehrin o yıl içerisindeki suç olgusunu ortaya koyması açısından bu önemlidir. Ancak çok yıllık veriler kullanılarak suçun mekândaki dağılımının yıllara göre değişiminin ortaya koyulması daha etkin analizlerin yapılmasını sağlayacaktır. Uzun yıllara ait veriler, suçların mahallelerdeki gidişatını gösterebilir. Ayrıca yeni suç türlerinin ortaya çıktığı mekânlardaki değişikliklerin tespit edilmesi ve bu doğrultuda önlemlerin alınması sağlanabilir. Uzun yıllara ait veriler, tek yıllık veriler ışığında yüksek suç miktarına sahip sıcak noktaların ne kadar süre devam ettiğini gösterebilir. Sonuçta mekân ile zaman arasındaki bağlantının kurulması daha anlamlı olacaktır. Zaman kavramının gidişatını göstermesi açısından çok yıllık veriler

avantajlıdır. Olayın belirli bir mekânda ne kadar sürdüğünün gösterilmesi çok yıllık verilerin kullanılması ile mümkün olacaktır.

Suç haritaları, suçun periyodik durumunu göstermesi açısından önemlidir. Yine çok yıllık veriler kullanılarak oluşturulacak suç haritaları karşılaştırılarak suçun zamansal değişiminin gözlenmesi sağlanabilir. Böylece suç odak noktalarının mekânsal değişimi bu haritalar yardımıyla gözlenebilir.

Suçun mekândaki dağılımına odaklanan bu çalışmaya ek olarak, şehirdeki suçluları ele alan bir çalışmanın da yapılması ve bu iki çalışma arasındaki ilişkilerin ortaya çıkarılması gerekmektedir. Böylece suçun işlendiği mekânlar ile suçlu çıkarılan bölgelerin tespit edilmesi sağlanacak; iki bölge arasındaki farklılıkların ortaya çıkarılabilecektir.

Coğrafya bilimi suçun nerede, ne zaman işlendiği ortaya koymakta, suç haritalarının hazırlanmasını sağlamakta ve suçun neden bu bölgelerde meydana işlendiğini açıklamada yol gösterici olmaktadır. Bu bağlamda suçların yoğun olarak işlendiği bölgeleri tespit eden bu çalışma, uygun amaçlar doğrultusunda değerlendirildiğinde; sınırlı imkânların doğru zamanda ve yerde kullanılması konusunda yardımcı olacaktır.

Suç miktarlarının azaltılması için mahalle bilinci oluşturulmalı ve insanlar arası dayanışma sağlanmalı; geçmişin birincil ilişkilerinin hâkim olduğu toplum yapısı yeniden canlandırılmalıdır. Yine suç miktarlarının fazla olduğu mahallelerde potansiyel suçlular için riskler artırılarak caydırıcılık sağlanmalı ve suç eyleminin gerçekleşmesi önlenmelidir.

KAYNAKÇA

- Abacı, N. (1994). *1812 Tarihli Şer'iye Siciline Göre 19. Yüzyılın Başında Tokat Şehrinin Sosyo-Ekonomik Durumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü. (2007). *Stratejik Plan 2007–2011*. Ankara.
- Aksoy, H. (2003a). Coğrafi Bilgi Sistemi Uygulamaları: Bursa Modeli, *1. Polis Bilişim Sempozyumu*, Ankara: İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, 363–366.
- Aksoy, H. (2003b). Suç Analizinde Haritaların Kullanımı: Bursa Modeli, *1. Polis Bilişim Sempozyumu*, Ankara: İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, 135–137.
- Aksoy, H. (2004). Coğrafi Profilleme (Geographic Profiling). *Polis Dergisi*. Sayı: 41, 73–78.
- Aliağaoğlu, A., Alaeddinoğlu, F. (2005). Erzurum Şehrinde Mala Karşı İşlenen Suçlar: Coğrafi Bir Yaklaşım. *Polis Bilimleri Dergisi*. Cilt: 7, Sayı: 1, 17–42.
- Aliağaoğlu, A. (2007). *Balıkesir Şehrinde Suçlar: Coğrafi Bir yaklaşım (2005)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Alpdemir, A.E. ve Çabuk, A. (23–25 Kasım 2005). *Eskişehir Kenti Suç Kaynaklarının Bilgi Sistemleri Destekli Tespiti Ve Planlamaya Esas Teşkil Eden Verilerle İlişkilendirilmesi*. İstanbul: Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Mühendislik Ölçmeleri STB Komisyonu 2. Mühendislik Ölçmeleri Sempozyumu, 576–590.
- Alpdemir, A.E. (2006). *1999–2004 Yılları Arasında Eskişehir'de İşlenen Asayiş Suçlarına İlişkin Suç Haritalarının Coğrafi Bilgi Sistemleri Yardımıyla Oluşturulması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Althausen, J. D. ve Mieczkowski, T. M. (2001). The Emerging of Criminology and Geography Into A Course on Spatial Crime Analysis. *Journal of Criminal Justice Education*, Vol. 12, No. 2, 367–383.
- Andresen, M. A. (2005). Crime Measures and The Spatial Analysis of Criminal Activity. *British Journal of Criminology*, 1–28.
- Appiahene-Gyamfi, J. (2003). Urban crime trends and patterns in Ghana: The case of Accra. *Journal of Criminal Justice*. 31, 13–23.
- Asayiş Olayları. Web: http://www.egm.gov.tr/akkm/akkm_web/asayis.htm 11 Ekim 2007'de alınmıştır.

- Bayram, N. (2004). *Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi*. Bursa: Ezgi Kitapevi.
- Bernasco, W. ve Nieuwbeerta, P. (2005). How Residential Burglars Select Target Areas. *British Journal of Criminology*, 44, 296–315.
- Beşirli, M. (2005). *Orta Karadeniz Kentleri Tarihi I, Tokat (1771- 1853)*. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yayınları, No:16, Araştırma Serisi:7, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Matbaası.
- Blumen, O. ve Rattner, A. (2002). Urbanized Peripheries: A Regional Study of Crime in Israel. *Sociological Spectrum*. 22, 407–443.
- Brown, M.A. (1982). Modelling the Spatila Distribution of Suburban Crime. *Economic Geography*, Vol. 58, No. 3, 247–261.
- Ceccato, V., Haining, R. ve Signoretta, P. (2002). Exploring Offence Statistics in Stockholm City Using Spatial Analysis Tools. *Annals of Association of American Geographers*, 92(1), 29–51.
- Centel, N. (2000). Mala Karşı Suçlarda Artışın Kriminolojik Bakımdan Açıklanması ve Nedenleri. *Mala Karşı İşlenen Suçlarla Mücadele Semineri*, Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Dairesi Başkanlığı Yayın No: 8, 56–67.
- Cinlioğlu, H. (tarih yok). *Tokat Coğrafyası ve Tarihi*, Ankara: Şark Matbaası.
- Cohen, L. E. ve Felson, M. (1979). Social Change and Crime Rate Trends: A Routin Activity Approach. *American Sociological Review*, Vol. 44, 588–608.
- Çelik, A. (2000). *Tokat Kenti Mevcut Alan Kullanım Kararları ve Açık-Yeşil Alan Verilerinin Saptanması Üzerinde Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirbaş, T. (2005). *Kriminoloji (Genişletilmiş 2. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Demirci, S. ve Çoban, E. (2002). Adli Birimlerin Uygulamaları İçinde Suç Analizi Kavramı. *Polis Dergisi*. Sayı 30, 230-235.
- Devlet İstatistik Enstitüsü. (2000). *22 Ekim 2000 Genel Nüfus Sayım Sonuçları*. Ankara.
- Doğanay, H. (1997). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 2982, Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi: 877, Milli Eğitim Basımevi.
- Dönmezer, S. (1994). *Kriminoloji*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.
- DPT. (1982). *Türkiye’de Yerleşme Merkezlerinin Kademelenmesi, Ülke Yerleşim Merkezleri Sistemi*, Ankara: Kalkınmada Öncelikli Yörelere Başkanlığı.
- Eck, J.E., Chainey, S., Cameron, J. G., Leitner, M. ve Wilson, R. E. (2005). *Mapping Crime: Understanding Hot Spots*. Washington, DC: U.S. Department of Justice Office of Justice Programs.
- Erdem, R. E. (2008). Yeni Türk Ceza Kanunu’nda Malvarlığına Karşı Suçlar. Web: <http://www.ceza-bb.adalet.gov.tr/makale.htm> 25 Şubat 2008’de alınmıştır.

- Erdoğan, A. ve Düzgün, H. Ş. (2003). Mekân ve Suç: Suç Haritalaması ve Diğer Analitik Yaklaşımlar. *Polis Dergisi*, Sayı: 36, 482–490.
- Gümüş, E. (2004). Crime In Urban Areas: An Empirical Investigation. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. Sayı:7, 98–109.
- Hannon, L. (2002). Criminal Opportunity Theory and The Relationship Between Poverty and Property Crime. *Sociological Spectrum*, 22, 363–381.
- Harries, K. (1974). *The Geography of Crime and Justice*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Harries, K. (1999). *Mapping Crime: Principle and Practice*. Washington DC: U.S. Department of Justice Office of Justice Programs.
- Helsley, R. W. ve Strange, W. C. (1999). Gated Communities and the Economic Geography of Crime. *Journal of Urban Economics*, 46, 80–105.
- Herbert, D.T. (1976). The Study of Delinquency Araeas: A Social Geographical Approach. *Transactions of the Institute of British Geographers*, New Series, Vol. 1, No. 4, 472–492.
- Herbert, D. T. ve Hyde, S. W. (1985). Environmental Criminology: Testing Some Area HYpotehesis. *Transactions of the Institite of British Geographers*, New Series, Vol. 10, No. 3, 259–274.
- İçli, T.G. (1993). *Türkiye’de Suçlular, Sosyal Kültürel ve Ekonomik Özellikleri*, Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Atatürk Kültür Merkezi Yayını-Sayı: 71.
- İçli, T.G. (2001). *Kriminoloj*. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- Karaaslan, H. (2000). (Başlık Verilmemiş), *Mala Karşı İşlenen Suçlarla Mücadele Semineri*, Emniyet Genel Müdürlüğü, Asayiş Dairesi Başkanlığı Yayın No. 8, 26–55.
- Karakaş, E., Arslan, H. ve Karadoğan, S. (2003a). Suç Araştırmalarında CBS Sistemiyle Oluşturulan Haritaların Önemi, 1. *Polis Bilişim Sempozyumu*. Ankara: İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, 358–362.
- Karakaş, E., Arslan, H. ve Karadoğan, S. (2003b). CBS Ortamında Suç Haritalama Teknikleri, 1. *Polis Bilişim Sempozyumu*. Ankara: İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, 123–127.
- Karakaş, E., (2004), “Elazığ Şehrinde Hırsızlık Suç Dağılışı ve Özellikleri”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt. 14, Sayı. 1, s. 19–37.
- Karakaş, E., Karadoğan, S. ve Arslan, H. (2004). Suç Haritaları ve Bilgisayar Teknolojisi. *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*. Sayı: II. Bilgi Teknolojileri Kongresi Özel Sayısı, 37–42.
- Karakaş, E. (2005a). Uygulamalı Coğrafyada Suç Haritaları I: Veri Kaynakları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 1, 57–69.

- Karakaş, E. (2005b). Uygulamalı Coğrafyada Suç Haritaları II: Suç Harita Tipleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt. 15, Sayı. 2, 31–50.
- Karakaş, E., Arslan, H. ve Karadoğan, S. (2005a). Suç Haritalamada Alan, Veri ve Amacın Harita Tipine Etkisi. 2. *Polis Bilişim Sempozyumu*. Ankara: İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, 146–150.
- Karakaş, E., Arslan, H. ve Karadoğan, S. (2005b). Suç Haritalamada Veri ve Amacın Harita Tipine Etkisi. *Yangın, Güvenlik ve Koruma Sistemleri Dergisi*. Sayı: 89, 82–88.
- Karakaş, E. (2006). Elazığ Şehrinde Suçların Dağılışı ve Özellikleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, Yıl: 11, Sayı: 15, 83–112.
- Karaman, F. (2001). *Salname-i Vilayet-i Sivas (Sivas, Amasya, Tokat ve Karahisar-ı Şarki- 1308/1890)*, İstanbul: Acar Matbaacılık.
- Kızmaz, Z. (2003a). Kriminolojide Yeni Yönelimler: Bütünleşik (Integrated) Suç Kuramları- I. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 2, 349–377.
- Kızmaz, Z. (2003b). Ekonomik Yapı ve Suç: Bazı Araştırma Bulguları Üzerine Genel Değerlendirme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 13, Sayı: 2, 279–304.
- Kızmaz, Z. (2004). Öğrenim Düzeyi ve Suç: Suç-Okul İlişkisi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 2, 291–319.
- Kızmaz, Z. (2005). Sosyolojik Suç Kuramlarının Suç Olgusunu Açıklama Potansiyelleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:29, No: 2, 149–174
- Korkmaz, A. (1988). *Şehirleşme ve Suç Malatya Araştırması (1981–1985)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Levi, M. (2001). Business, Cities and Fears about Crimes. *Urban Studies*, Vol. 38, No. 5–6, 849–868.
- Lowman, J. (1986). Conceptual Issues in the Geography of Crime: Toward a Geography of Social Control. *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 76, No. 1, 81–94.
- McIlwaine, C. (1999). Geography and Development: Violence and Crime as Development Issues. *Progress in Human Geography*. 23, 3, 453–463.
- Mutluer, F. (1999). *Ekoloji-Suç İlişkisi –Konya Örneği-*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Nagle, G. (1995). Urban Crime: A Geographical Appraisal. *Geographical Magazin*, Vol. 67, Issue 3.
- Özçağlar, A. (1988). *Kazova'nın Coğrafyası*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Özçağlar, A. (2006), *Coğrafyaya Giriş*, Ankara: Hilmi Usta Matbaacılık.
- Öztürk, İ. (1996). *Kentlerin Sosyo-Ekonomik Yapısının Suçluluk Üzerindeki Etkileri Malatya Örneği (1990–1994)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Öztürk, A. O. (2005). *Trabzon Suç Analizi*. Trabzon: İber Matbaacılık.
- Ratcliffe, J.H. ve McCullagh, M.J. (1999). Hotbeds of Crime and The Search for Spatial Accuracy”, *Geographical Systems* 1, 385–398.
- Resmi Gazete, (17.12.1983). *Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği*. Resmi Gazete Sayısı: 18254.
- Resmi Gazete, (12.10.2004). *Türk Ceza Kanunu*. Resmi Gazete Sayısı: 25611.
- Roncek, D. W. (1981). Dangerous Places: Crime and Residential Environment. *Social Forces*, Vol. 60, No. 1, 74–96.
- Routine Activity Theory (RAT), Web: www.crime-reduction.home-office.gov.uk/learningzone/rat.htm 10 Şubat 2007’de alınmıştır.
- Schweitzer, J.H., Kim, J.W. ve Mackin, J.R. (1999). The Impact of Built Environment on Crime and Fear of Crime in Urban Neighborhoods. *Journal of Urban Technology*, Vol. 6, Num. 3, 59–73.
- Soyaslan, D. (1996). *Kriminoloji*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları No: 512.
- Suç İstatistikleri (2007). Web: http://www.tuik.gov.tr/rip/temalar/2_10.html 27 Şubat 2007’de ziyaret edilmiştir.
- Tabrizi, L. R. ve Madanipour, A. (2005). Crime and The City: Domestic Burglary and Built Environment in Tahran. *Habitat International*, Elsevier, 1–13.
- Tavsiyelerimiz. Web: <http://www.seferihisar.pol.tr/tavsiyelerimiz.php> 12 Şubat 2008’de alınmıştır.
- Tokat Belediyesi. (2003). Sayısal Harita. Tokat Belediyesi Kent Bilgi Sistemi Birimi.
- Tokat Belediyesi. (2003). Arazi Çalışmaları.
- Tokat İl Emniyet Müdürlüğü. (2007). Tokat: Önleyici Hizmetler Şube Müdürlüğü.
- Tokat İl Emniyet Müdürlüğü, Web: <http://www.tokat.pol.tr/> 10 Ocak 2007’de alınmıştır.
- Tokat İl Sicil Müdürlüğü. (2007). Esnaf Odaları Kayıtları (Tokat Ekmekçiler ve Çörekçiler Odası, Tokat Kahveciler Odası, Tokat Elektrik ve Elektronik Teknisyenler Odası, Tokat Bakkallar, Manifaturacılar ve Tuhafiyeciler Odası).
- Tokat Valiliği Çevre ve Orman İl Müdürlüğü. (2006). *Tokat İl Çevre Durum Raporu*. Tokat.
- Tokat Valiliği. (2006). Tokat İl Yıllığı. İstanbul: Renk Matbaası.

- Turanlı, M., Güriş, S. ve Ayaydın, A. (1993). *İstatistik Temel Kavramlar ve Uygulamalar*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Nihad Sayar Eğitim Vakfı Yayınları, No: 452/685.
- Ünal, Ç. (2005). *Şehir Coğrafyası Açısından Tokat*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Üresinler, R. (2005). *Sosyo-Kültürel Yapı ve Suç (Kırıkkale Örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Wells, L. Edward ve Weisheit R. A. (2004). Patterns of Rural and Urban Crime: A County-Level Comparion, *Criminal Justice Review*. Volume: 29, Sayı: 1, 1–22.
- Yeni Türk Ceza Kanunu (2005). Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yılmaz, A. ve Ergün, S.G. (27–29 Nisan 2005). Şehir Güvenliği, Coğrafya ve CBS (Samsun Örneği). Ege Üniversitesi Coğrafya Bölümü Sempozyumları-III, Ege Coğrafi Bilgi Sistemleri Sempozyumu, 323–331.
- Yılmaz, G. (2006). Suç ve Mekân: Suçun Temsili Üzerine Düşünceler. *Mimarlık Dergisi*. Sayı: 328: 41–46.
- Yılmaz, A. ve Ergün, S.G. (2006). Türkiye’de Şehir Asayiş Suçları: Dağılışı ve Başlıca Özellikleri. *Milli Eğitim Üç Aylık Eğitim ve Sosyal Bilimler Dergisi*. Yıl: 35, Sayı: 170, 230–235. .
- Yurt Ansiklopedisi. (1982–1983). İl İl: Dünü, Bugünü, Yarını, Anadolu Yayıncılık A.Ş., 1982-1983, 7064-7168, Cilt:X.
- Zengin, M. (2004). Polis ve Suç Önleme. *Polis Dergisi*, Sayı: 26, 584–591.